

PLAZI

Reptilia

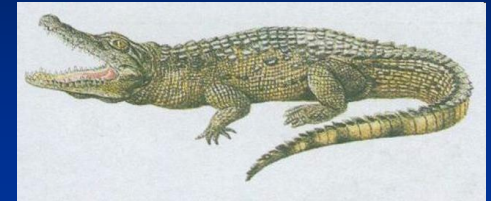
Obecná charakteristika

- první obratlovci, kteří se oprostili úplně od vodního prostředí – vyvinuli **AMNION**
- suchá kůže krytá šupinami
- exotermie (poikilotermie) srdce 2/1
- oplození vnitřní – párové hemipenisy nebo penis
- při rozmnožování převládá S – strategie
- vejcorodost, vejcoživorodost (slepýš)
- pravá živorodost (zmije, scinkové, gekoni)

Početnost plazích druhů

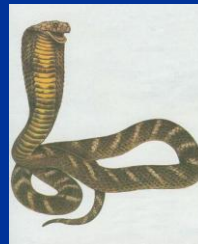
- **krokodýlové:** 23 druhů

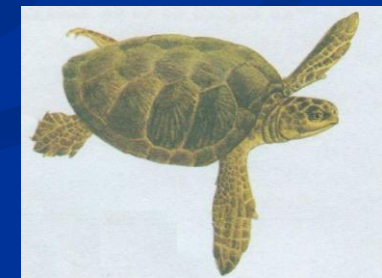
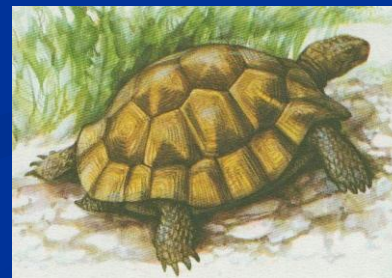
- **haterie:** 2 druhy

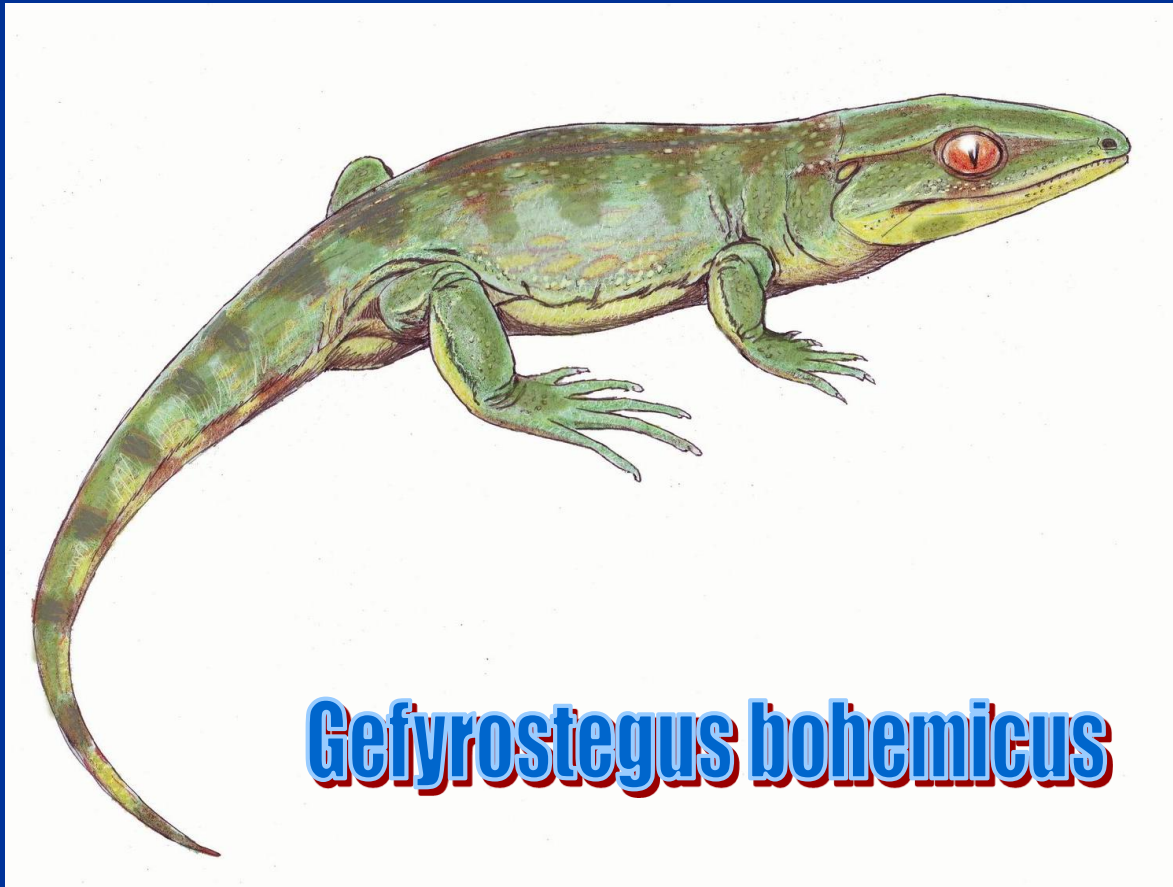
- **šupinatí** (hadi, ještěři a dvouplazi):
ca 7 600 druhů

- **želvy:** přibližně 300 druhů

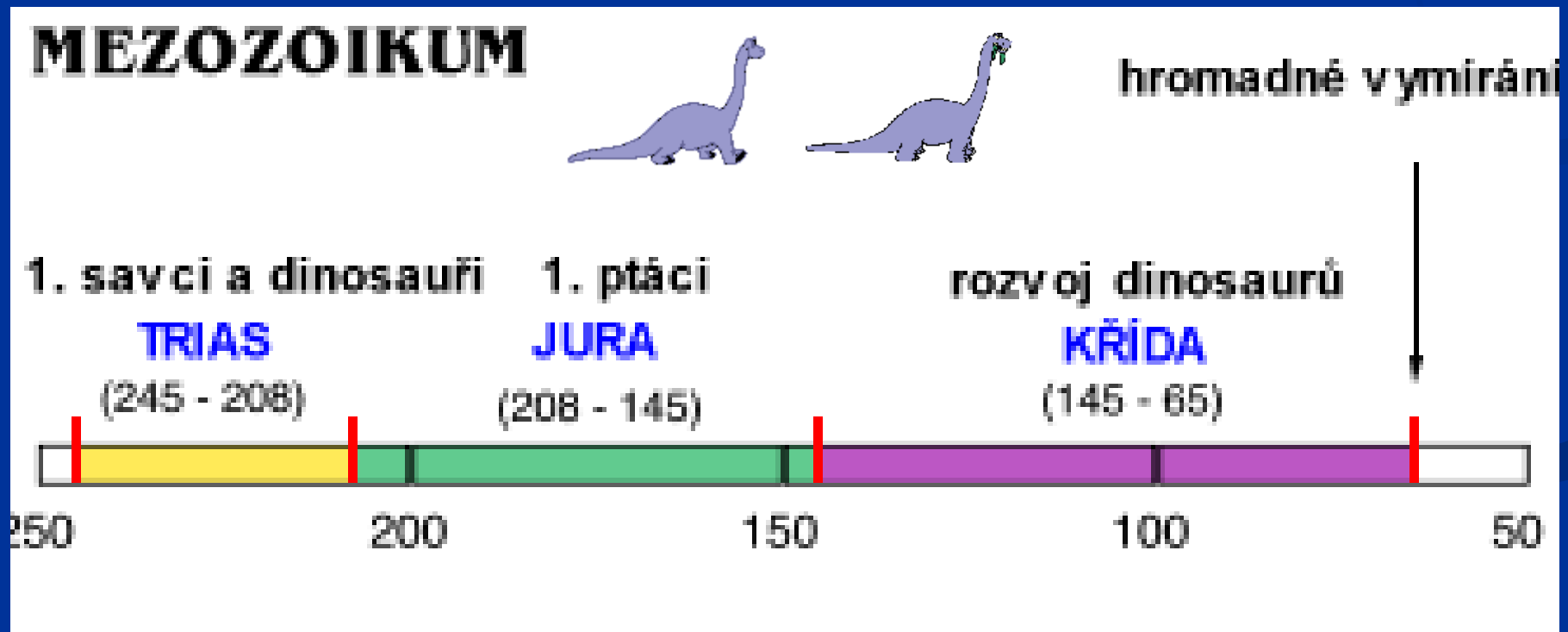
Praobojživelníci Anthracosauria dali v karbonu vznik prvním plazům

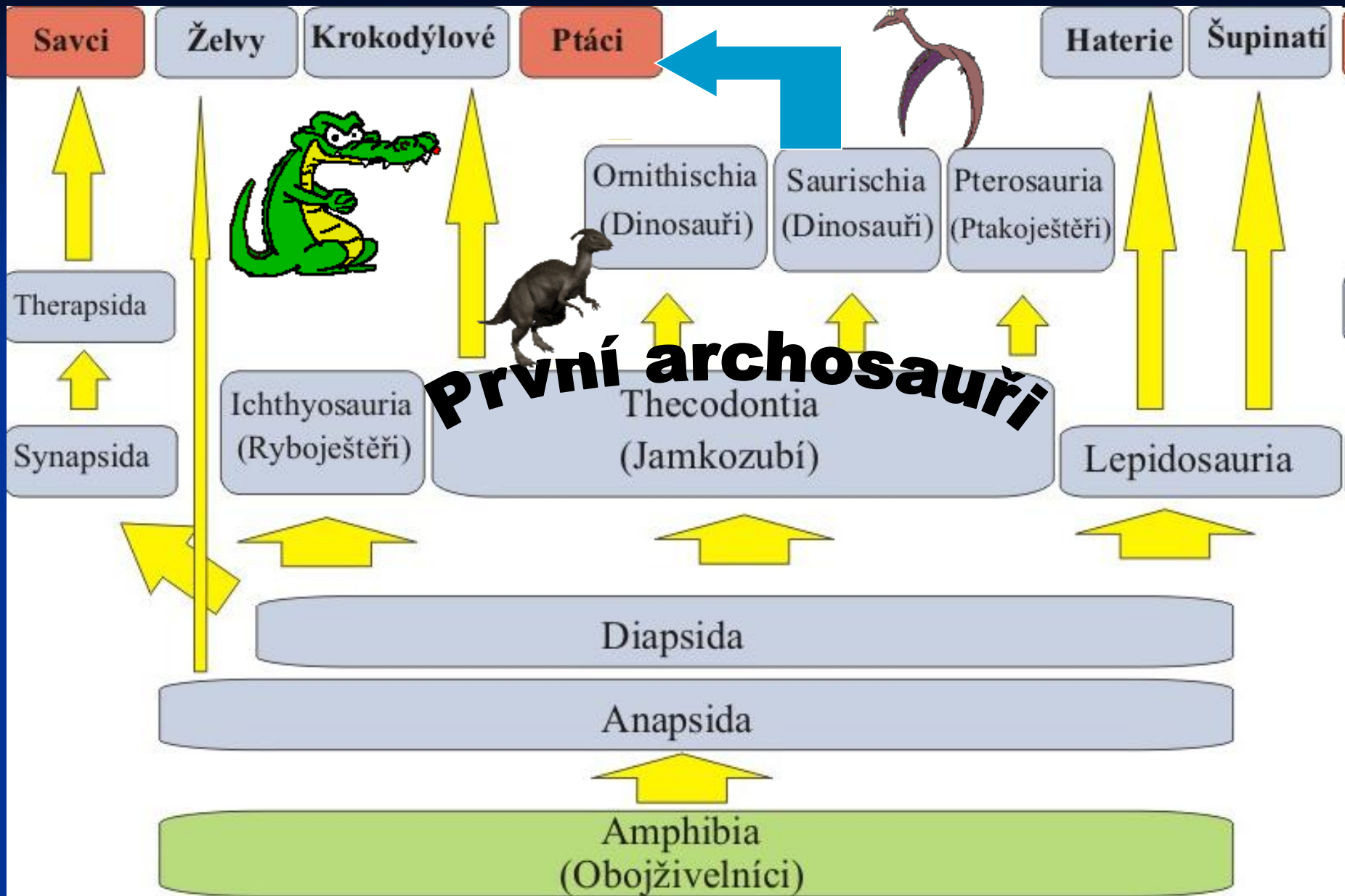

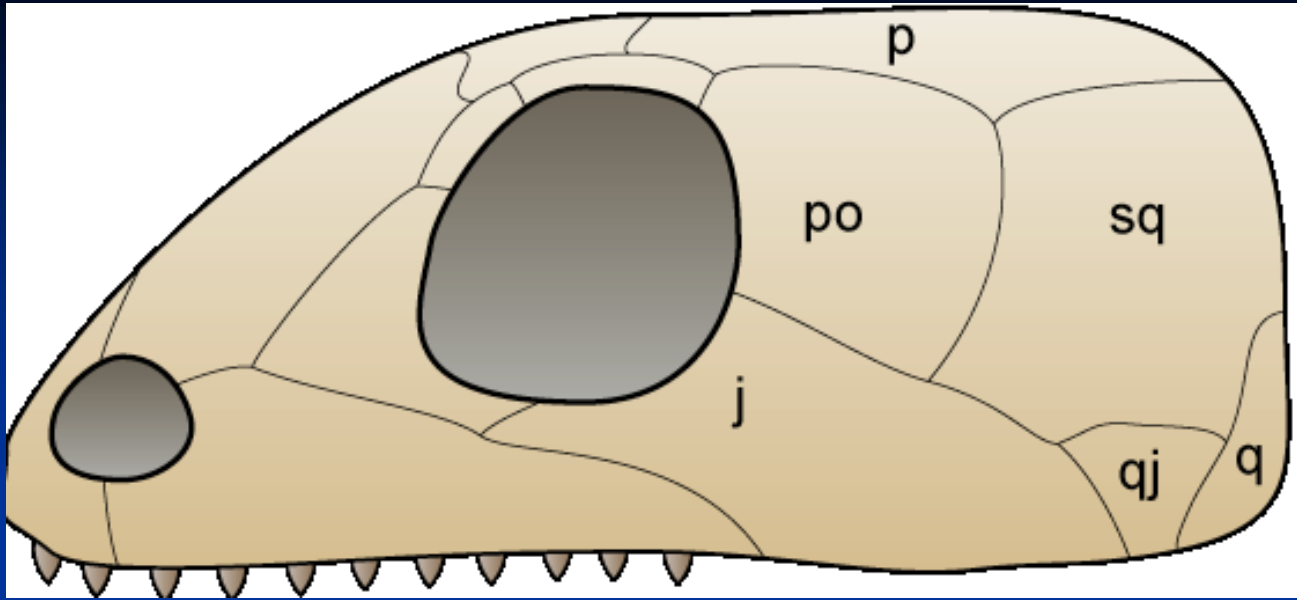
Gefyrostegus bohemicus

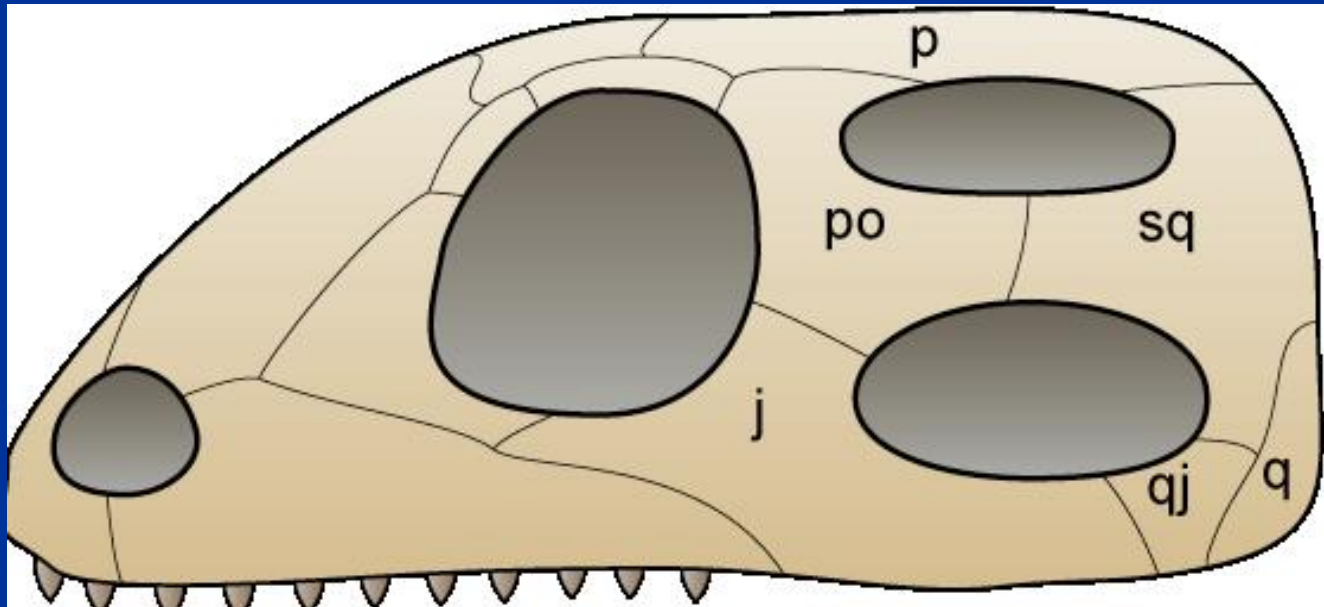
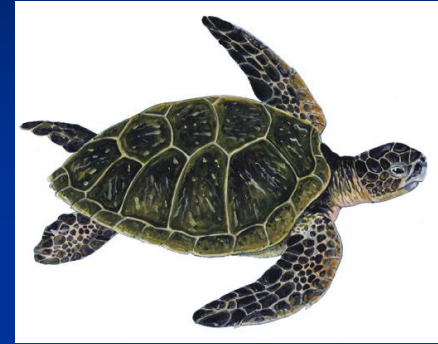
Druhohory – mezozoikum jsou érou plazů, kteří ovládli souš, vodu i vzduch

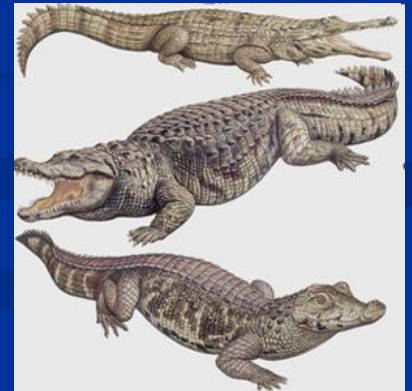

Anapsida

Diapsida

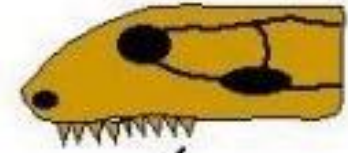
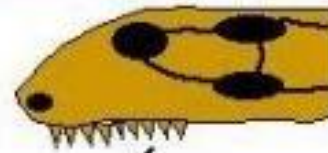
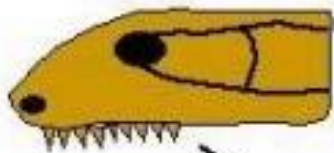
Srovnání lebek plazů

ANAPSIDA
(stem reptiles,
turtles, tortoises)

EURYAPSIDA
(ichthyosaurs,
plesiosaurs)

DIAPSIDA
(crocodiles, alligators,
snakes, lizards,
pterosaurs,
dinosaurs/birds)

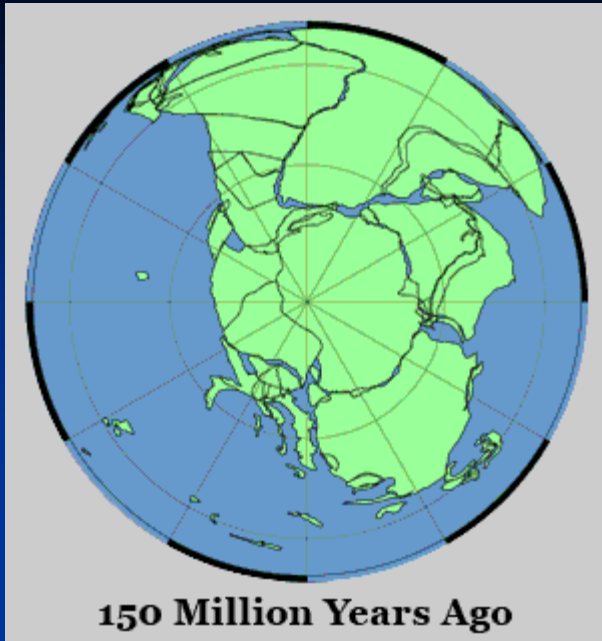
SYNAPSIDA
(mammal-like
reptiles,
mammals)

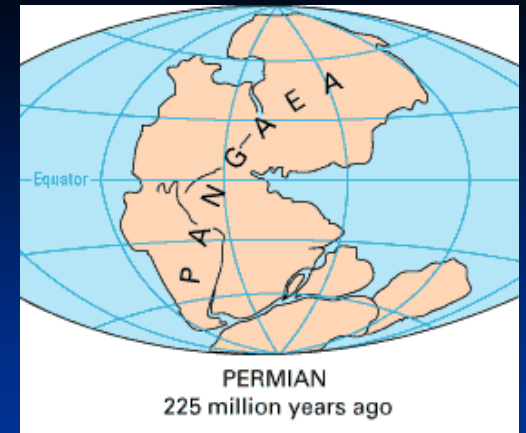
Four Major Groups of Reptiles (according to skull openings)

Hylonomus

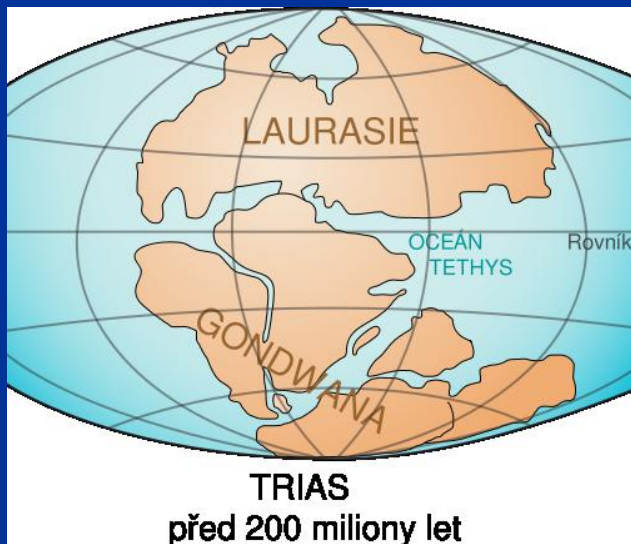
Gondwana a Laurasie

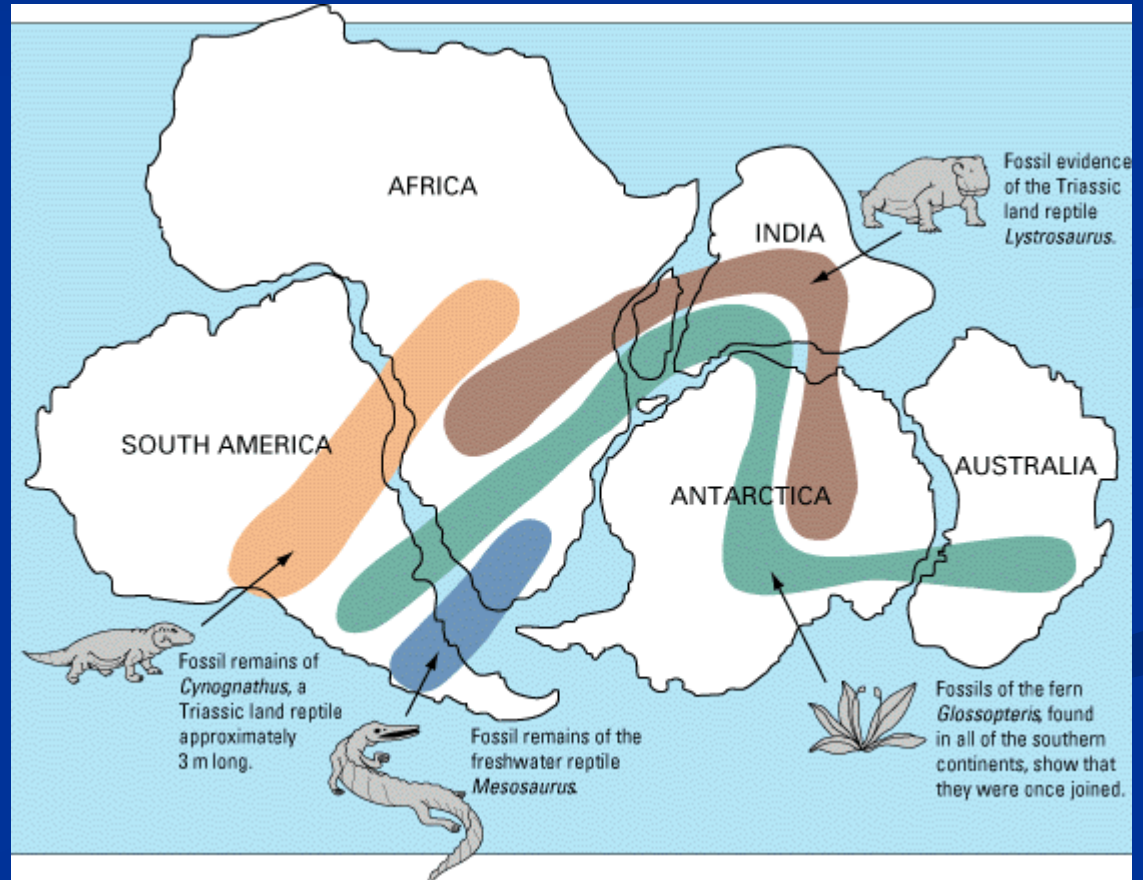
150 Million Years Ago

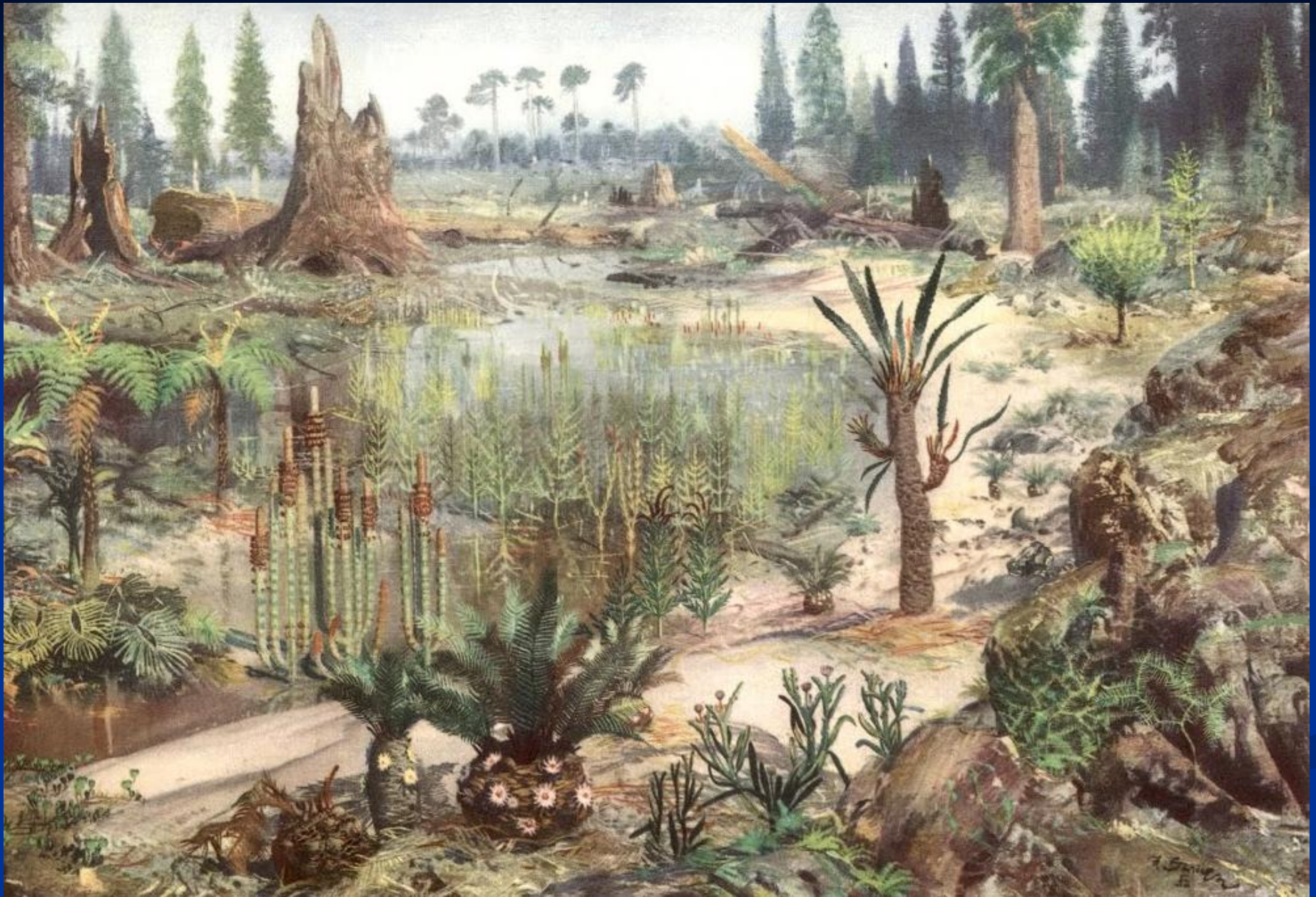
PERMIAN
225 million years ago

TRIAS
před 200 miliony let

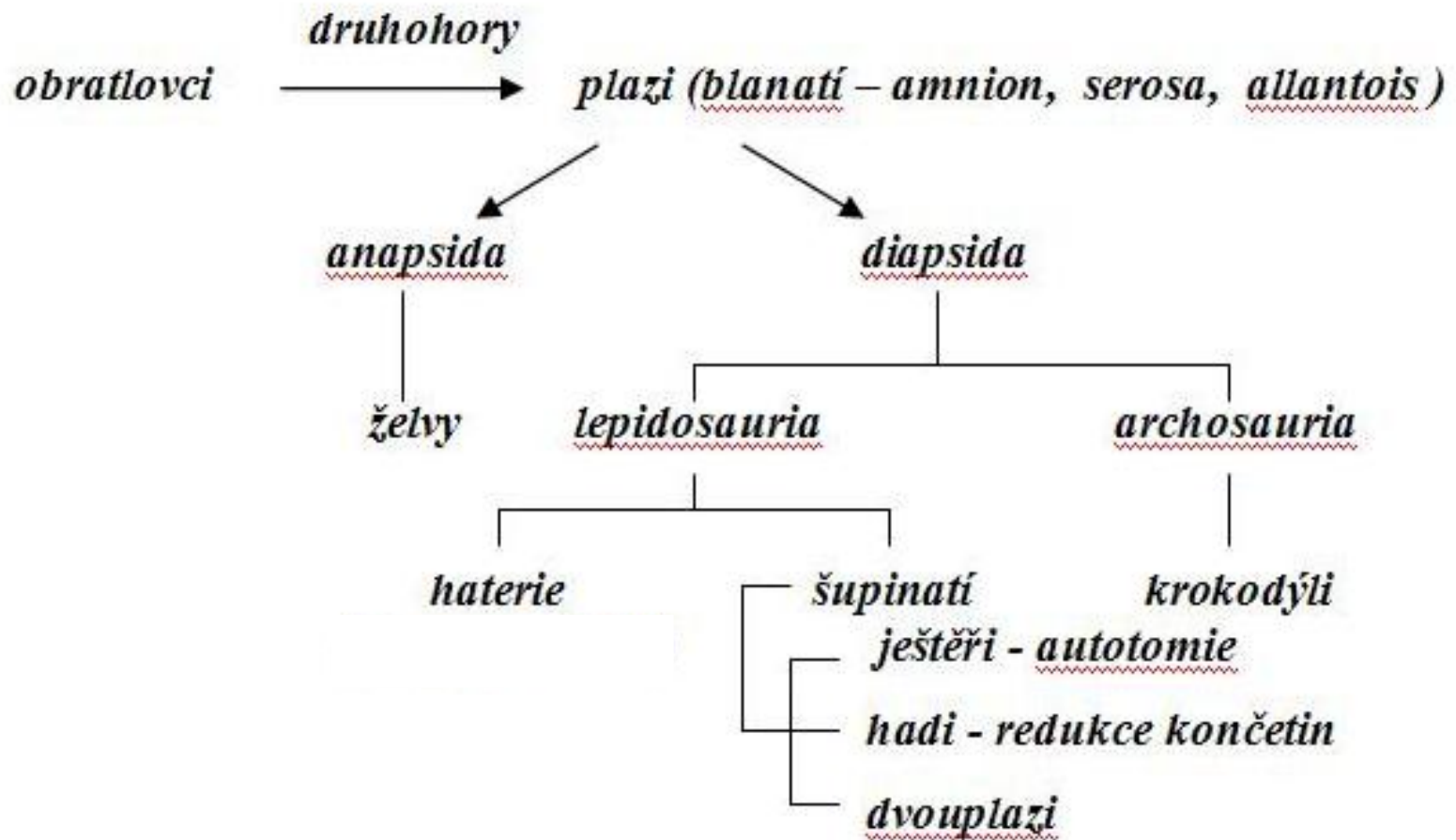

Dinosauri

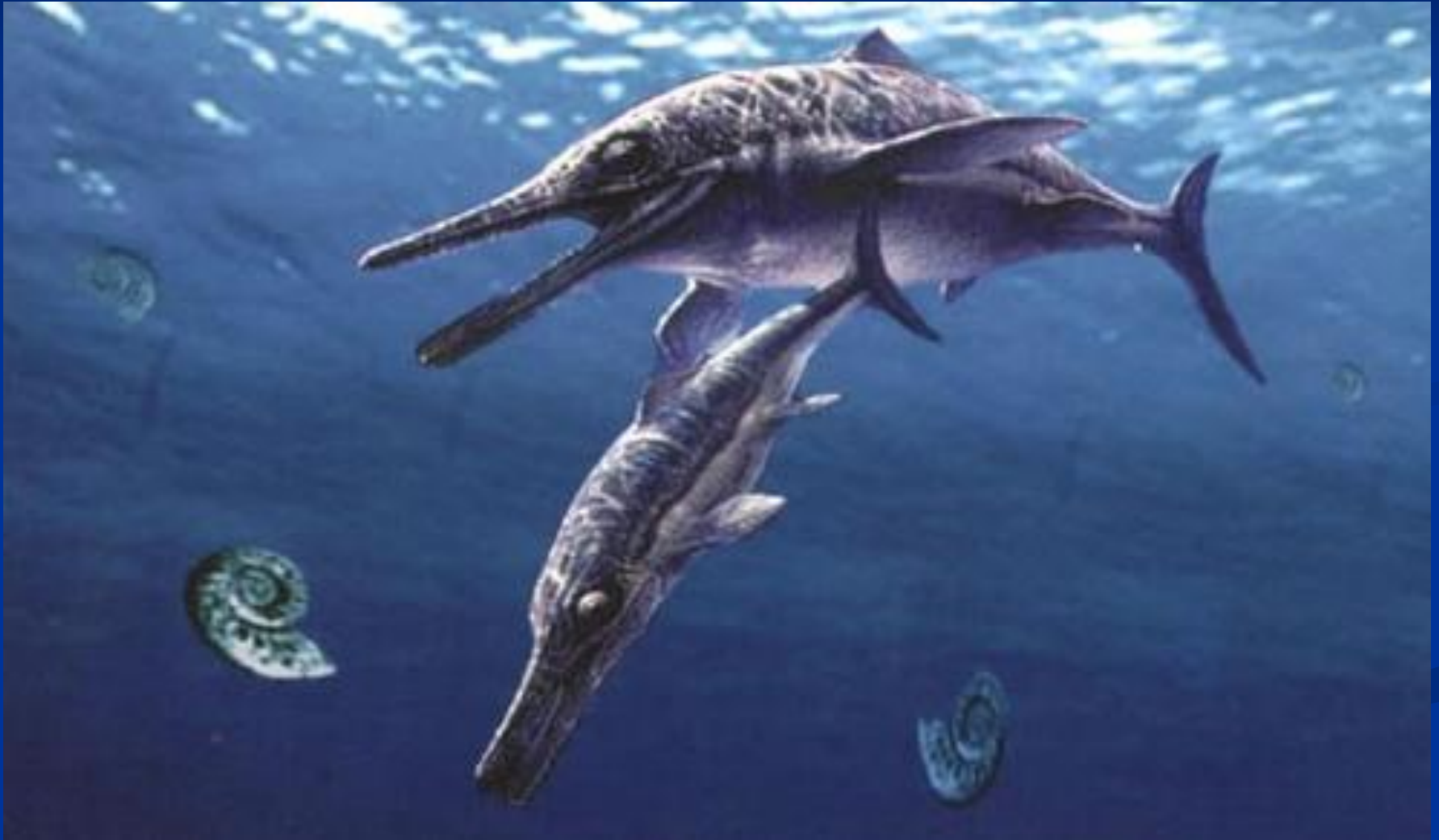

Plazi – pojmová mapa

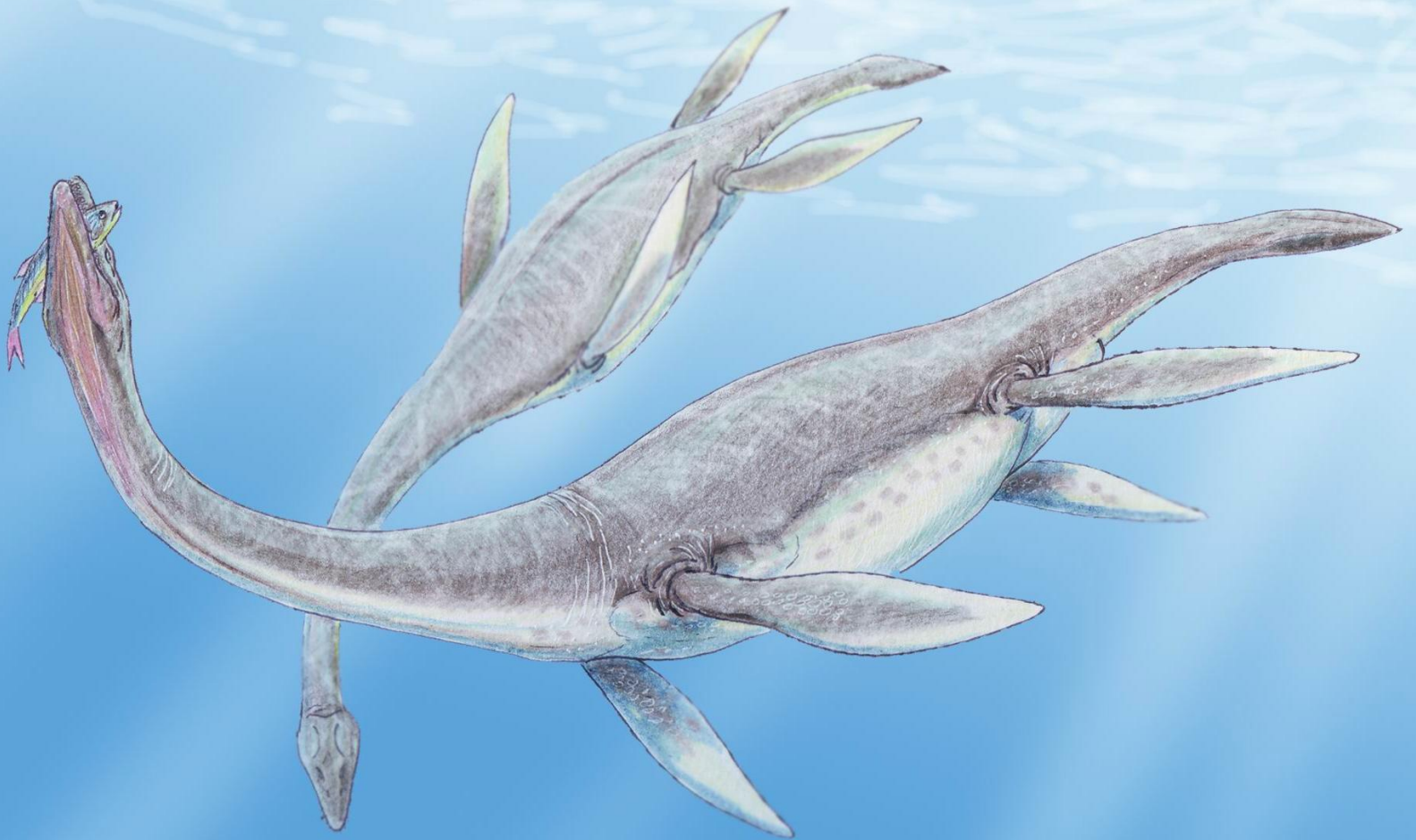

Ichtyosauři - ryboještěři

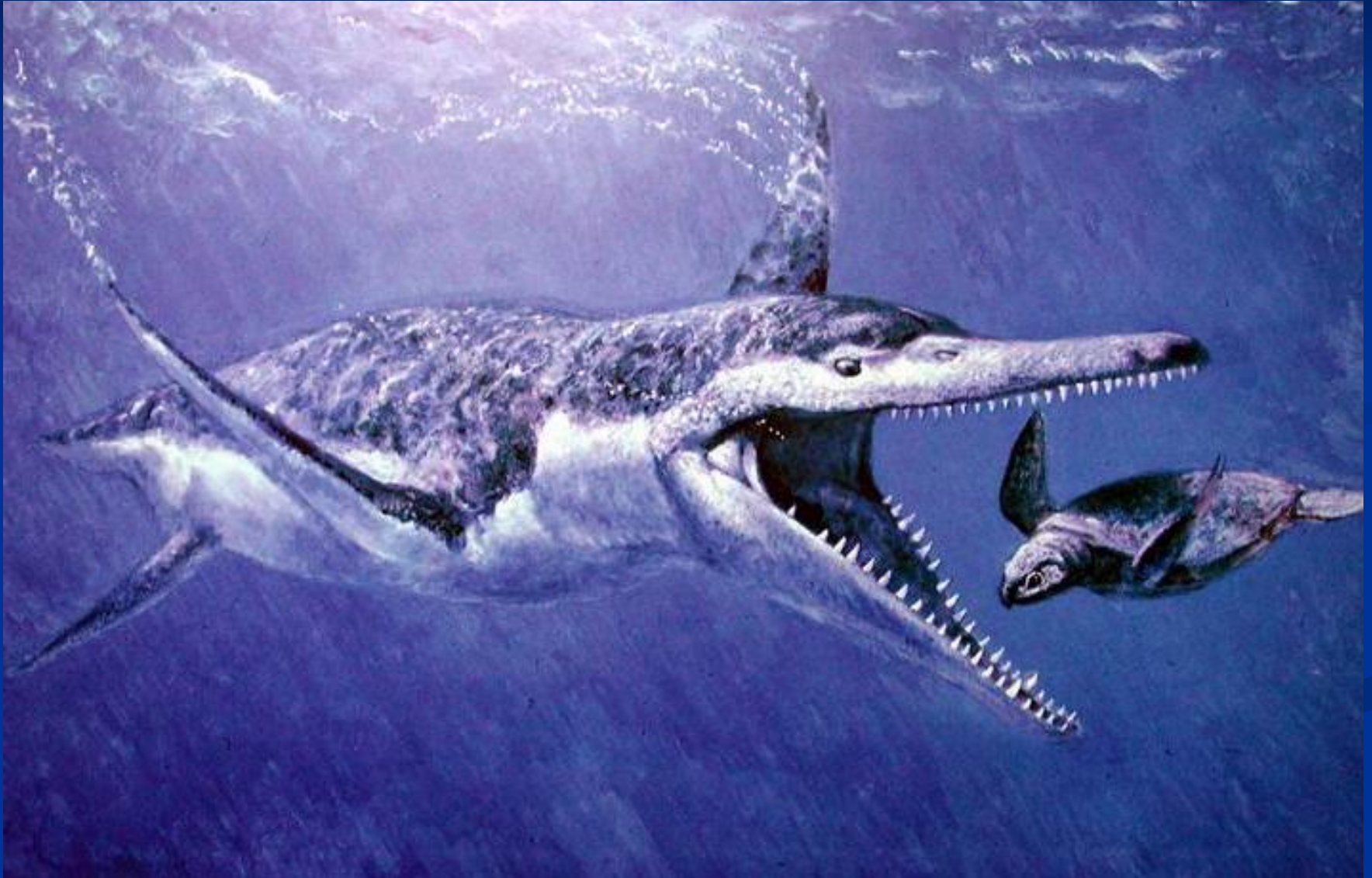

Plesiosaurus

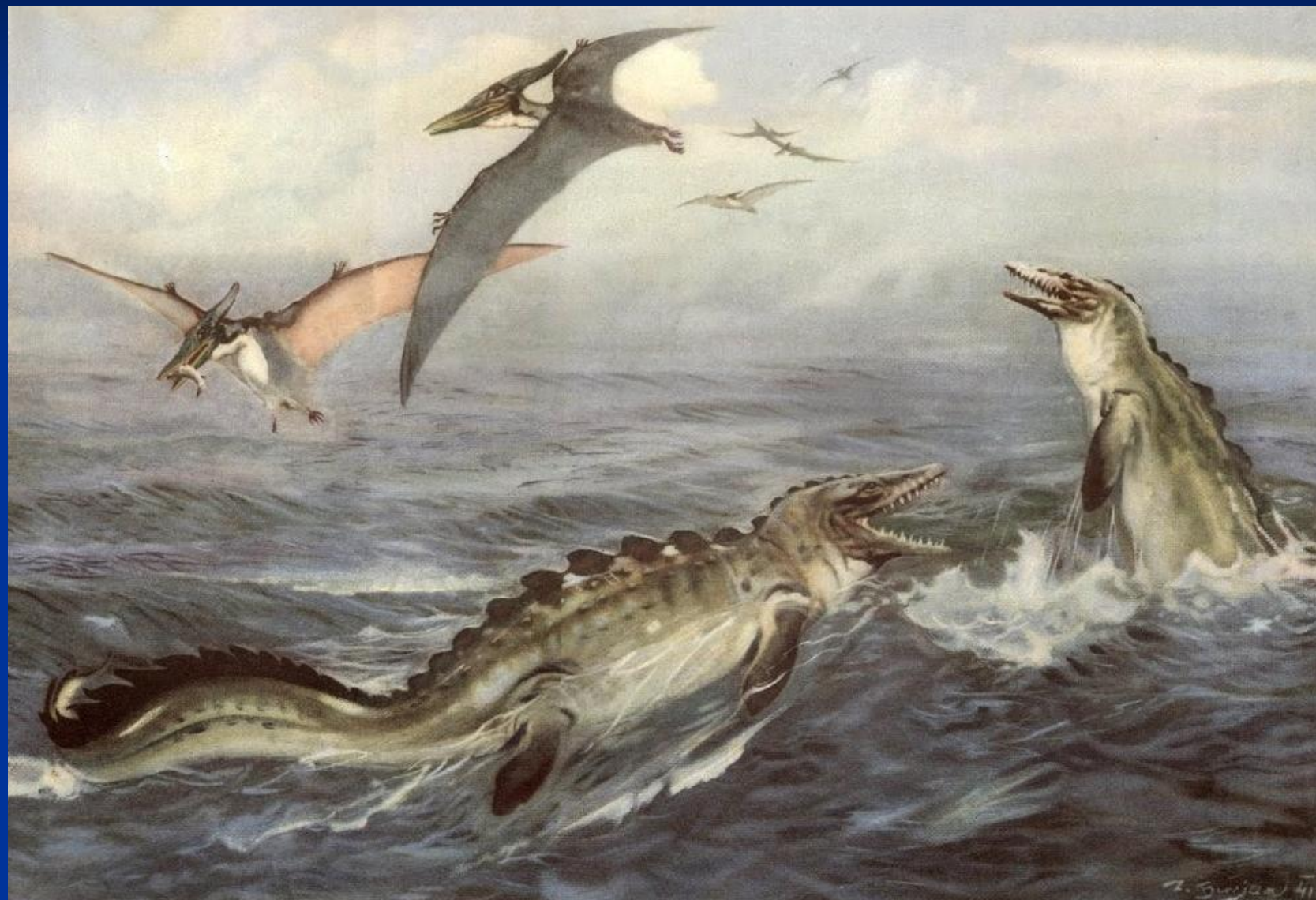

Plesiosauři byli mořští dravci

Mosasauři a pteranodoni

Pterosauri - ptakoještěři

Rhamphorhynchus

Dimorphodon

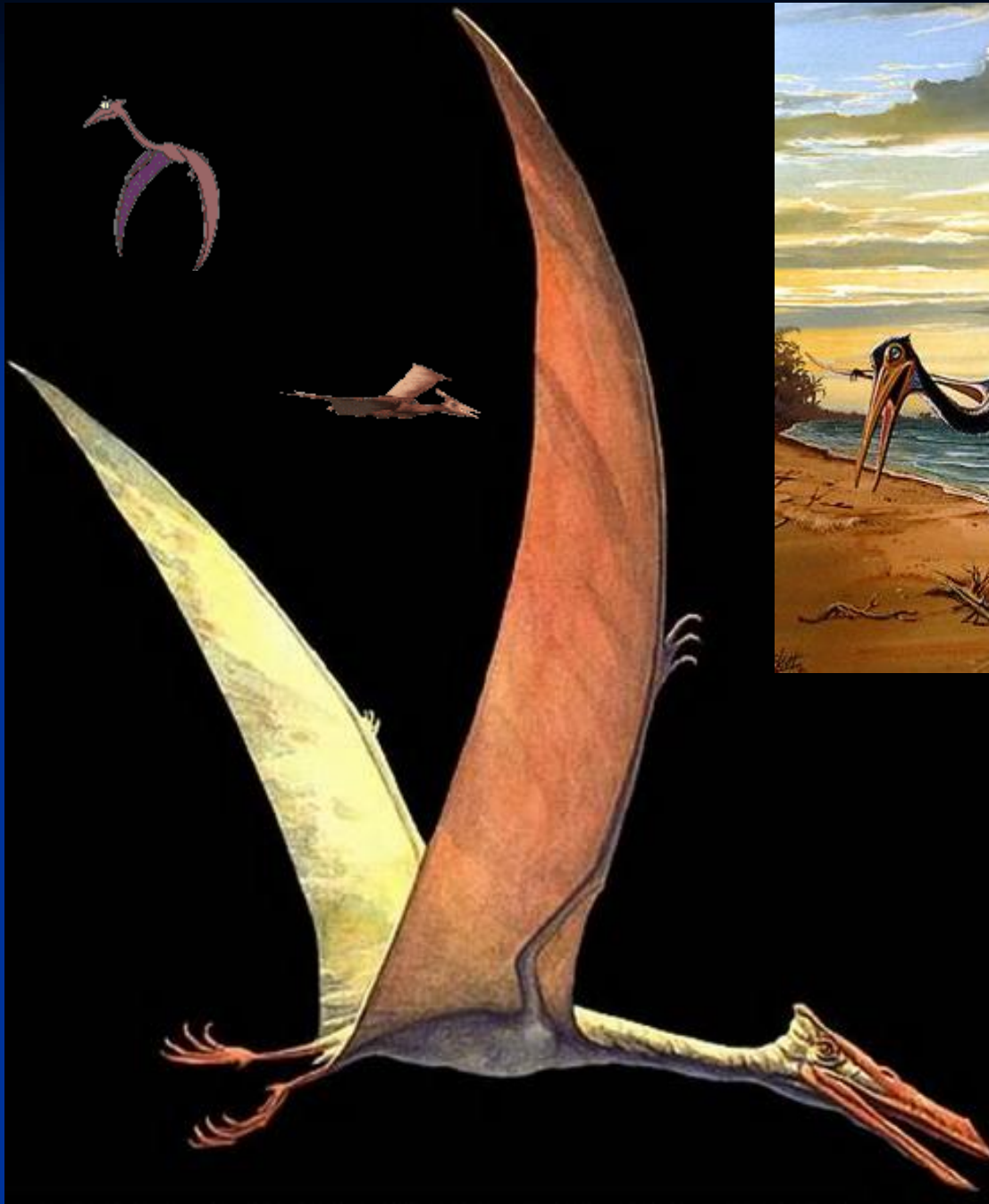
K. Pterodactylus crassirostris.

Pteranodon – rozpětí přes 10 m

QUETZALCOATLUS

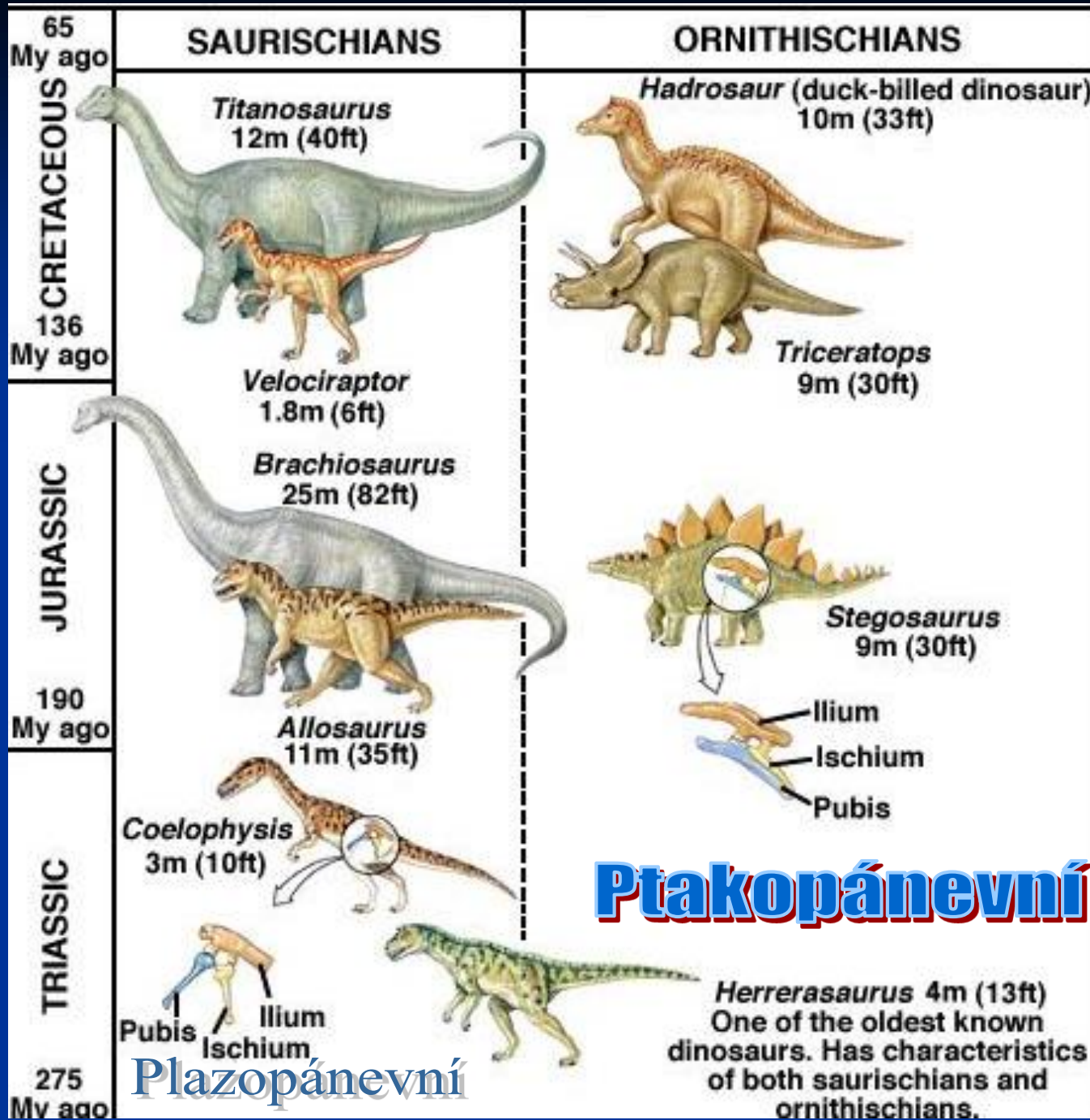
největší létající
živočich

rozpětí až 15 metrů

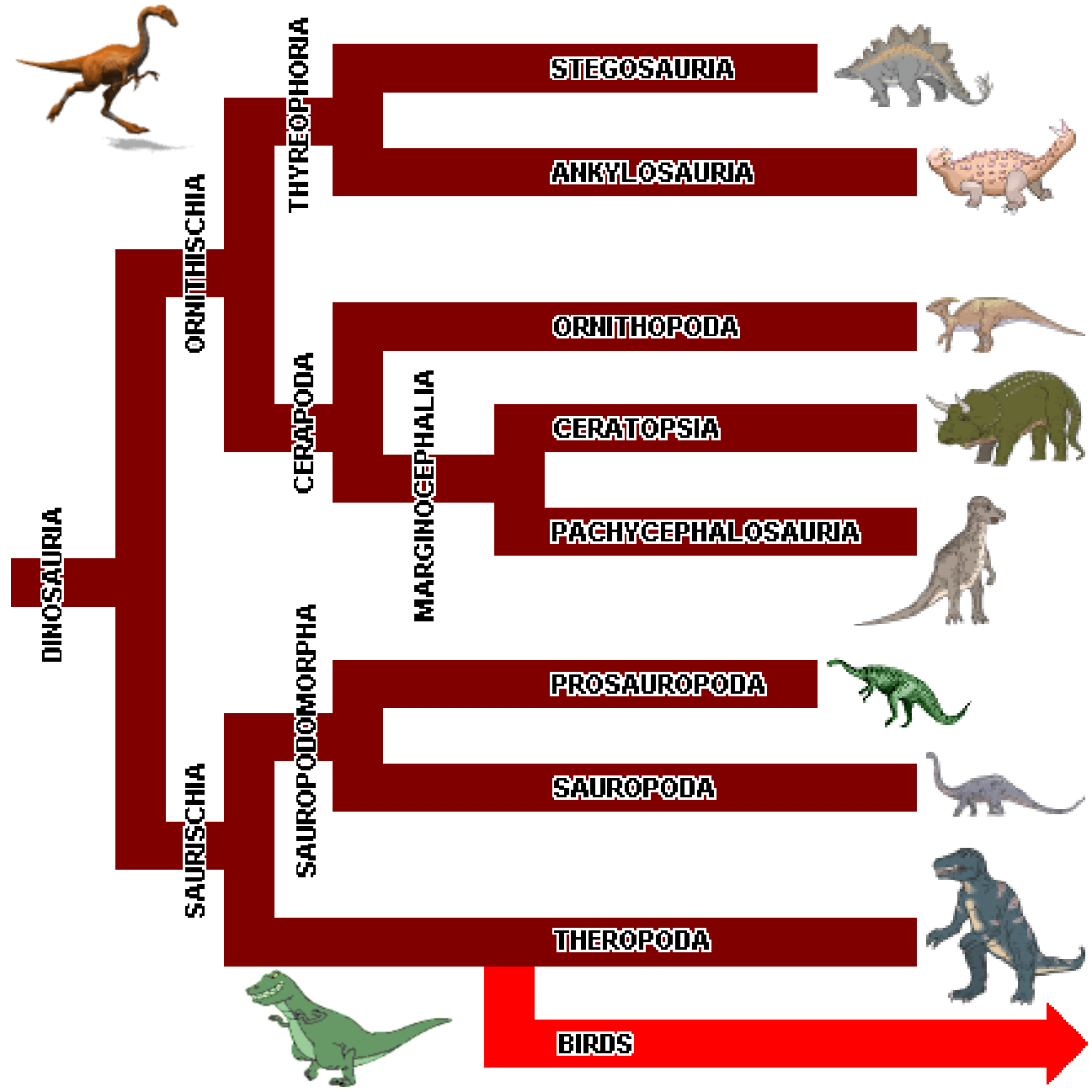

Nadřád

D
N
S
A
R
E
C
R
E
A
T
U
R
E
S

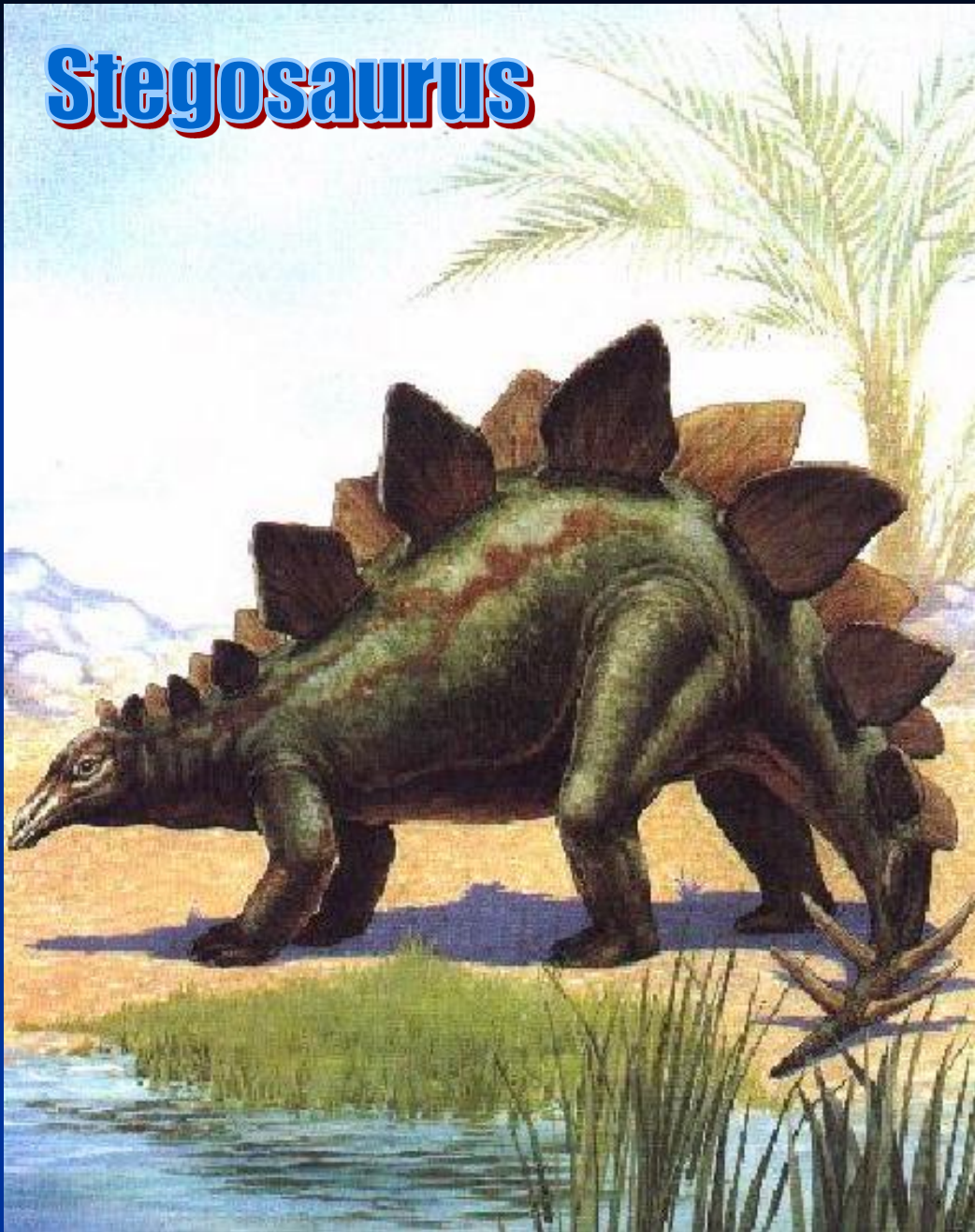

Ornithischia – ptakopánovní byli vesměs býložravci

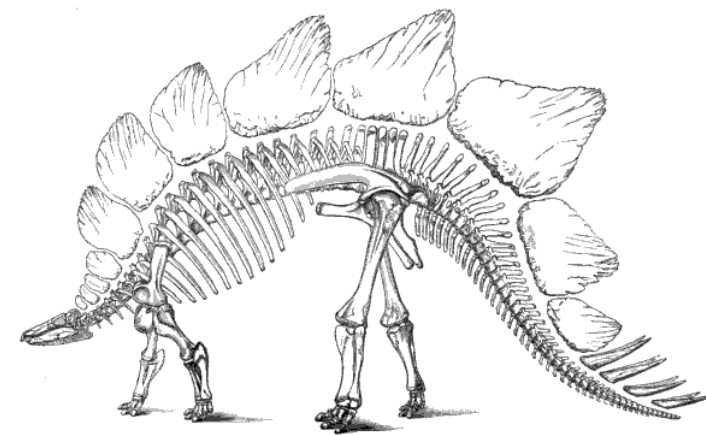
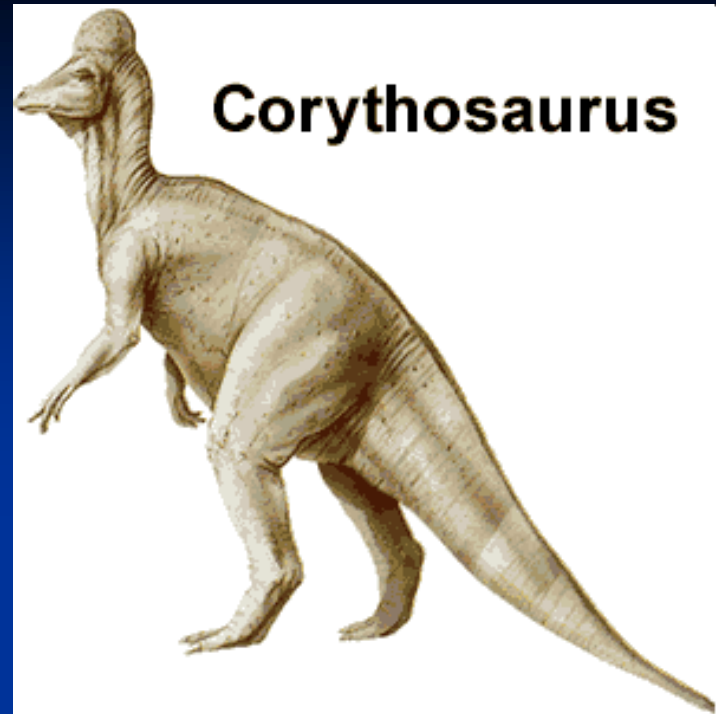

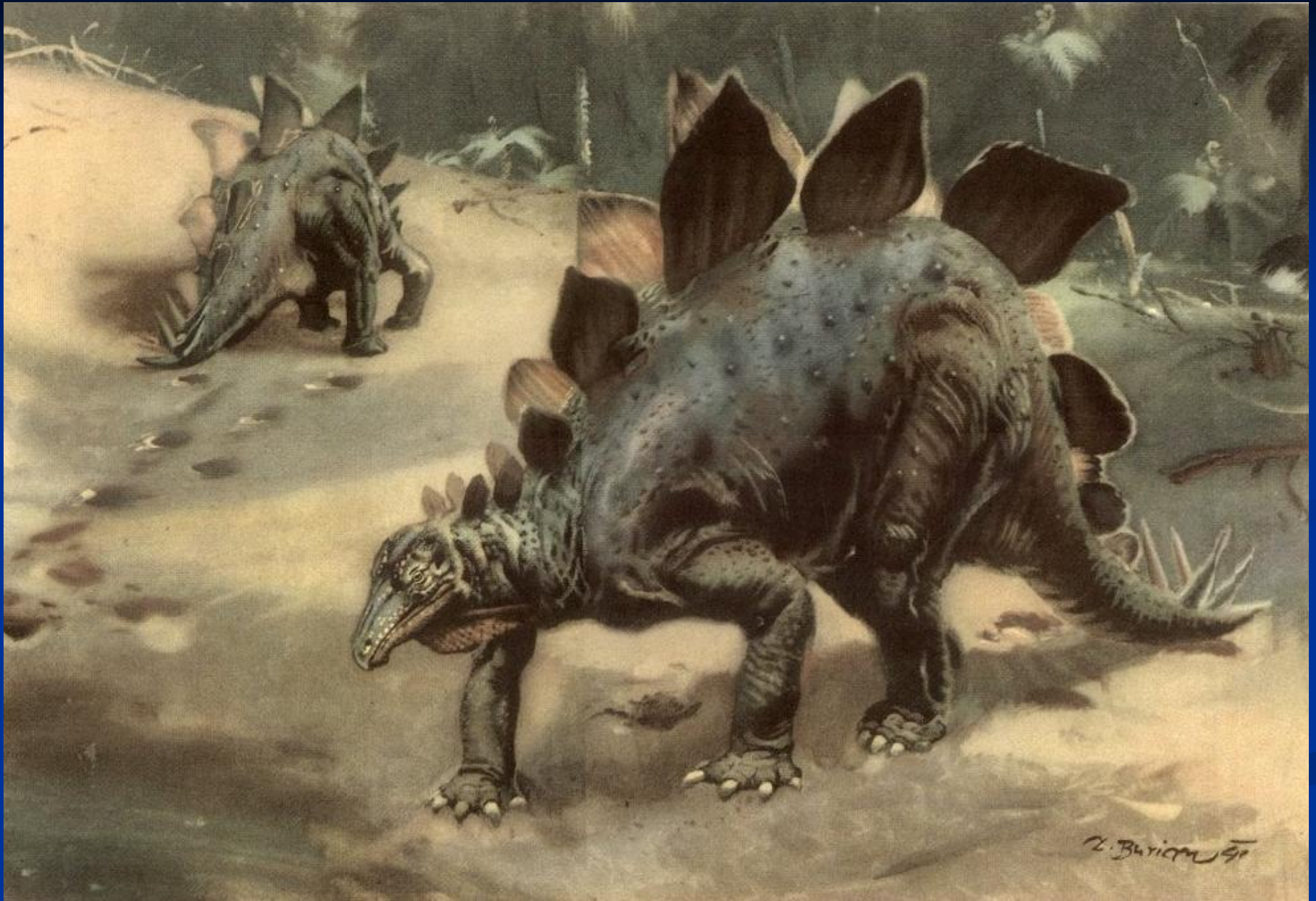
Stegosaurus

Corythosaurus

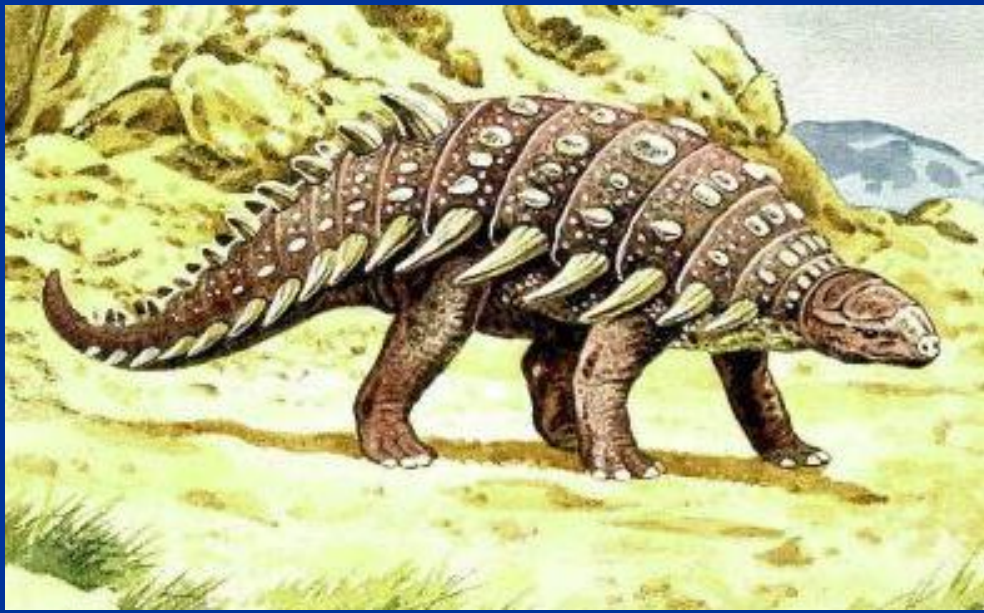

Maiasaura

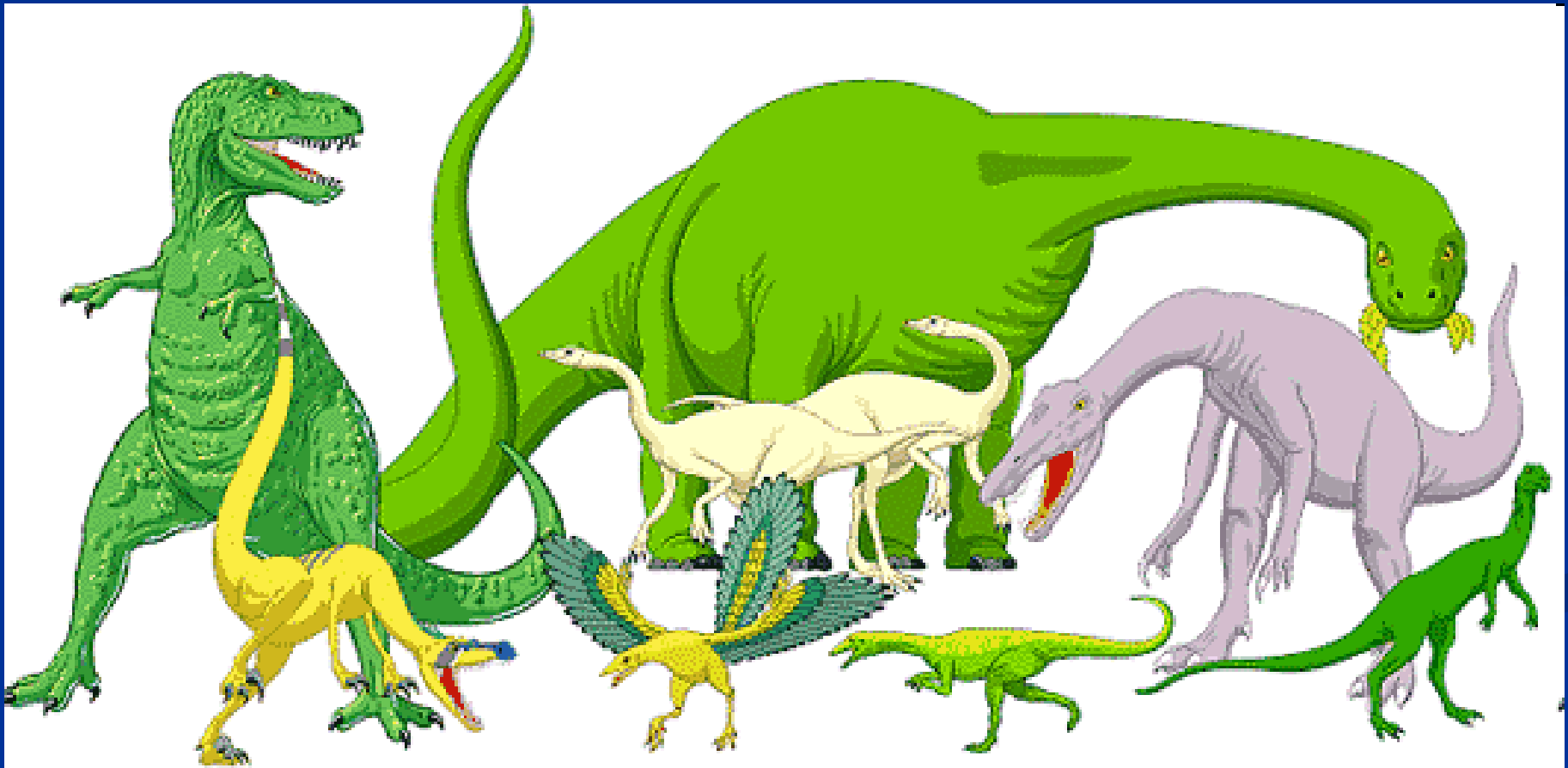

PANORAMA

Saurischia - plazopánevní

Brontosaurus/Apatosaurus

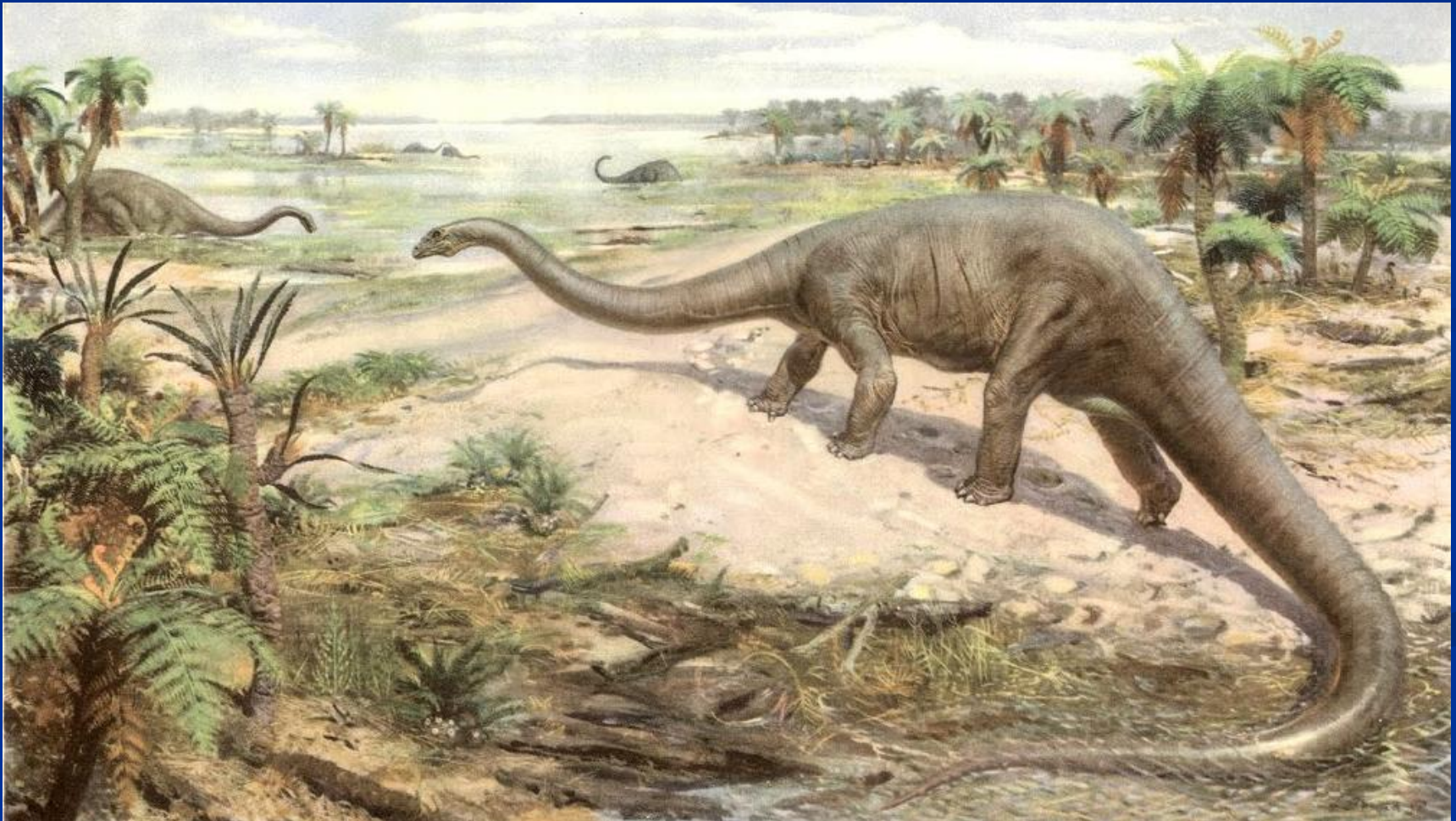

Diplodocus carnegii

27 metrů délky

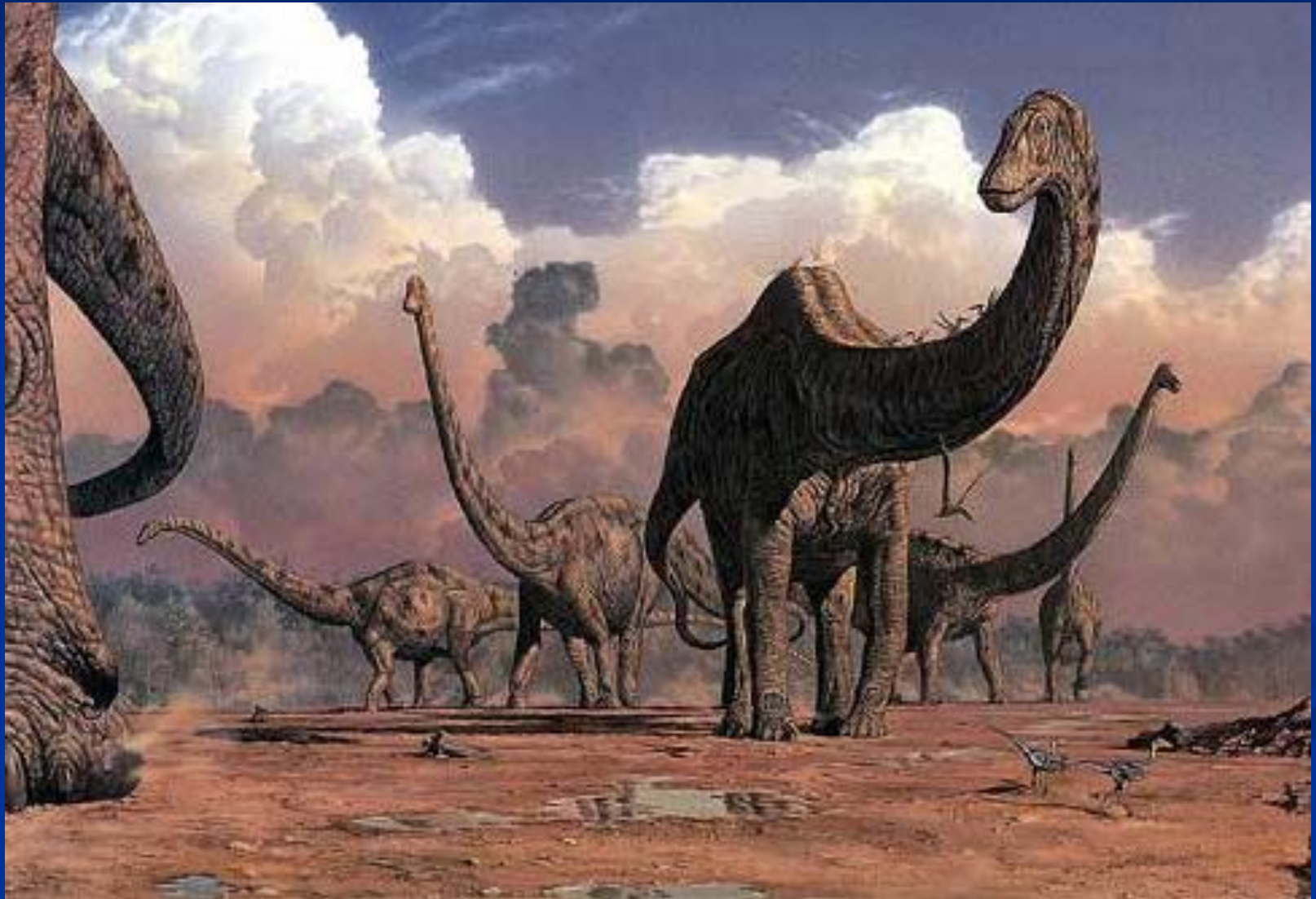
Supersaurus

ca 35 m délky, 40 tun

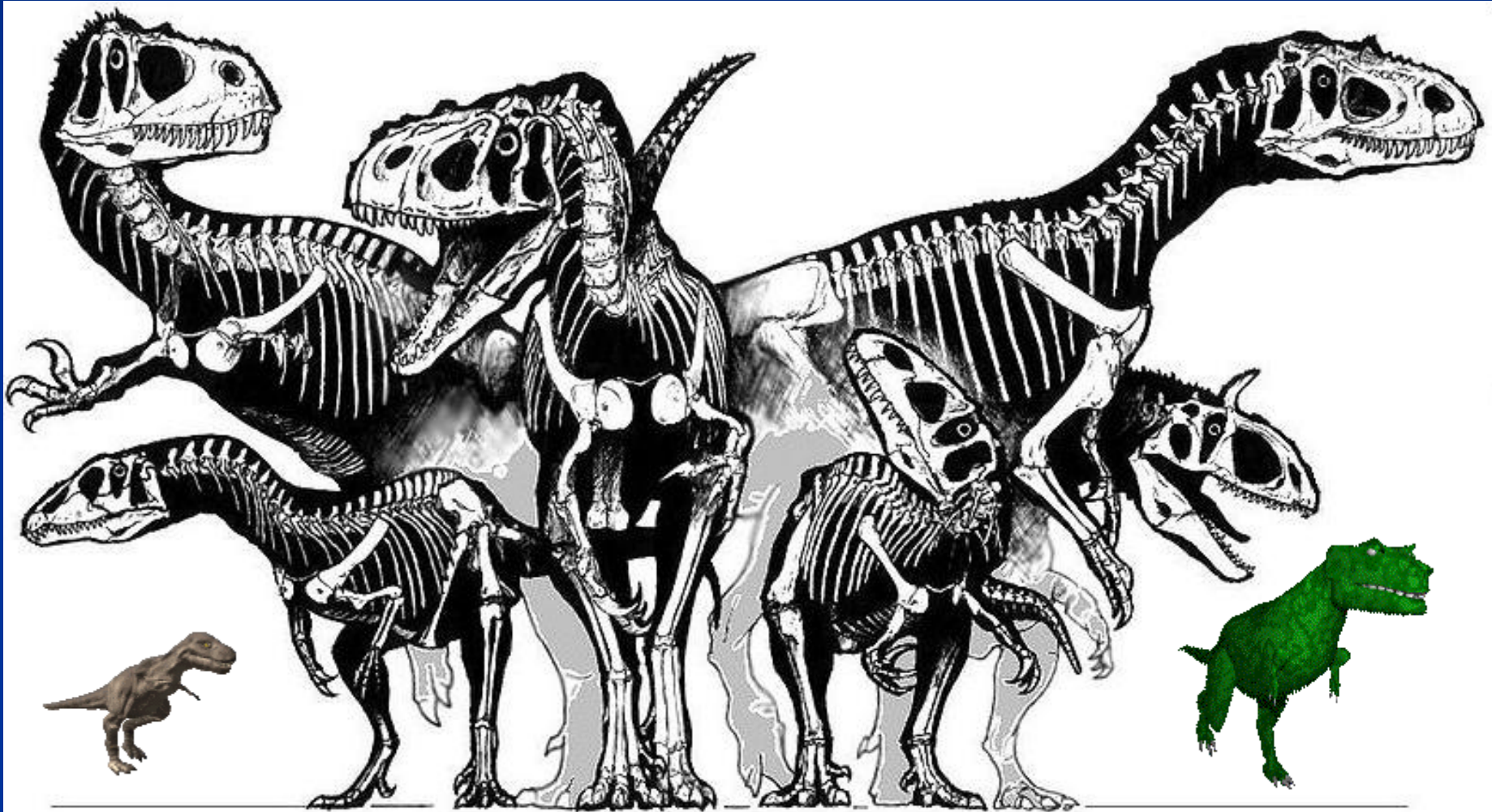
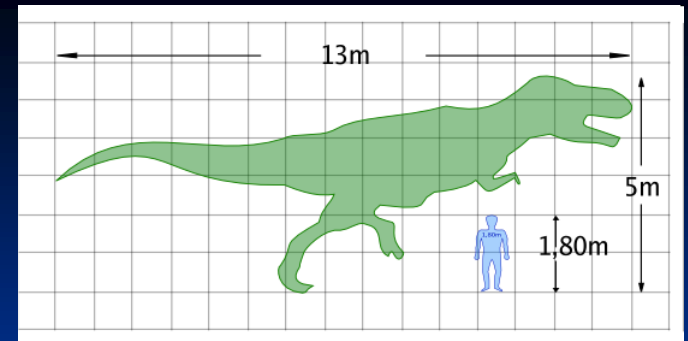

Seismosaurus – délka přes 50 m

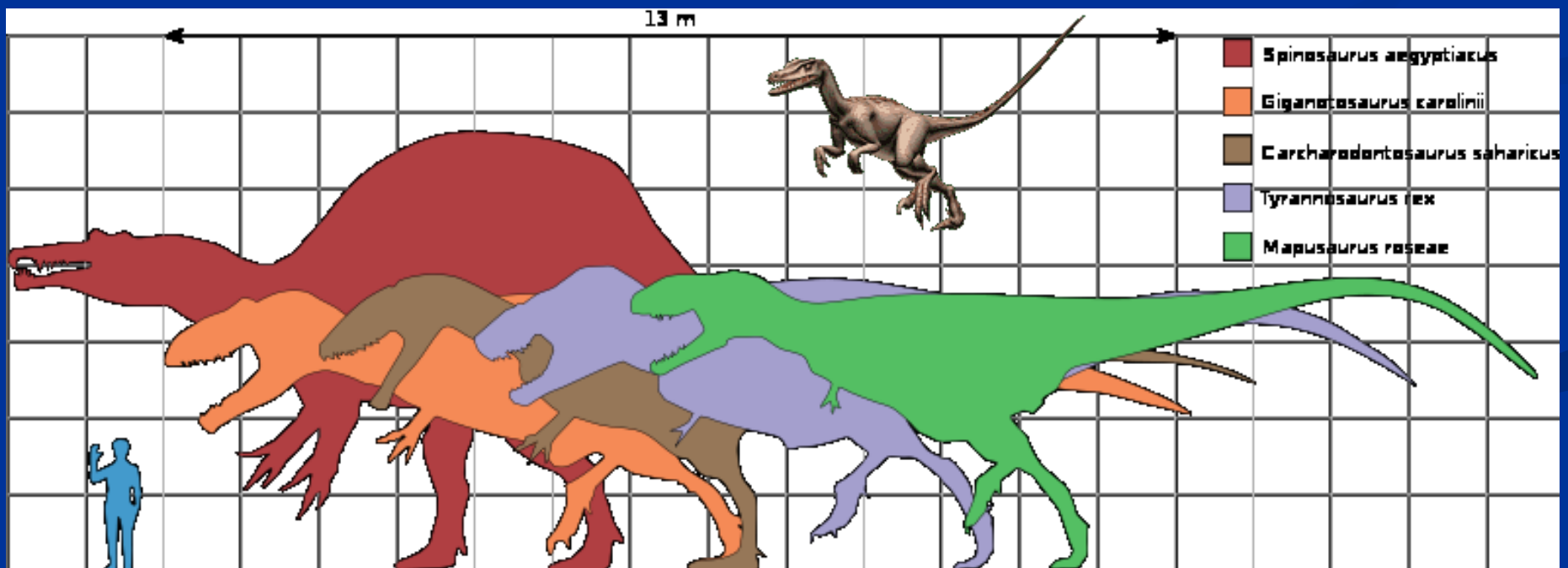

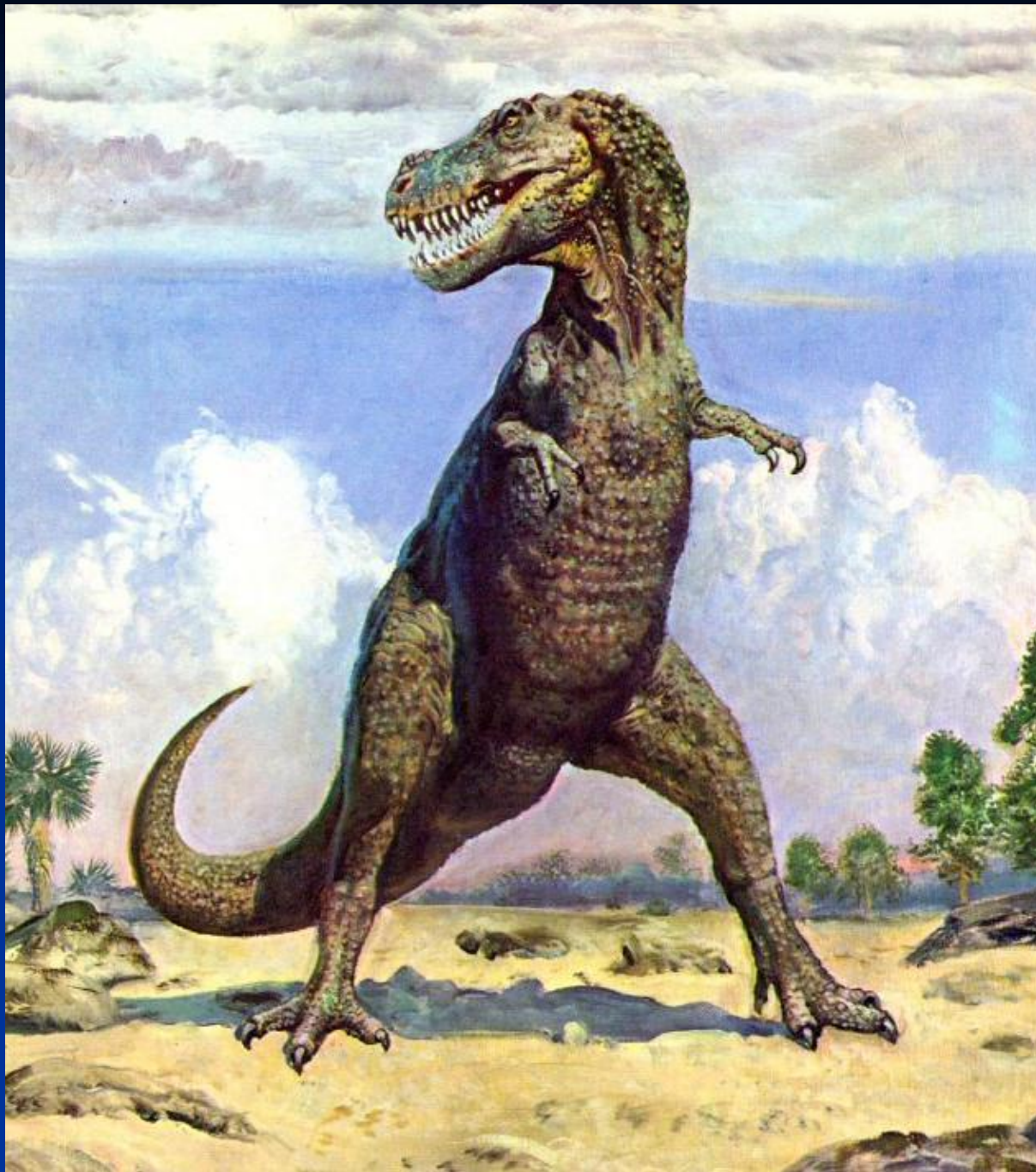
Teropodi

Spinosaurus a další karnosauři

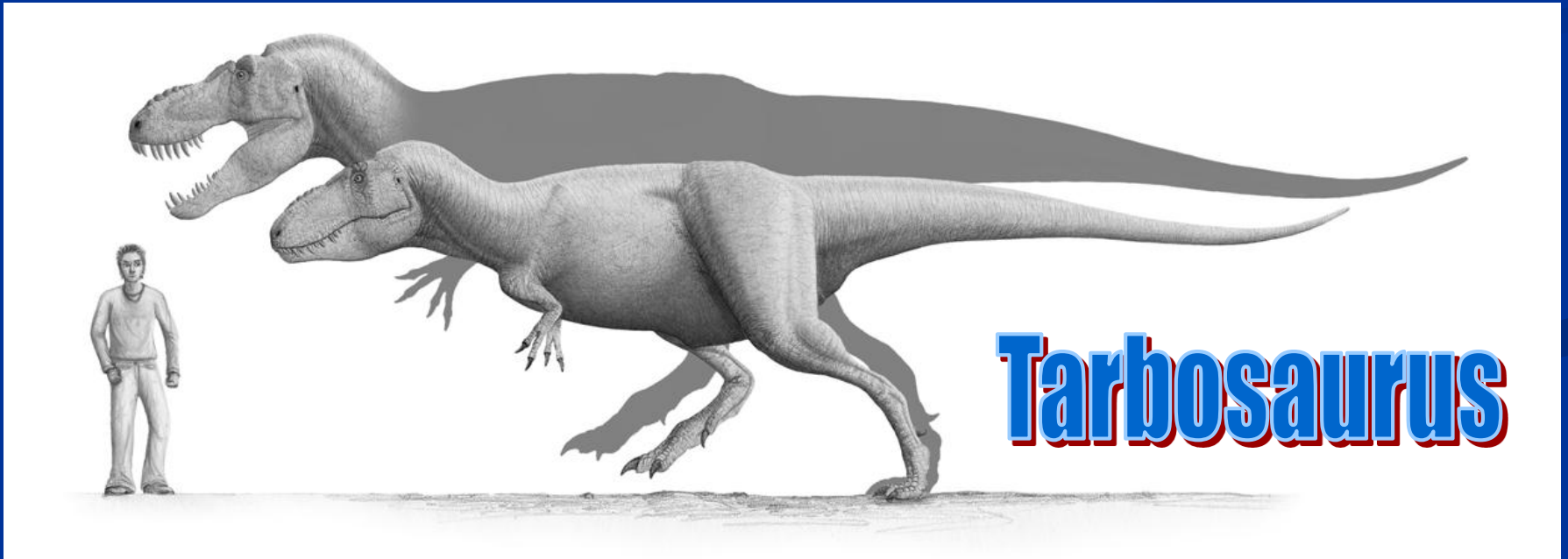

Tyrannosaurus

rex

jeden z největších
predátorů planety

Tyrannosaurus a trachodonti

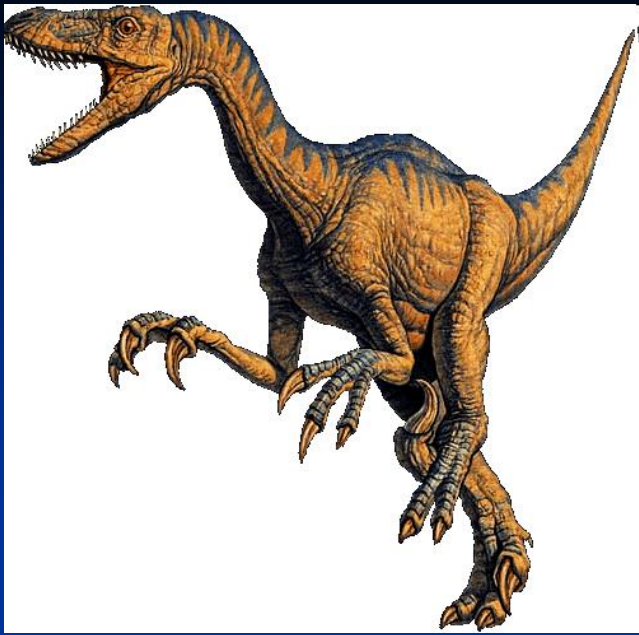

Ornithomimus, „pštrosí dinosaurus“ z řádu Theropoda, filmová hvězda

Velociraptor

Ceratopsidae

Anchiceratops

Avaceratops

Arrhinoceratops

Chasmosaurus

Centrosaurus

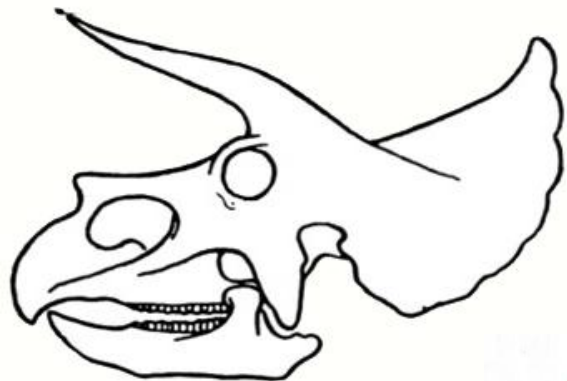
Albertaceratops

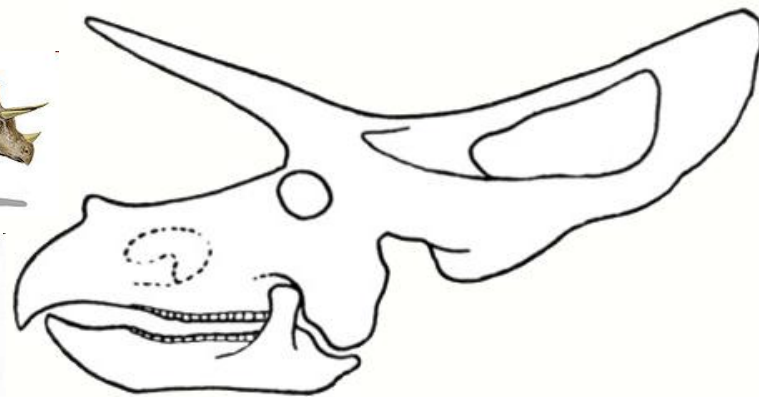
Monoclonius

rohací
dinosaurí

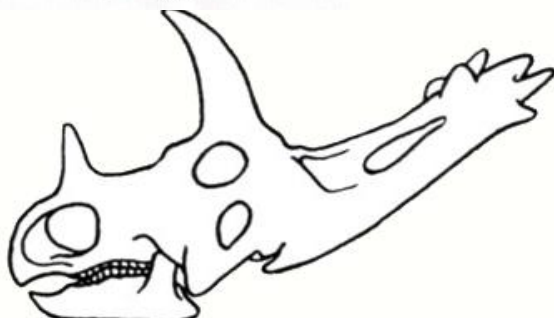
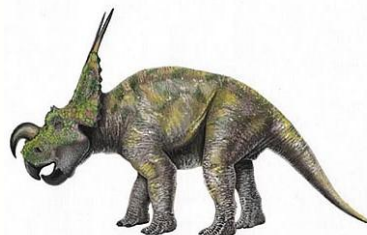

Triceratops

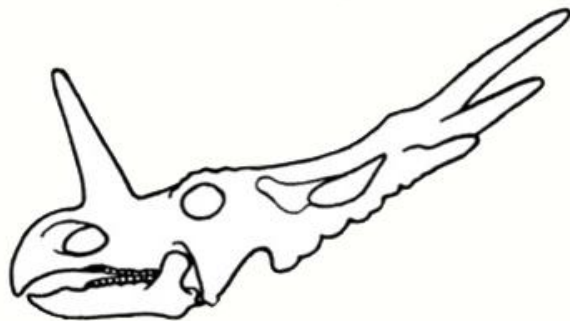
Torosaurus

Anchiceratops

Ceratops

Styracosaurus

Monoclonius

TRICERATOPS

Styracosaurus

Kdo přežil druhohory

LIVING RELATIONS

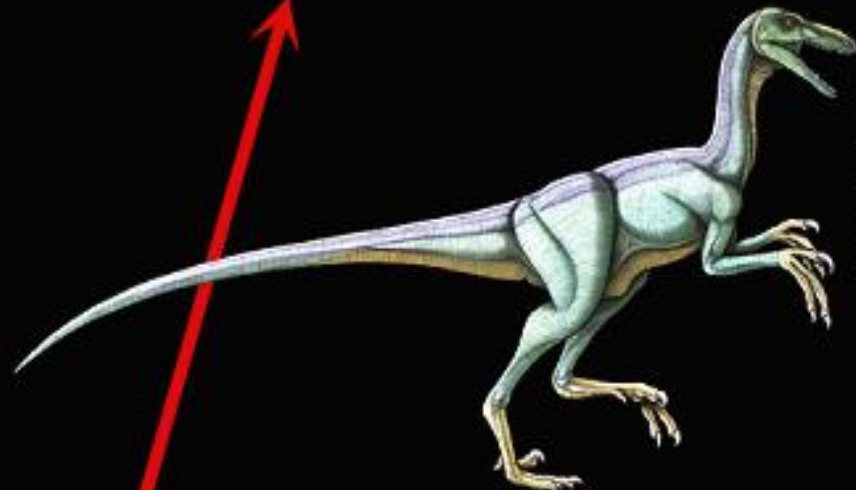
Dino Family Tree skeletons

MODERN CROCODILES

MODERN BIRDS

Small bipedal carnivorous dinosaurs like *Troodon* are closely related to the ancestral bird.

ANCESTRAL BIRD

Archaeopteryx

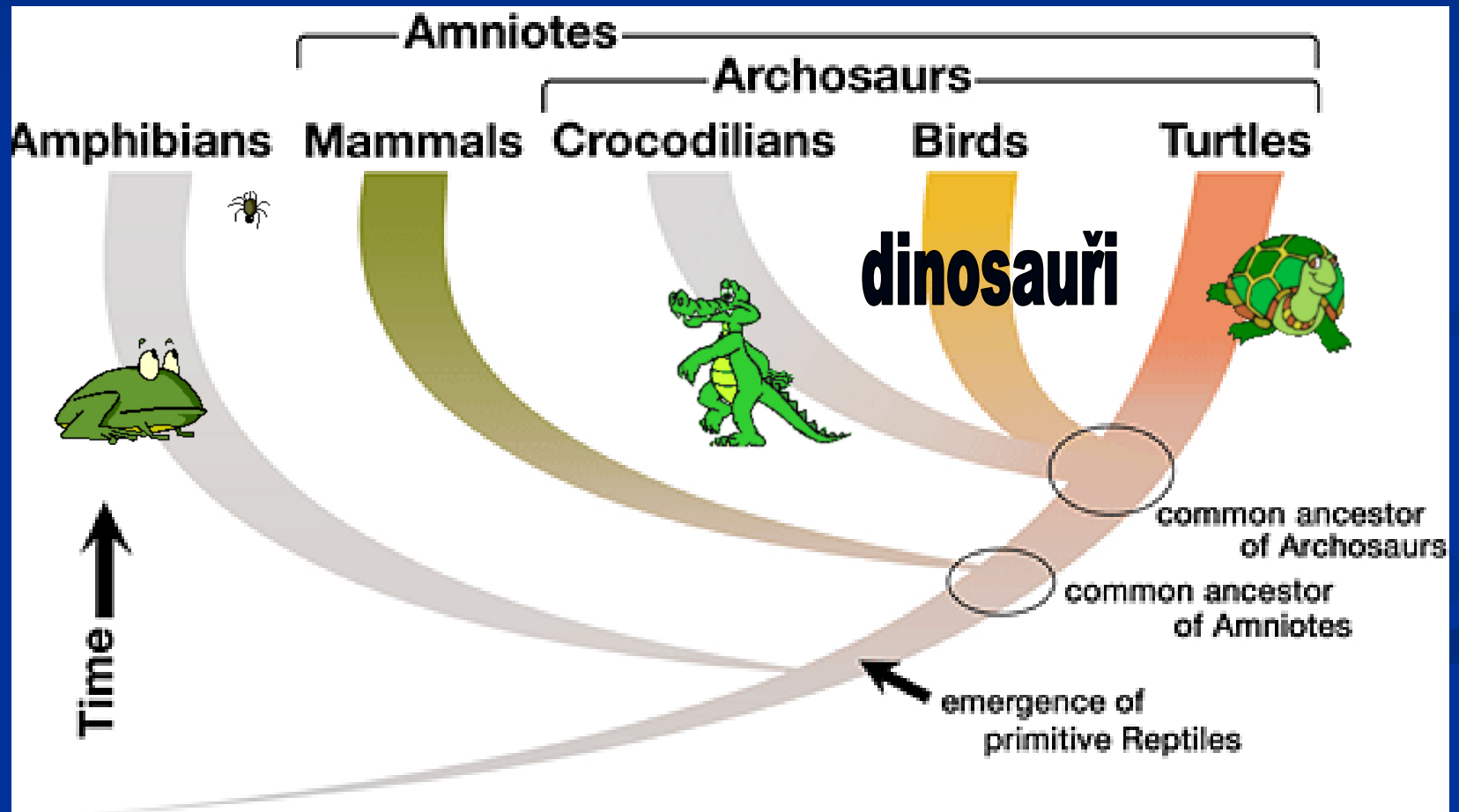
DINOSAURS

ARCHOSAURS

ancestral group to dinosaurs, crocodilians, and birds

Recentní archosauři

Úlomek planetky Baptistina

Objev rozpadu Baptistiny

- Čeští a američtí vědci vystopovali v hlavním pásu planetek těleso, které způsobilo na Zemi vyhynutí dinosaurů **před asi 65 milióny let** – úlomek planetky Baptistina.
- Českoamerický tým na Southwest Research Institute (Boulder, Colorado): William F. Bottke, **David Vokrouhlický** (Astronomický ústav UK, Praha) a **David Nesvorný** (SwRI). Podle nich vše nasvědčuje tomu, že planetka 298 Baptistina byla po srážce s další planetkou rozbita na velký počet fragmentů, z nichž později jeden vytvořil kráter Chicxulub na poloostrově Yucatán (Mexický záliv), další pak velmi nápadný kráter Tycho na Měsíci.

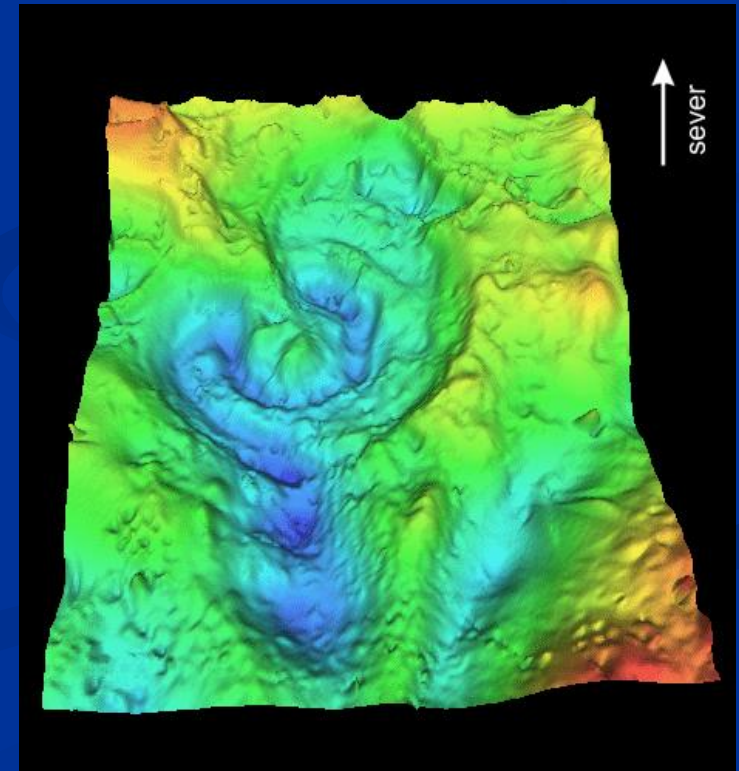
Srážka planetky Baptistina s jinou planetkou a kráter Tycho na Měsíci

Kráter Chicxulub na Yucatánu

průměr 180 km
stáří 65 milionů let

KT vrstva

1980 – Walter a Louis Alvarezové

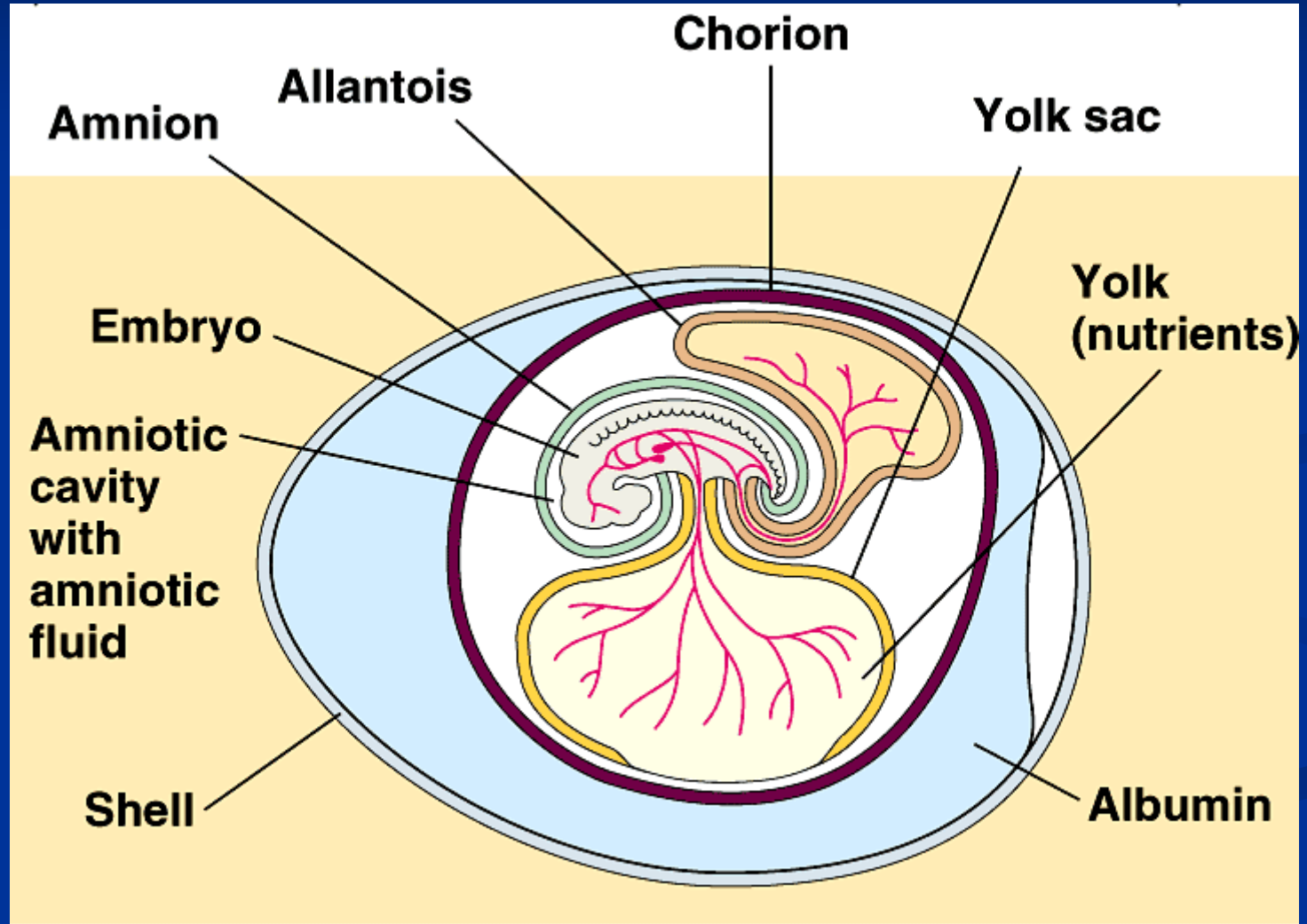
- je tlustá pouhý jeden až dva centimetry a nachází se v sedimentech na celém světě. Její vznik tedy souvisí s globálním jevem, který ovlivnil ve velmi krátkém údobí celou Zemi.
- obsahuje zvýšené množství iridia. Oproti okolí je jeho koncentrace třiceti až stonásobně vyšší. V zemském plášti je iridium velmi vzácné. Naopak se hojně vyskytuje v materiálu planetek a kometárních jader.
- izotopové složení chrómu v KT vrstvě neodpovídá izotopovému složení tohoto prvku na Zemi.
- ve vrstvě se nachází přetavený křemík a malé skleněné kuličky.

KT vrstva v Kanadě

Embryonální obaly vynález plazů

Rozmnožování

Vaječný zub plazích mlád'at

Anolisové

Páření užovek obecných

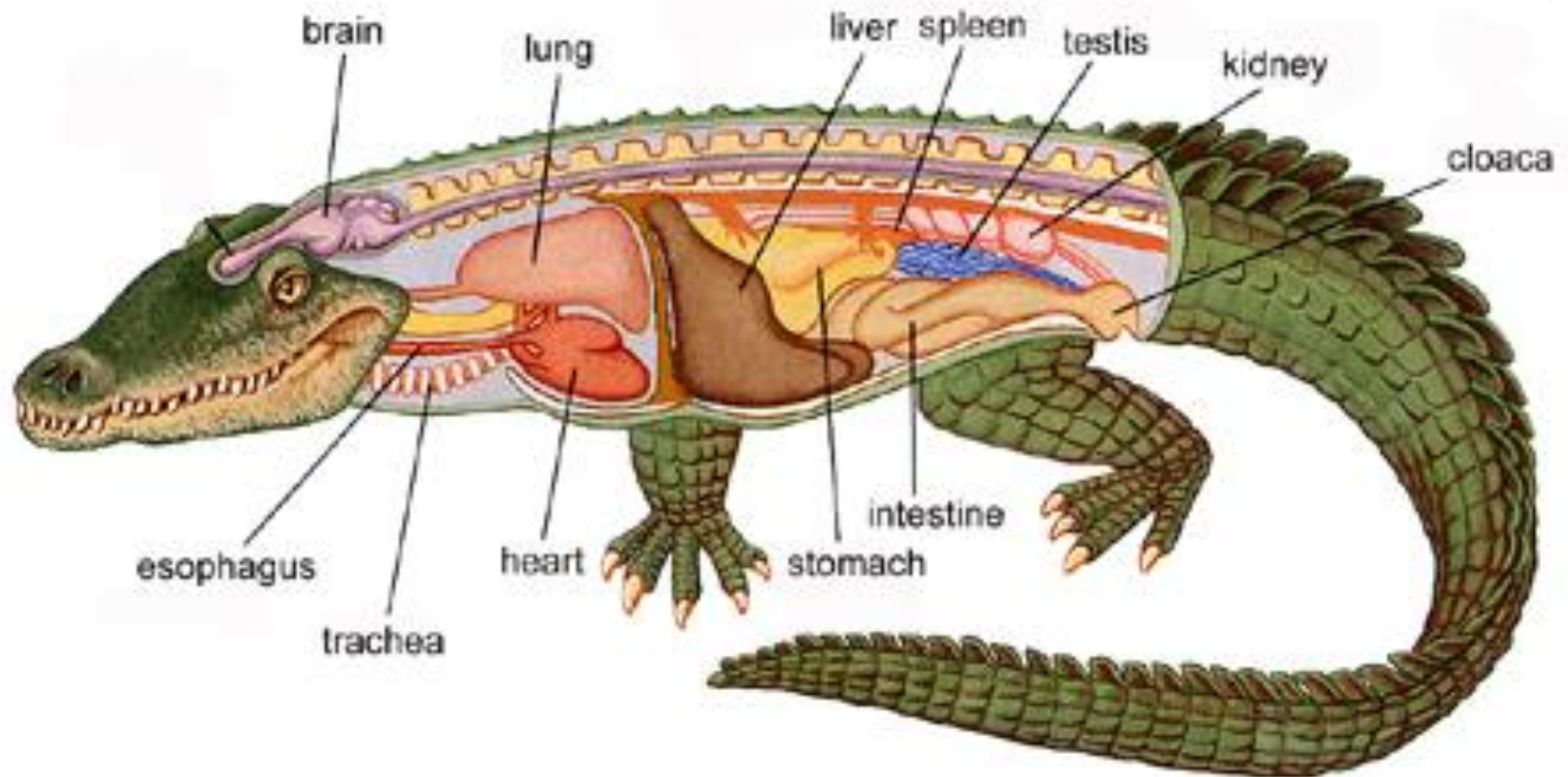

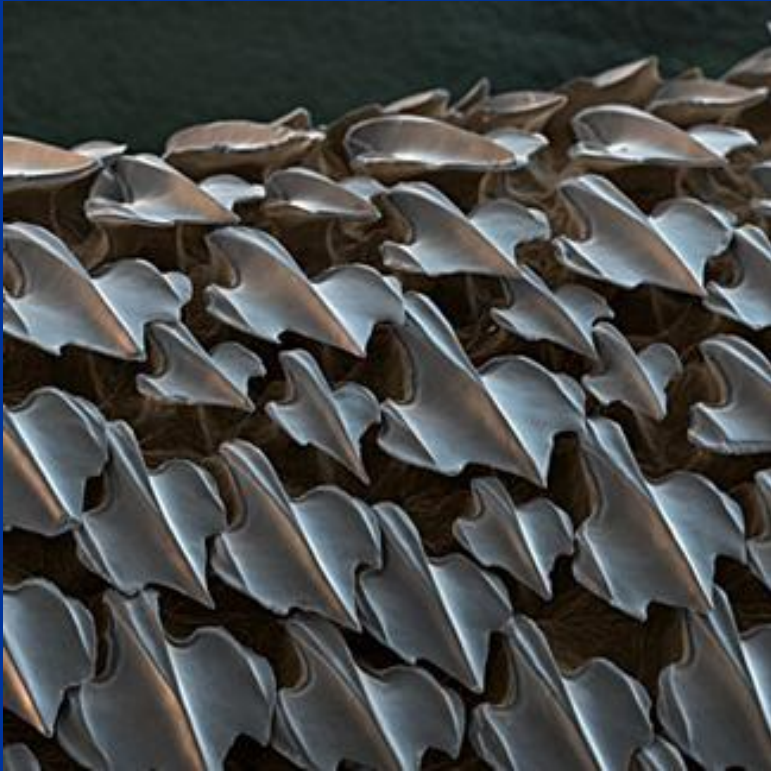
Krajty pečují o vajíčka

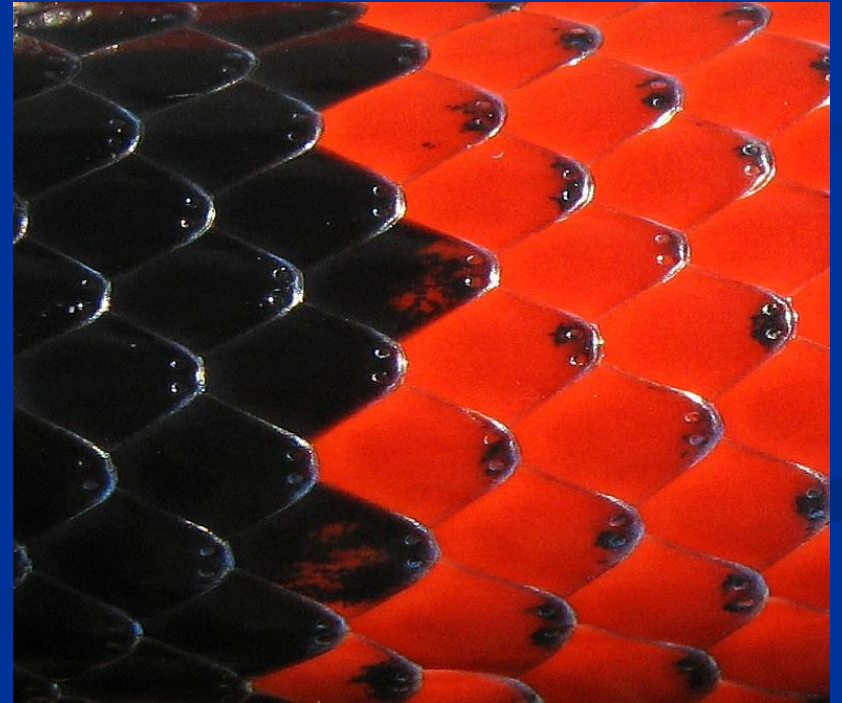
Anatomie plazů

Y
N
-
P
C
\$

Kůže krokodýla

Receptory plazú

Plazí oči

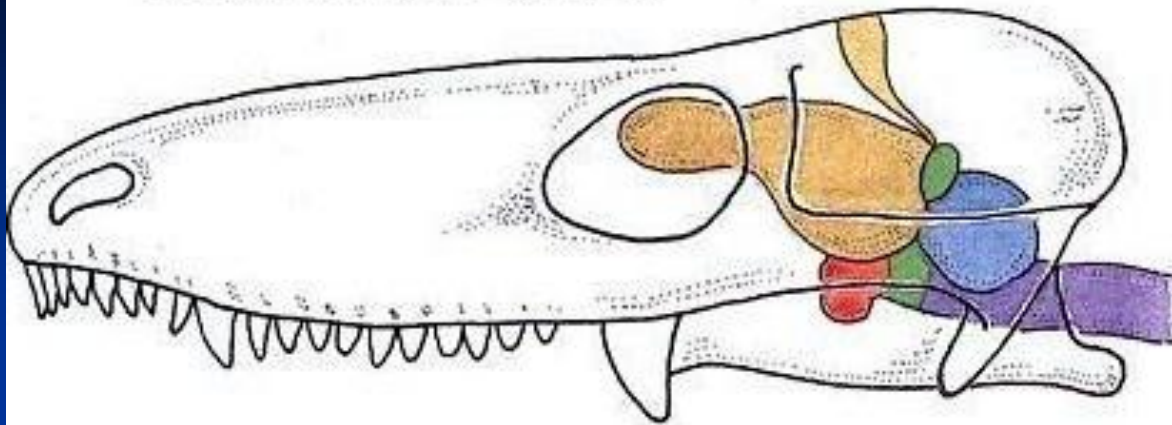

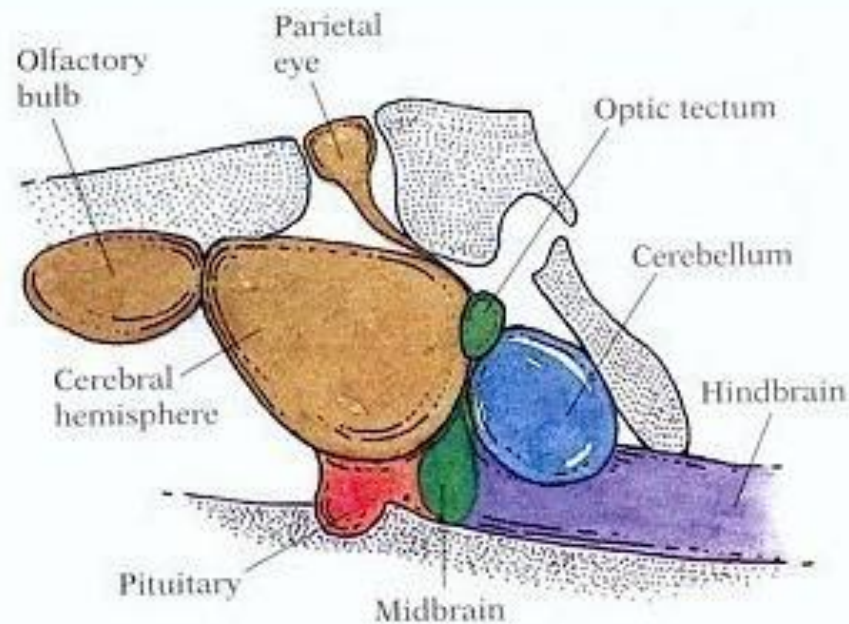
Gekoni si oči olizují

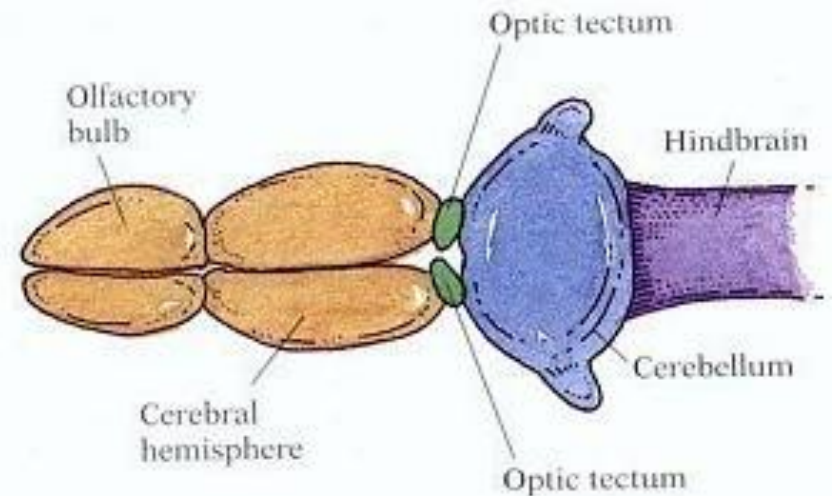
Procynosuchus (an early reptile)

Iguana (modern reptile)

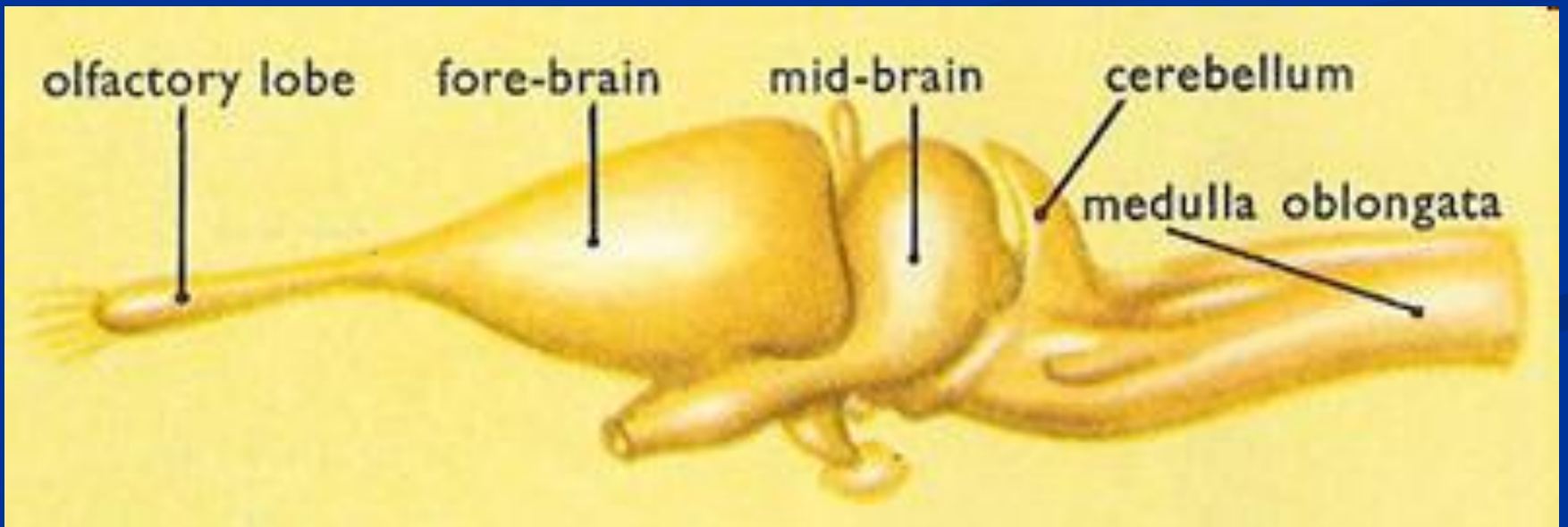
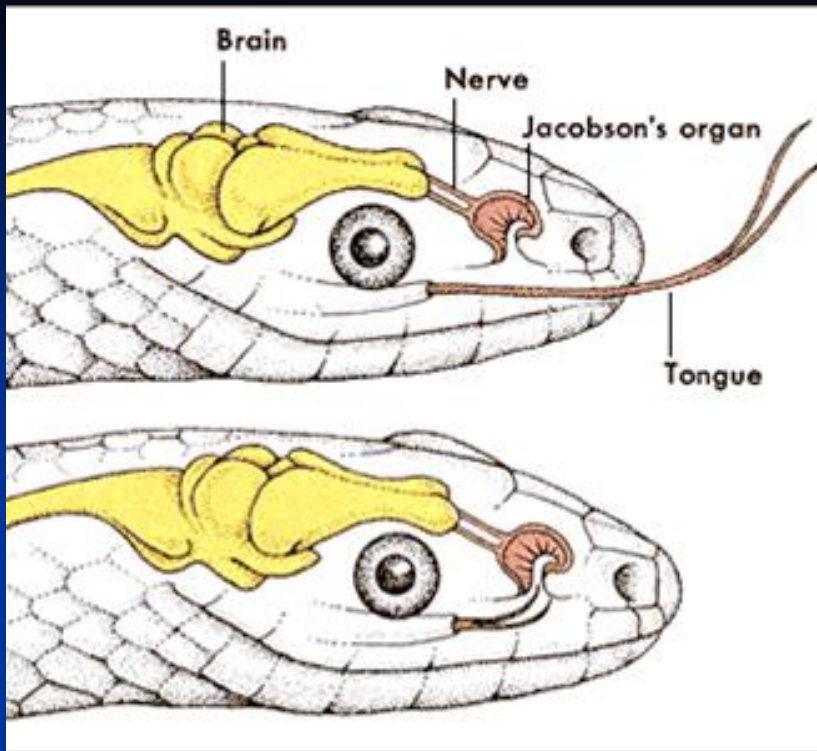
LATERAL VIEW

DORSAL VIEW

The Third Eye

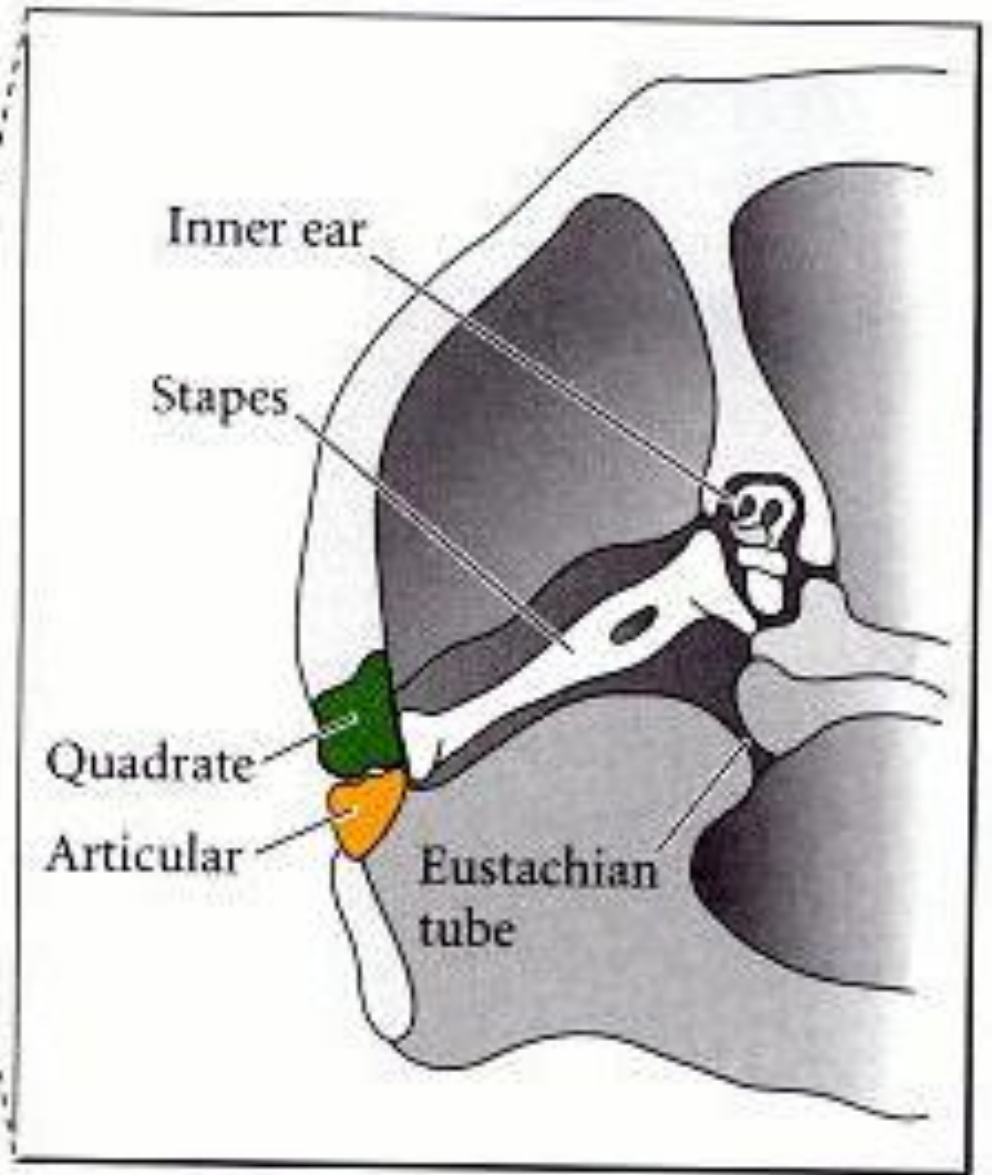

REPTILE

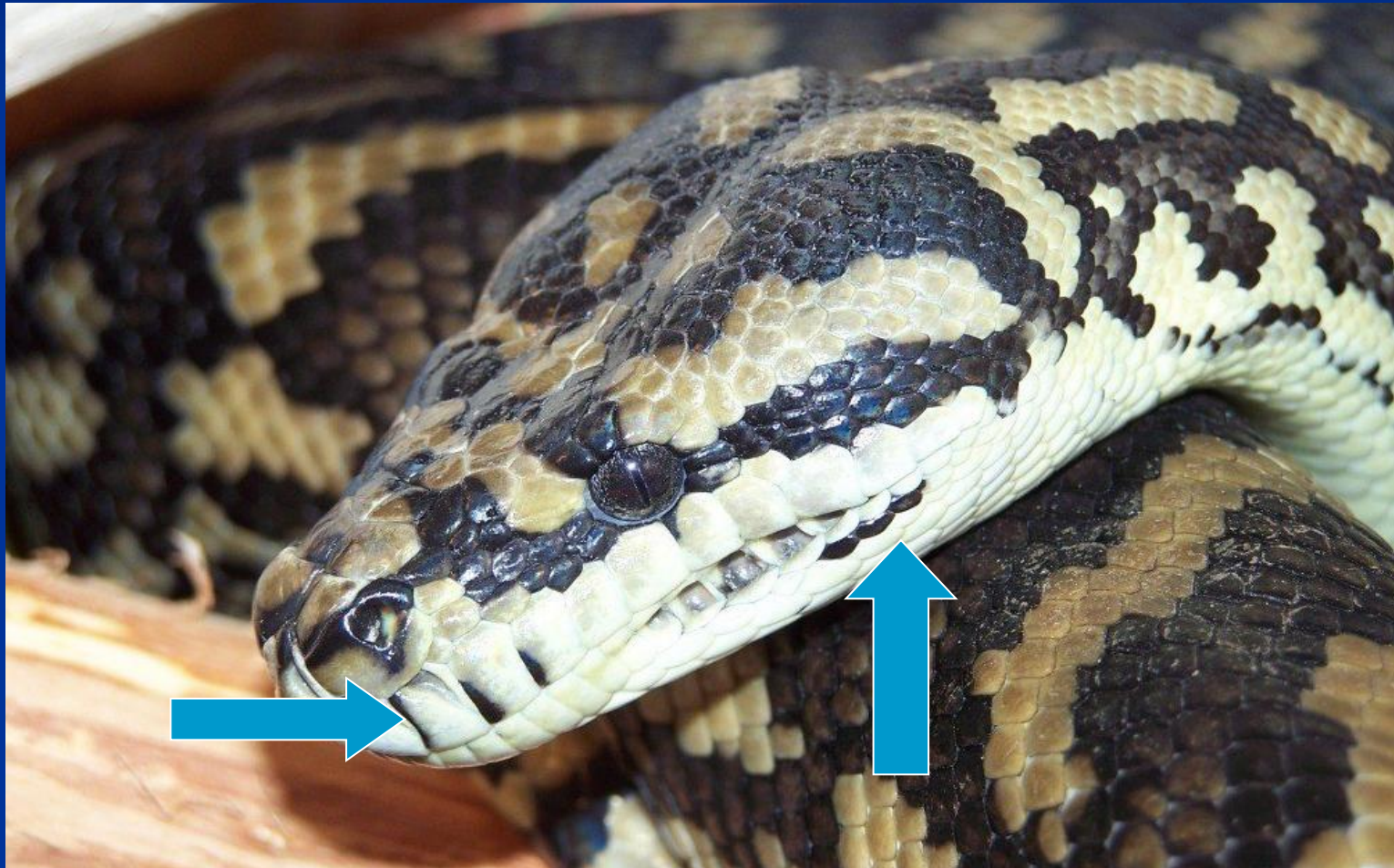

Dentary

Termoreceptory krajty kobercové

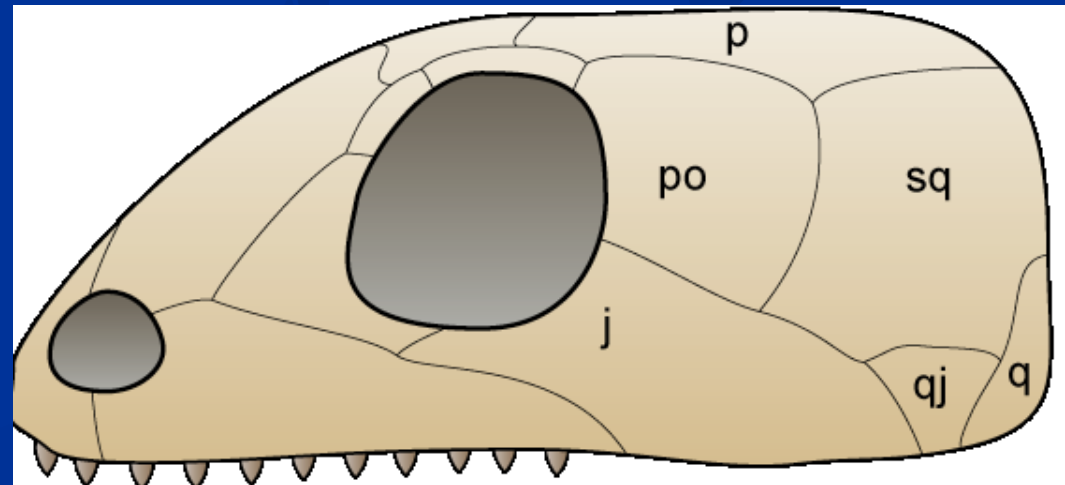
Termoreceptory chřestýšovce

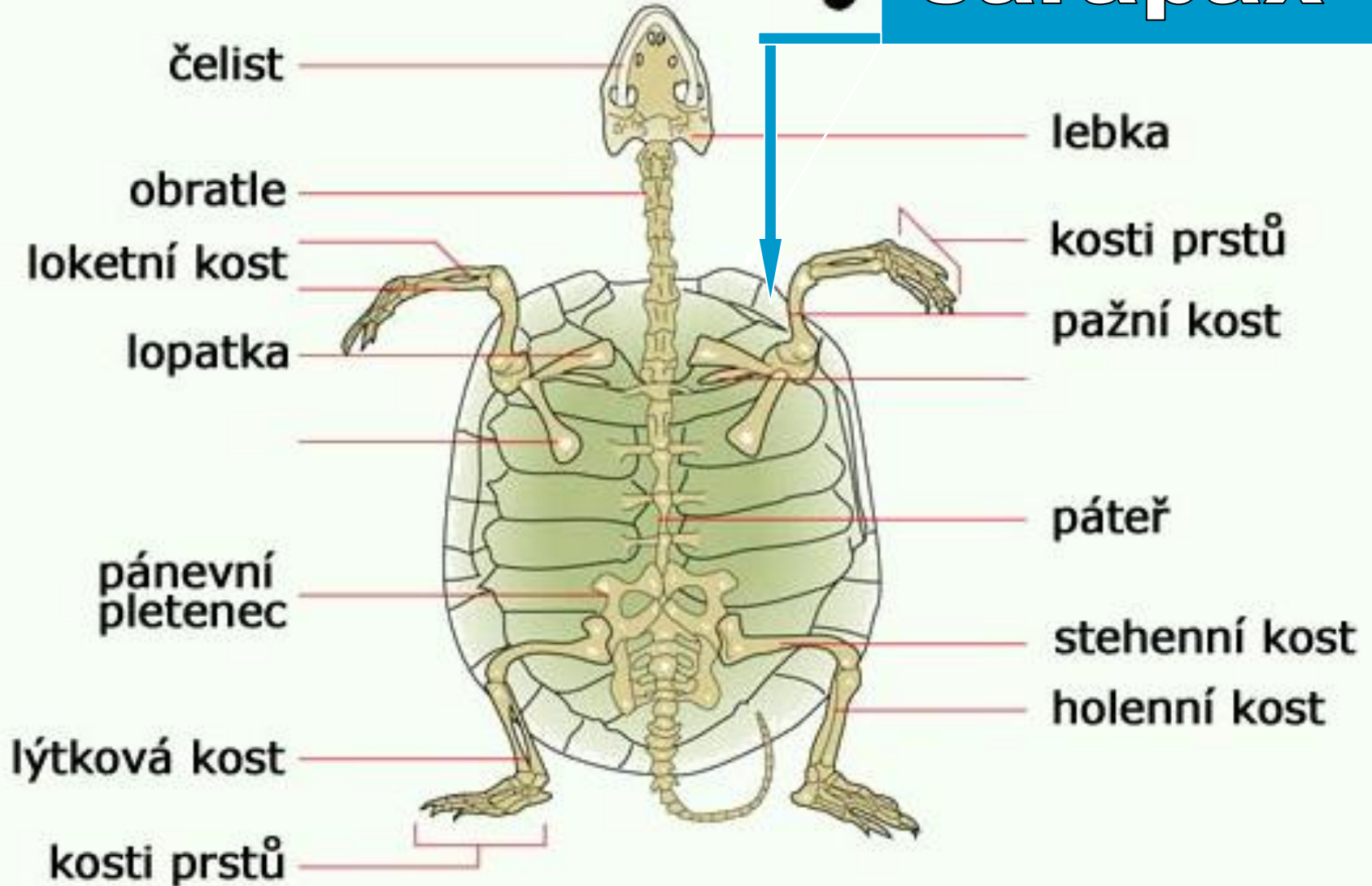
Řád želvy – podtřída Anapsida

- více než 270 druhů
- dvoudílný kostěný krunýř srostlý s obratly
- dravci, býložravci, všežravci
- biotop: souš, moře, sladké vody
- vejcorodost
- S – strategie
- anapsidní lebka

Kostra želvy

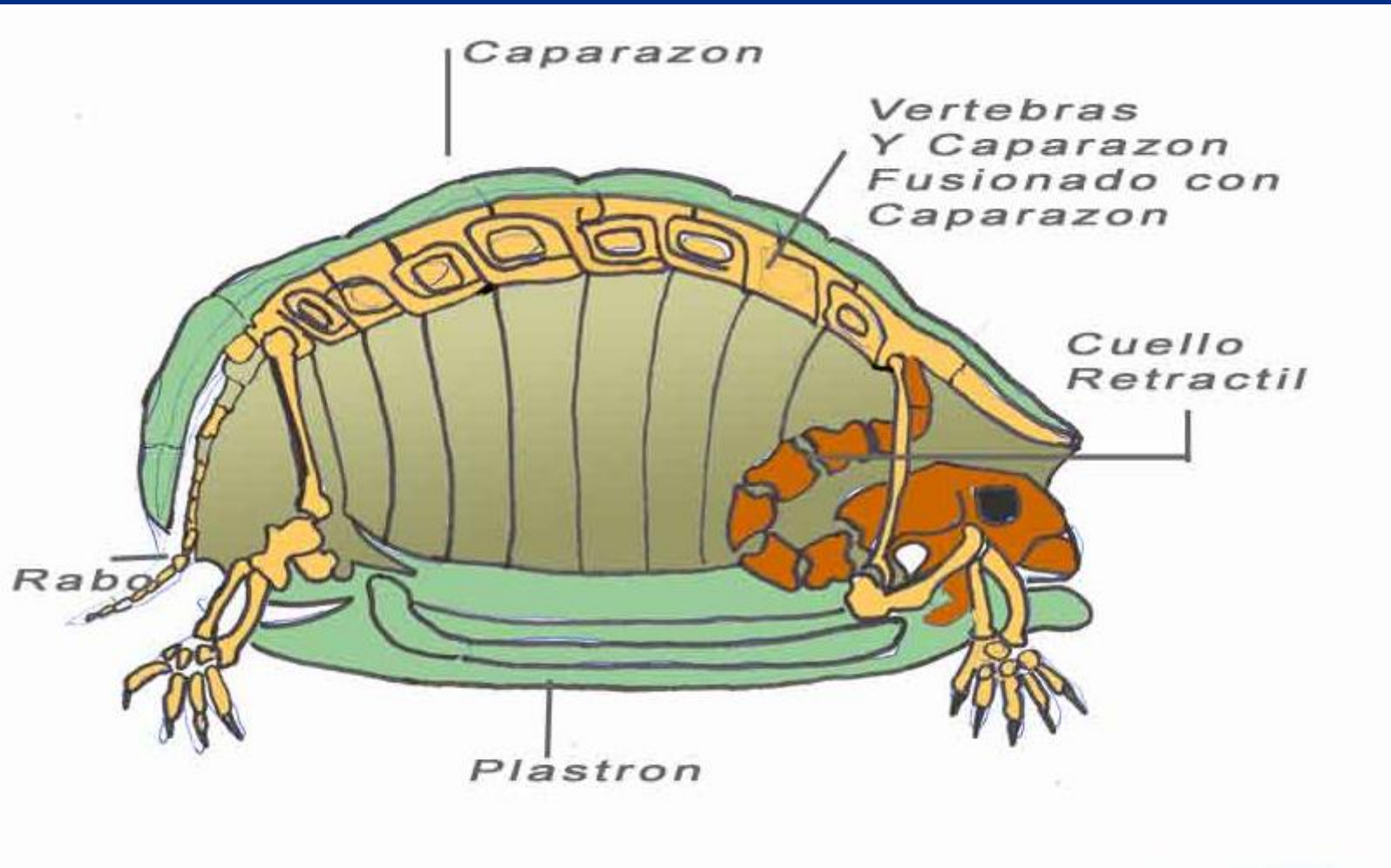
carapax

Želvy skrytohlavé

Matamata třásnitá

Dlouhokrčka australská

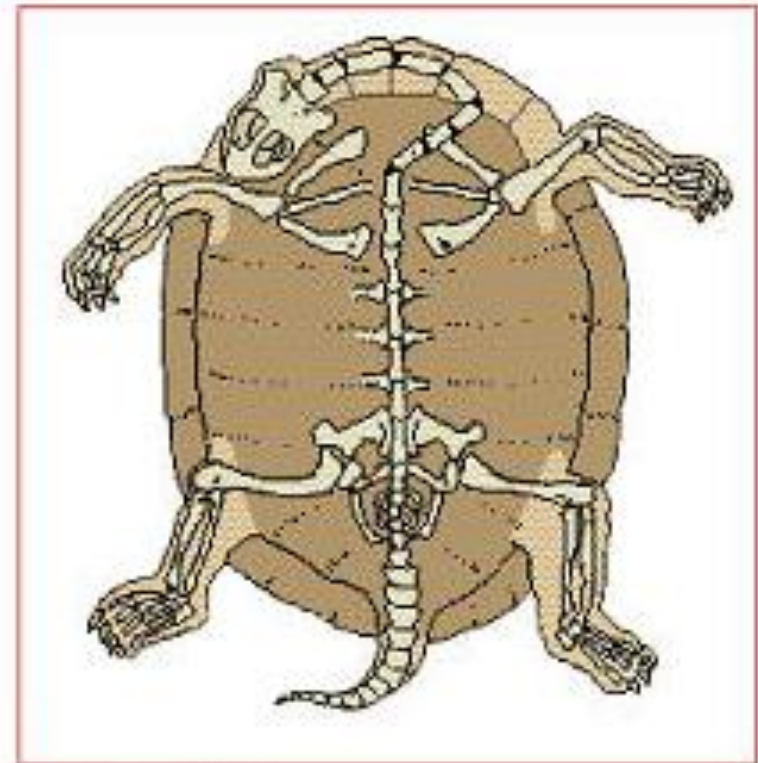
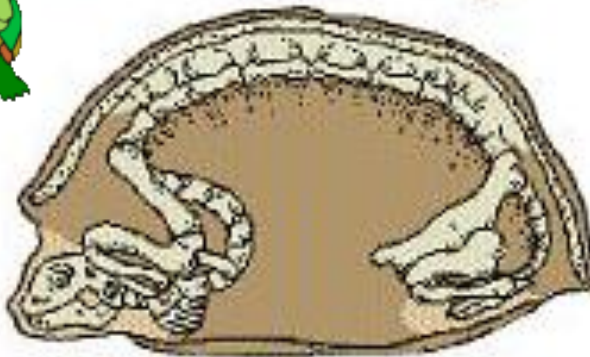
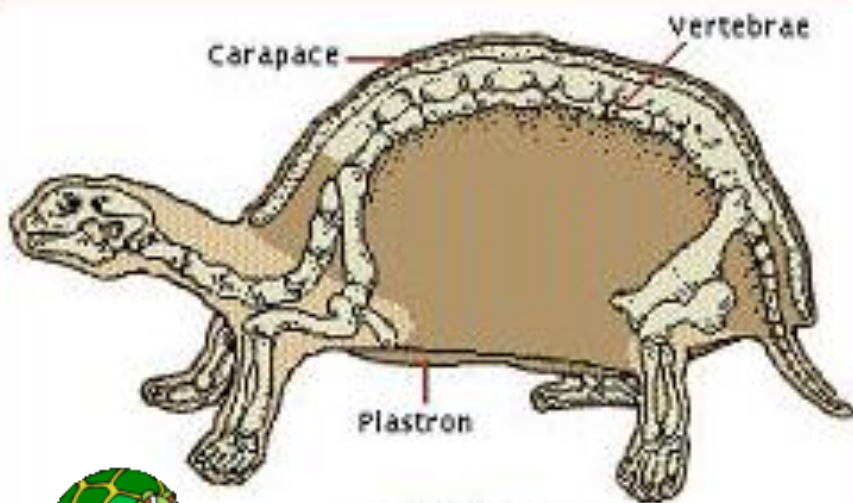

Emydura subglobosa

Skrytohrdlé

Turtle Neck Retraction

MSN Encantra

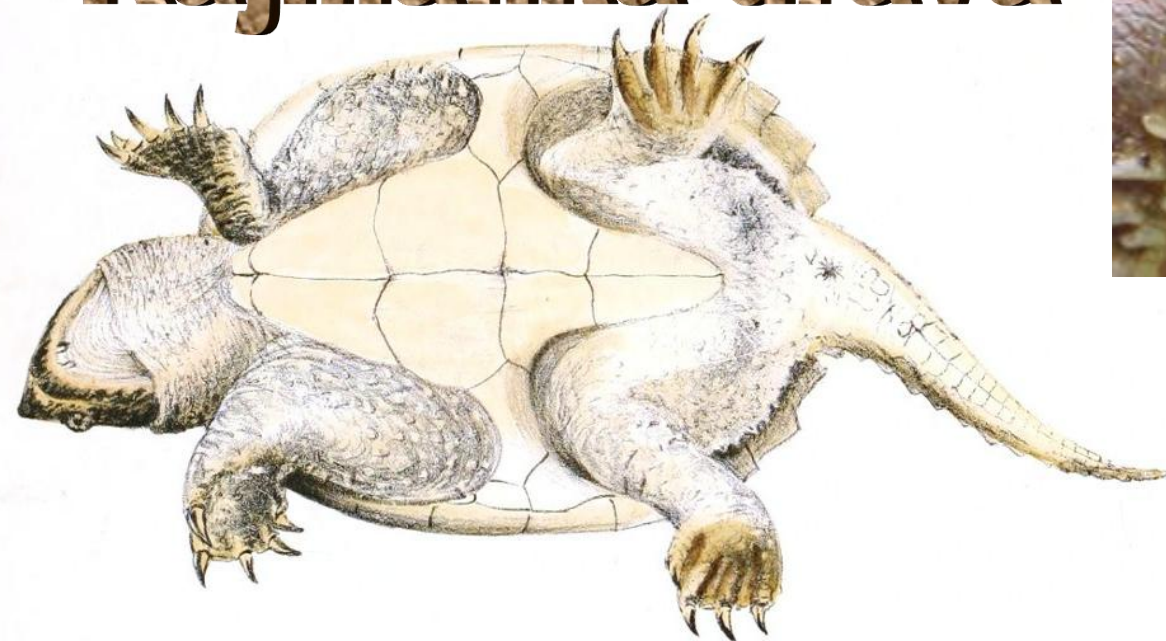

Hlavec hlavu neschová

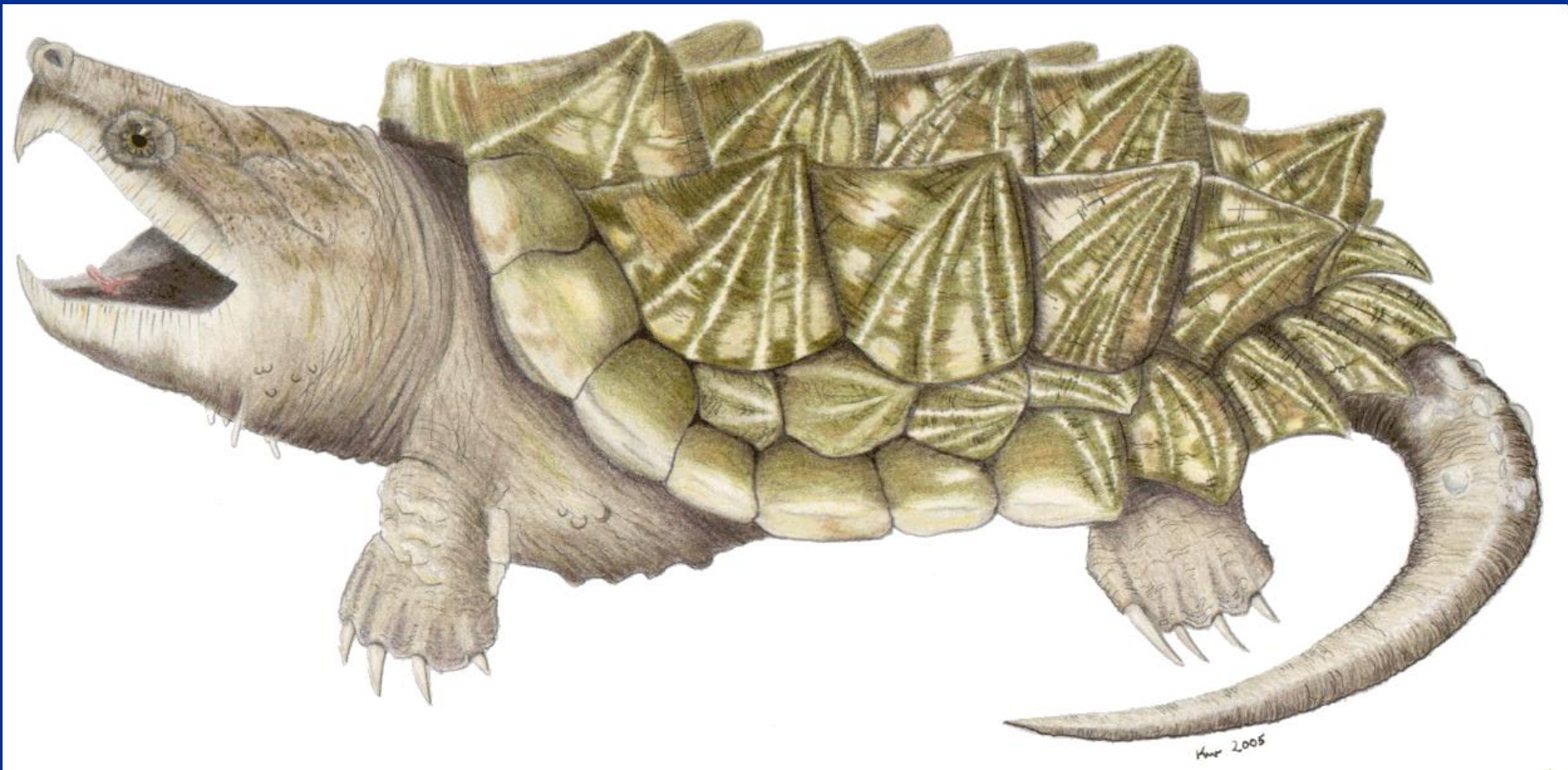
Kajmanka dravá

Kajmanka supí

Želva bahenní

jediný původní druh u nás

Želva nádherná (ozdobná)

Hadokrčka argentinská

Kareta obrovská

Kožatka velká – největší želva

3 m délka, 1.000 kg

Želva sloní (galapážská) největší suchozemská želva

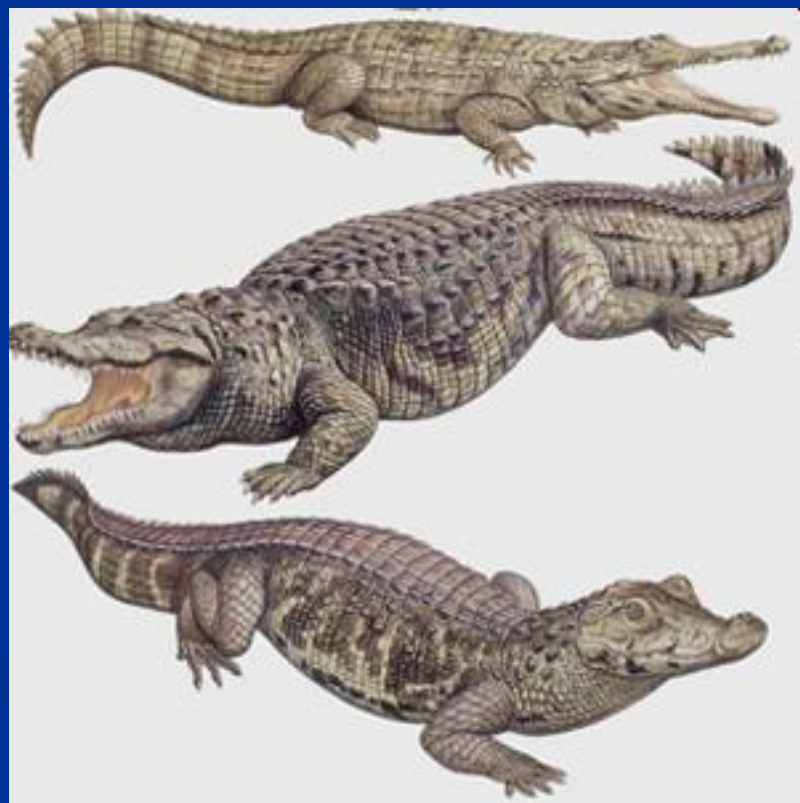
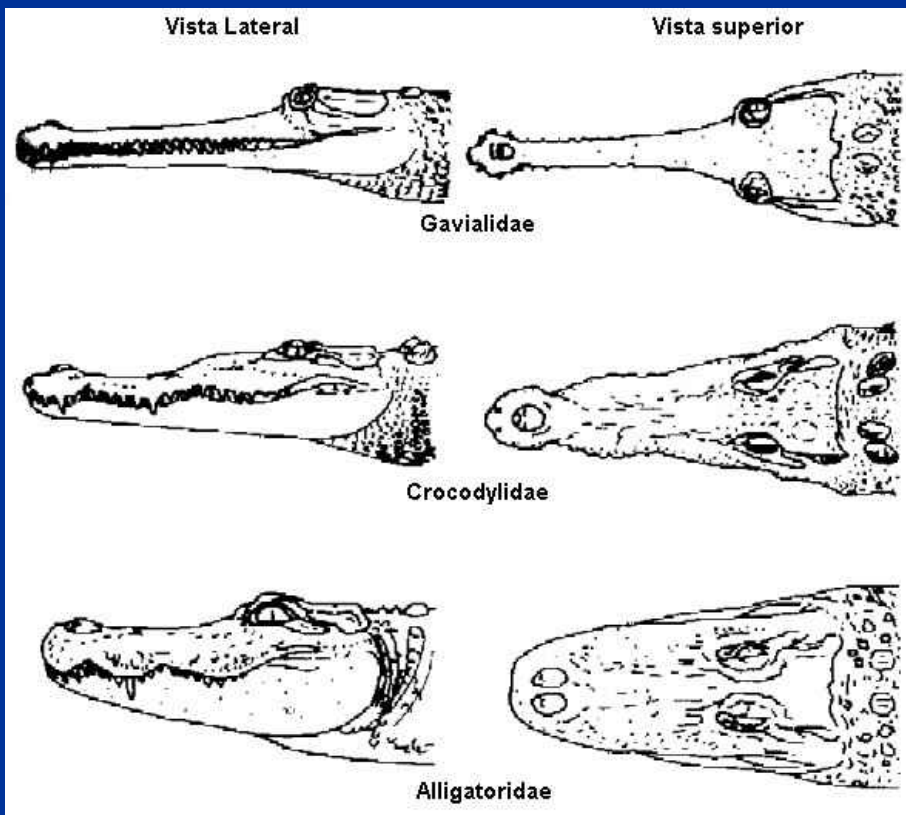

Hatérie novozélandská

Řád krokodýlové – 22 druhů čeledi aligátorovití, krokodýlovití a gaviálovití

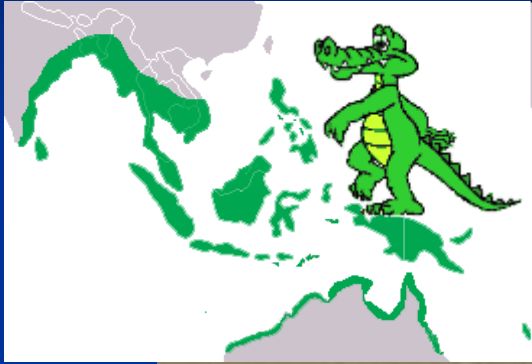
Aligátor americký

Krokodýl mořský

největší recentní plaz – až 10 m délky

Krokodýl nilský ukousl ruku ošetřovateli

Kajman brýlový

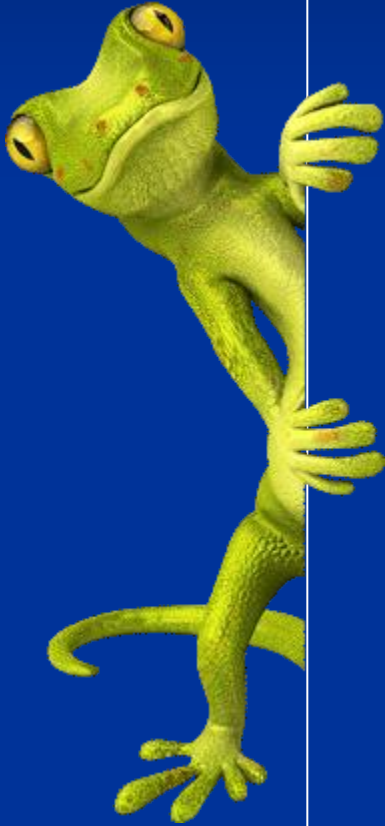

G
A
V
I
Á
L

Řád šupinatí (Squamata)

nejmladší a nejpočetnější řád plazů
podřády

- 1) **ještěři** (přes 4.500 druhů)
- 2) **hadi** (přes 2.850 druhů)
- 3) **dvouplazi** (přes 150 druhů)

**J
e
š
t
ě
r
k
a**

**O
b
e
c
n
á**

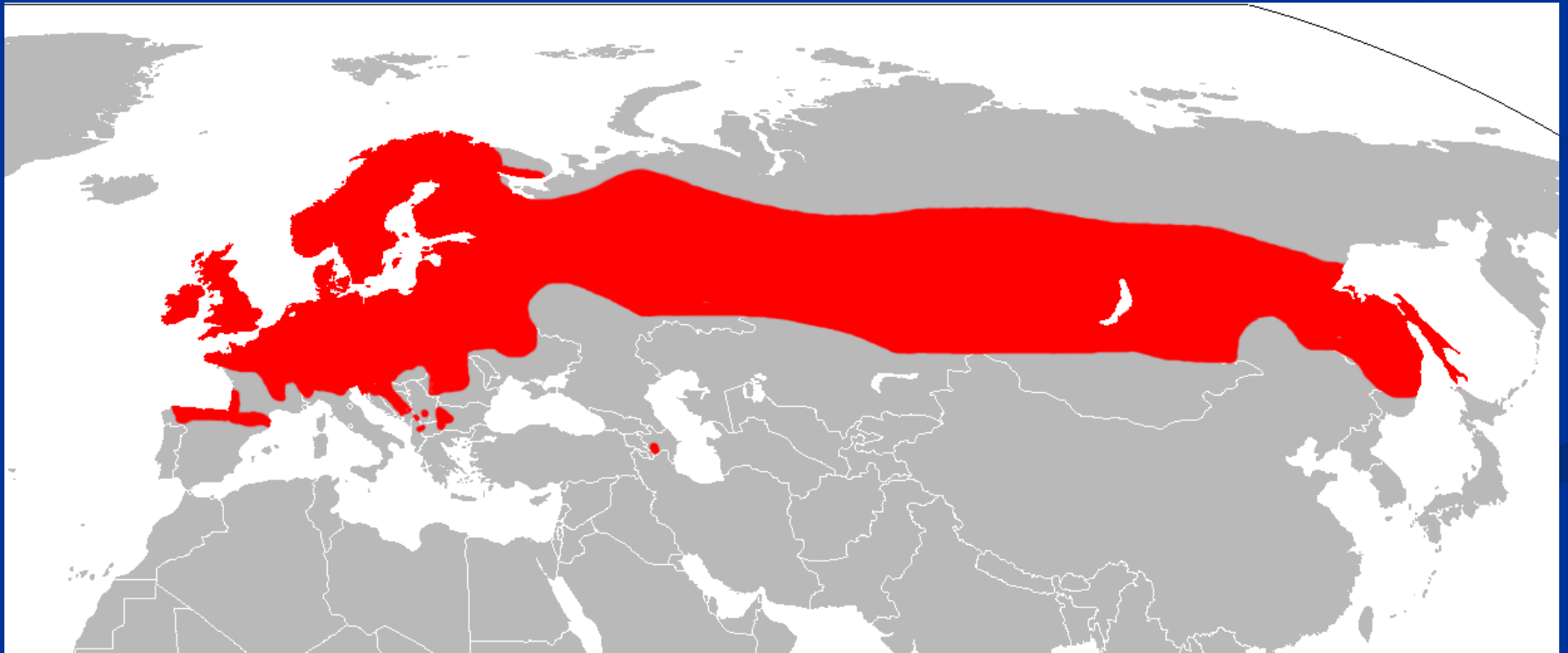

Ještěrka živorodá

ANZURIN ASKORIN

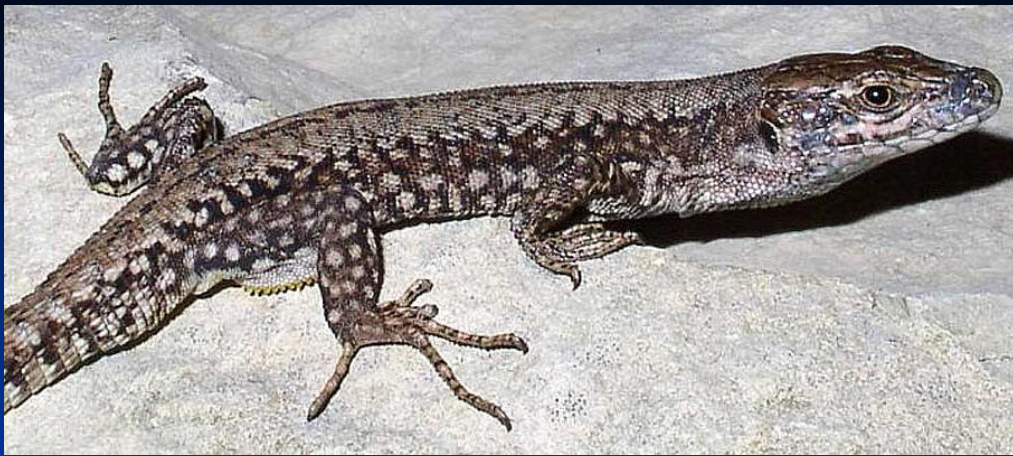

Ještěrka zední

Autotomie

Podacris muralis

Bazilišek zelený
je všežravec

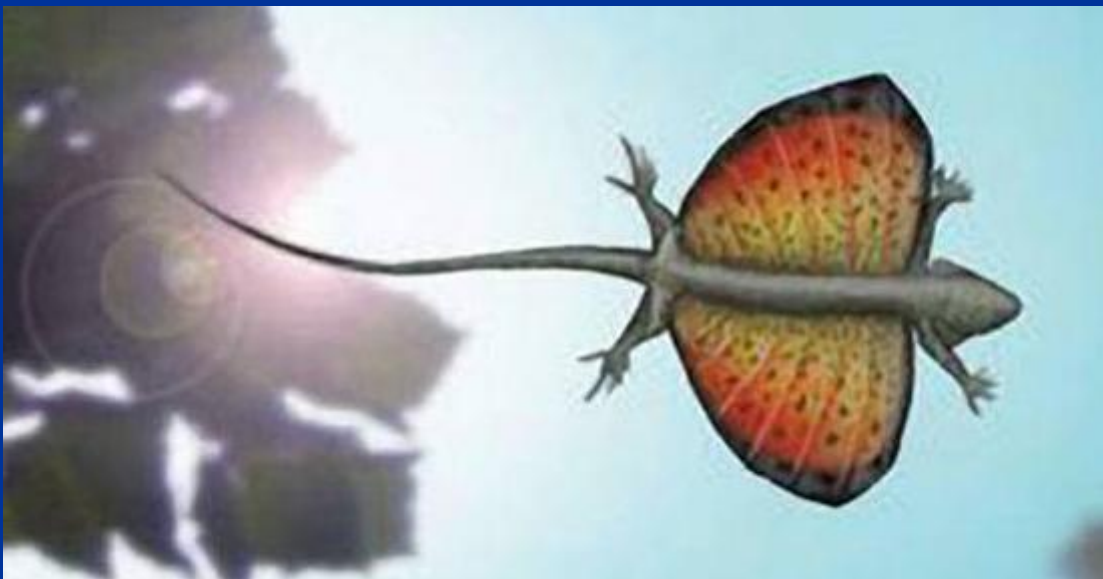
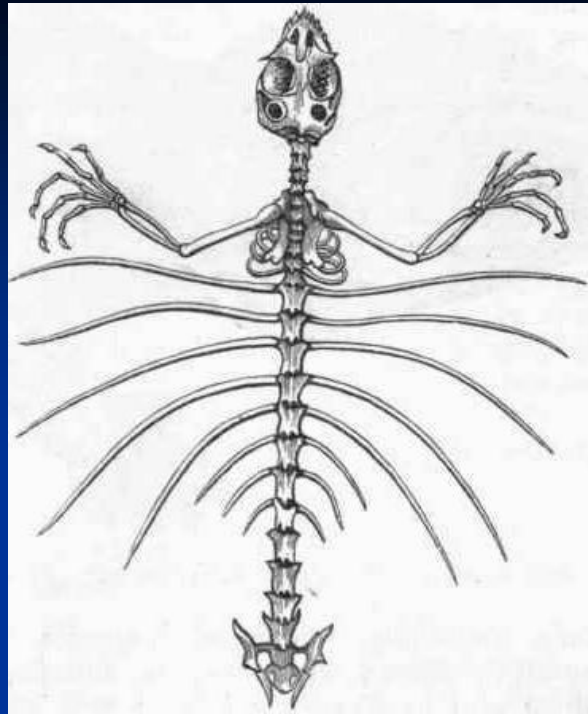

Agamy

Dráčkové

asi 20 druhů

z čeledi

agamovitých

Jedovatý ještěr korovec

Tilikva páskovaná je živorodá

Slepýš křehký

— G — G — Z — O — K — E — G

Čeled' gekonovitých asi 950 druhů na pěti kontinentech

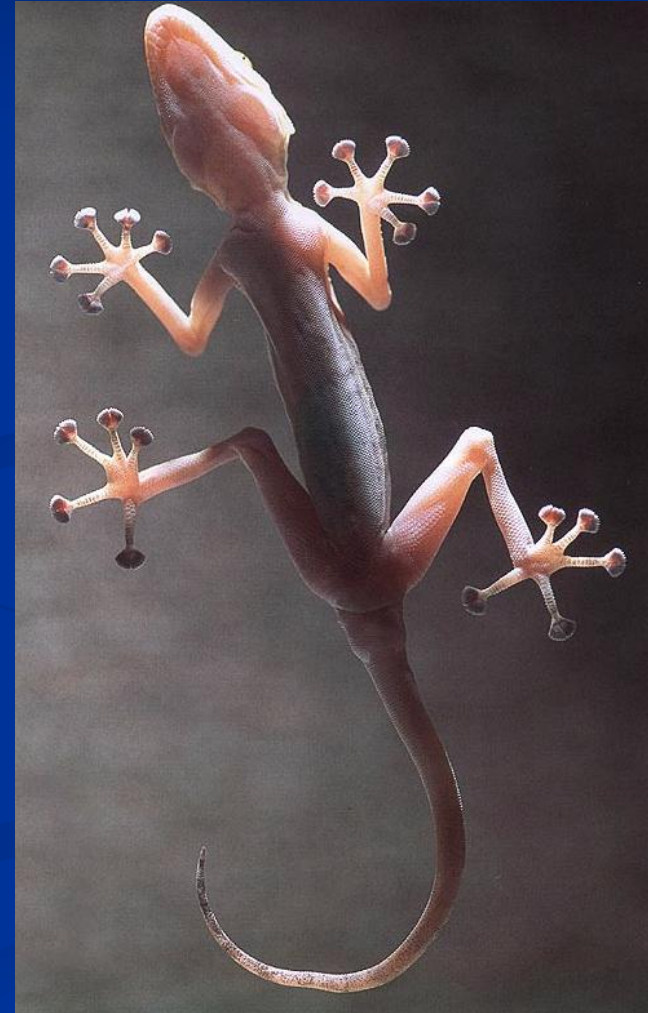

Gekon obrovský

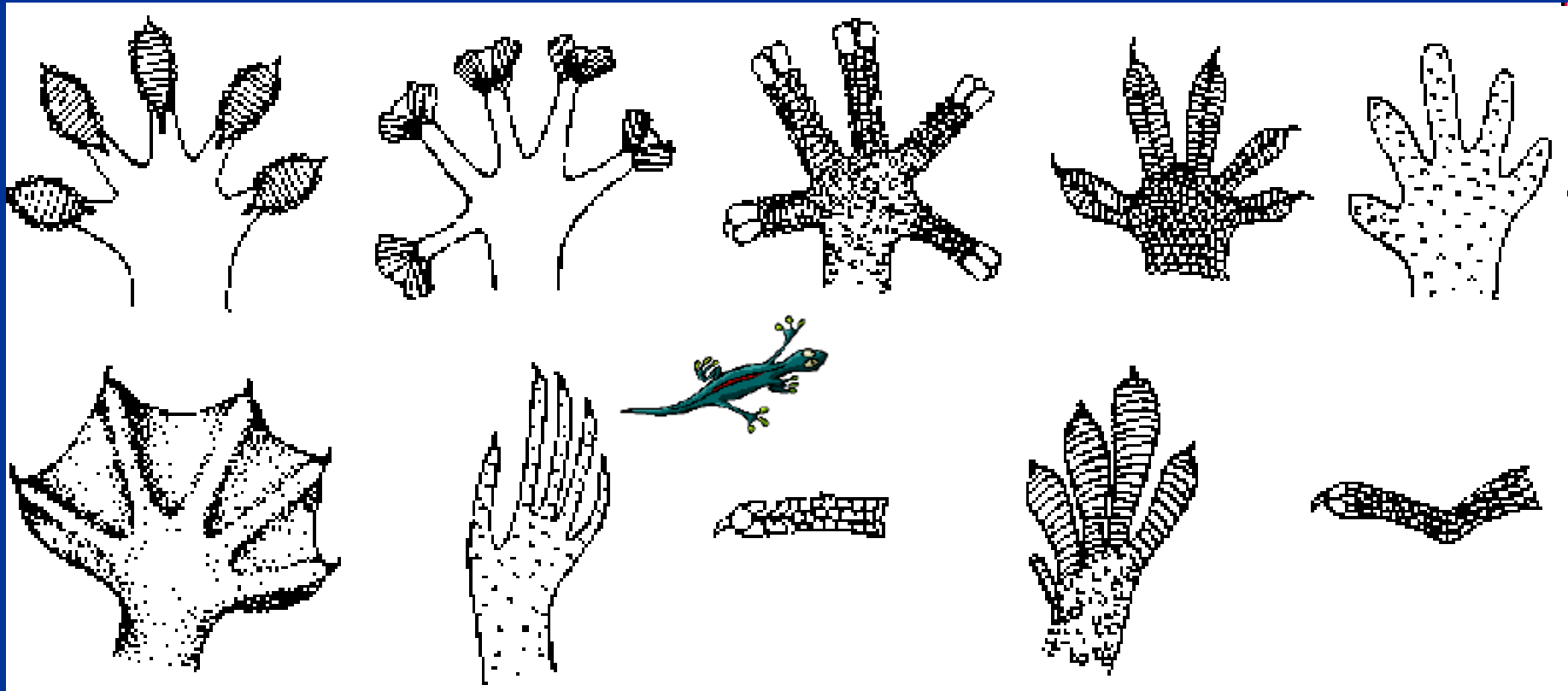

Přichytné lamely gekonů

Přichytné lamely a drápky čeledi gekonovitých

Arborikolní gekon létavý žije v Indonézii

Chameleonovití – 145 druhů

Varani – 50 druhů
největší ještěři

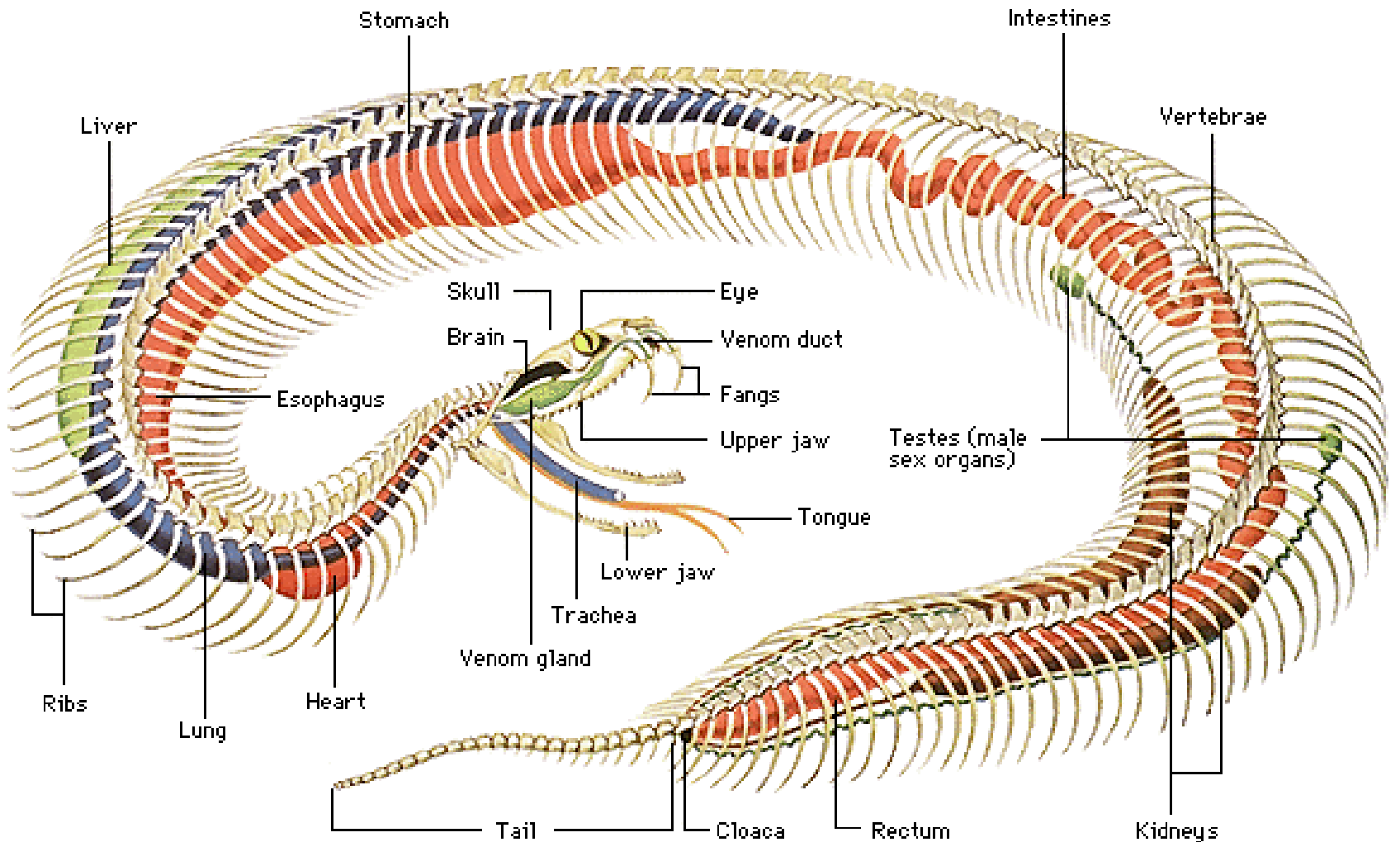

3,5 m
150 kg

Hadi - anatomie

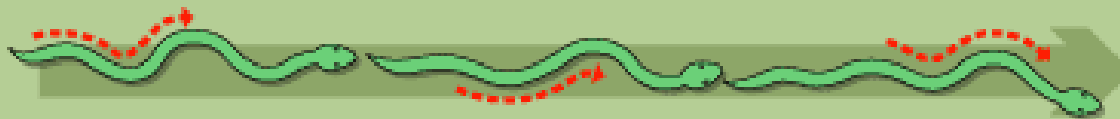

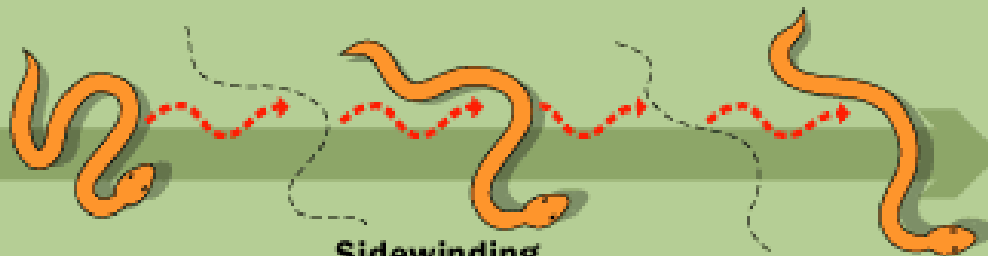
SNAKE MOVEMENT

Concertina

Serpentine

Sidewinding

Caterpillar (Rectilinear)

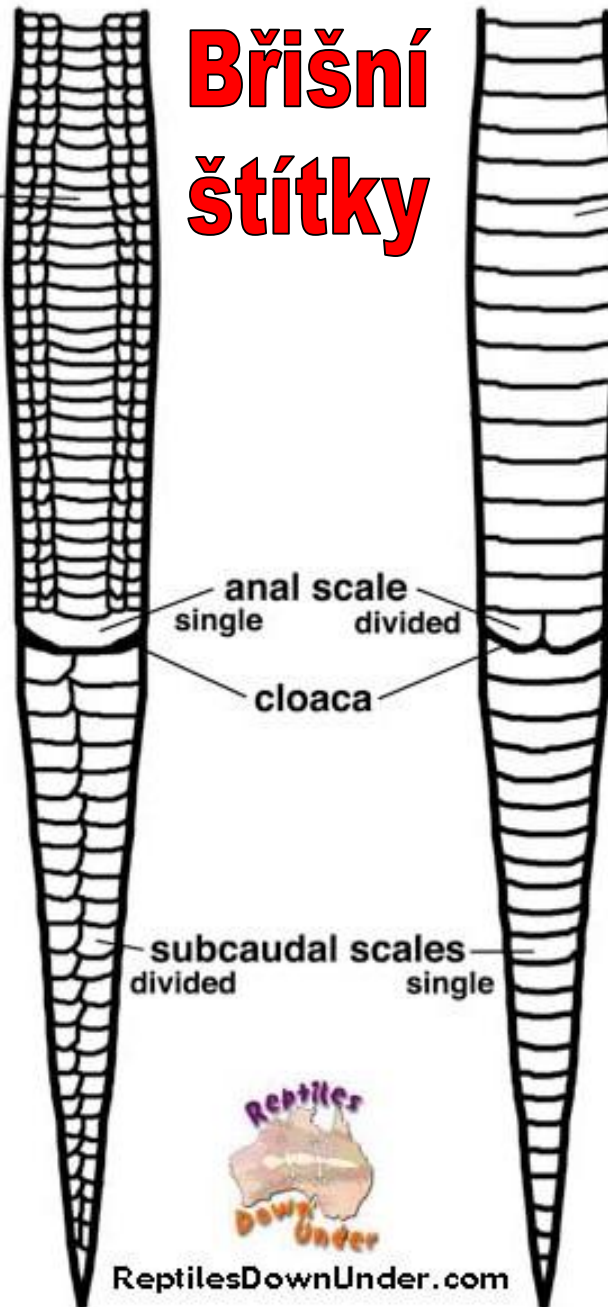
Pohyb

Břišní štítky

ventral scales python-like
width of ventral scales is much less than width of body

ventral scales elapid/colubrid-like
width of ventral scales is about the same as width of body

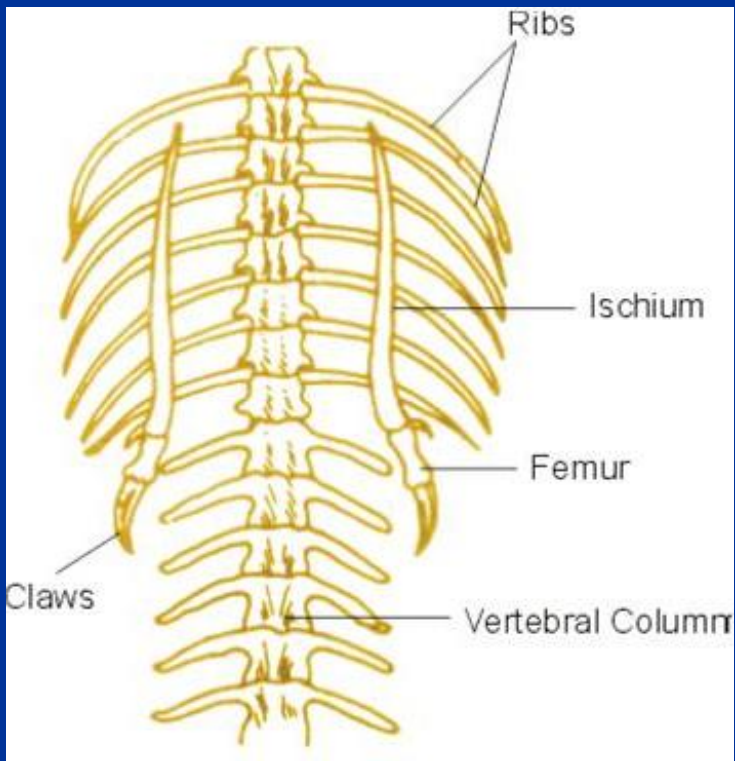
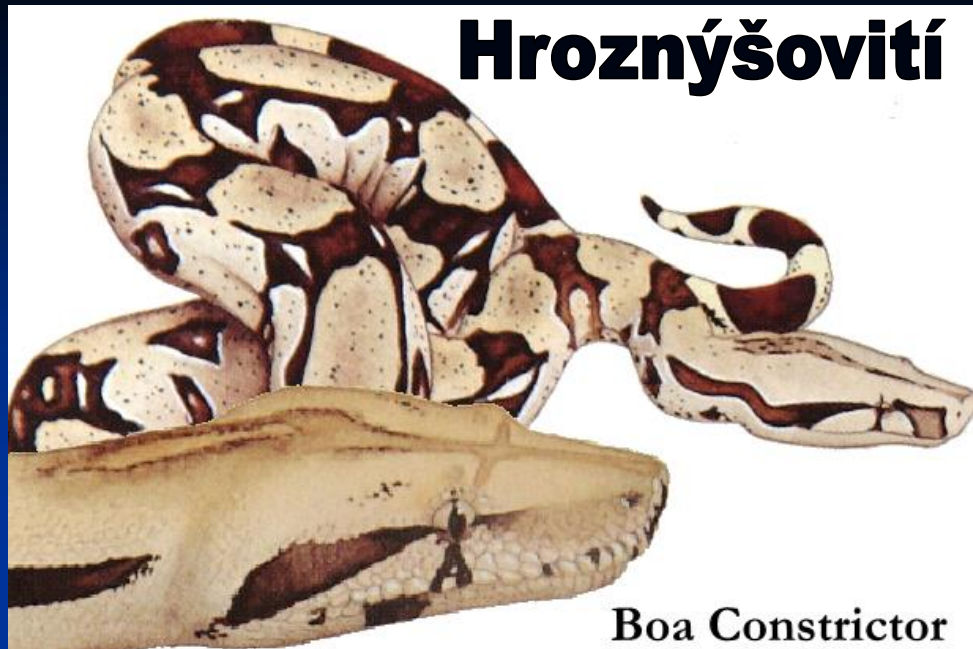

**Užovka
tečkovaná**

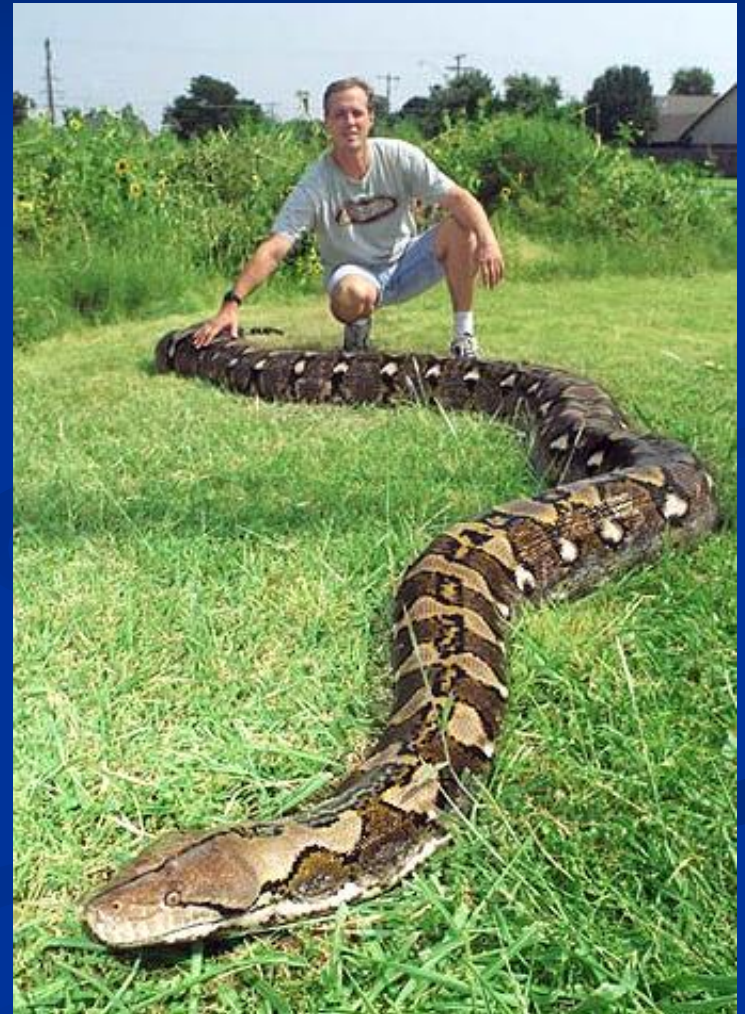

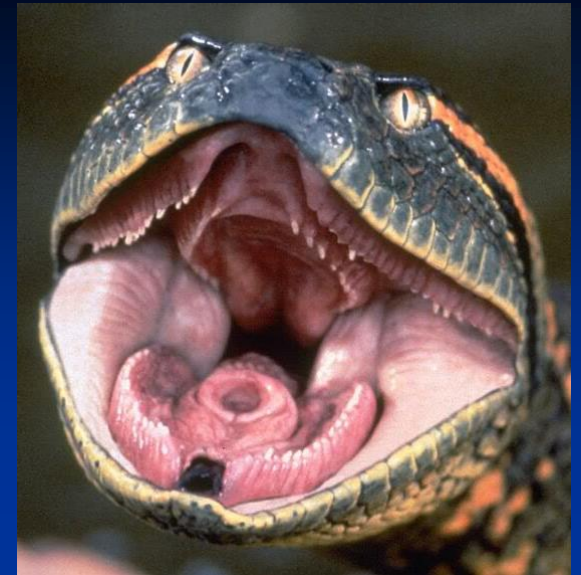

Krajta mřížkovaná nejdelší had

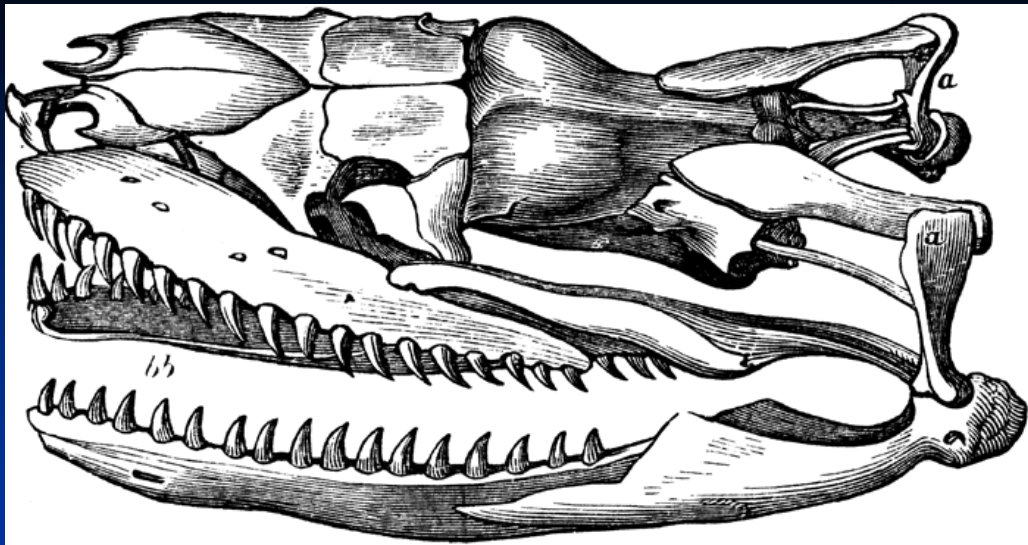

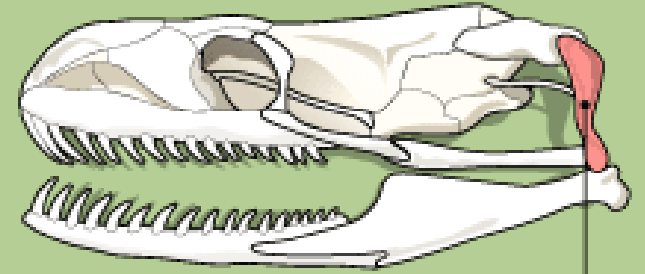
Anakonda velká
nejtěžší had

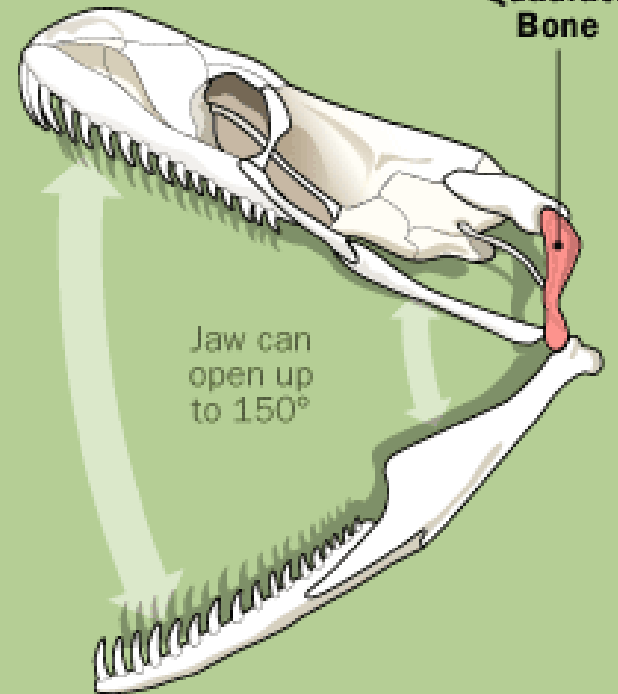

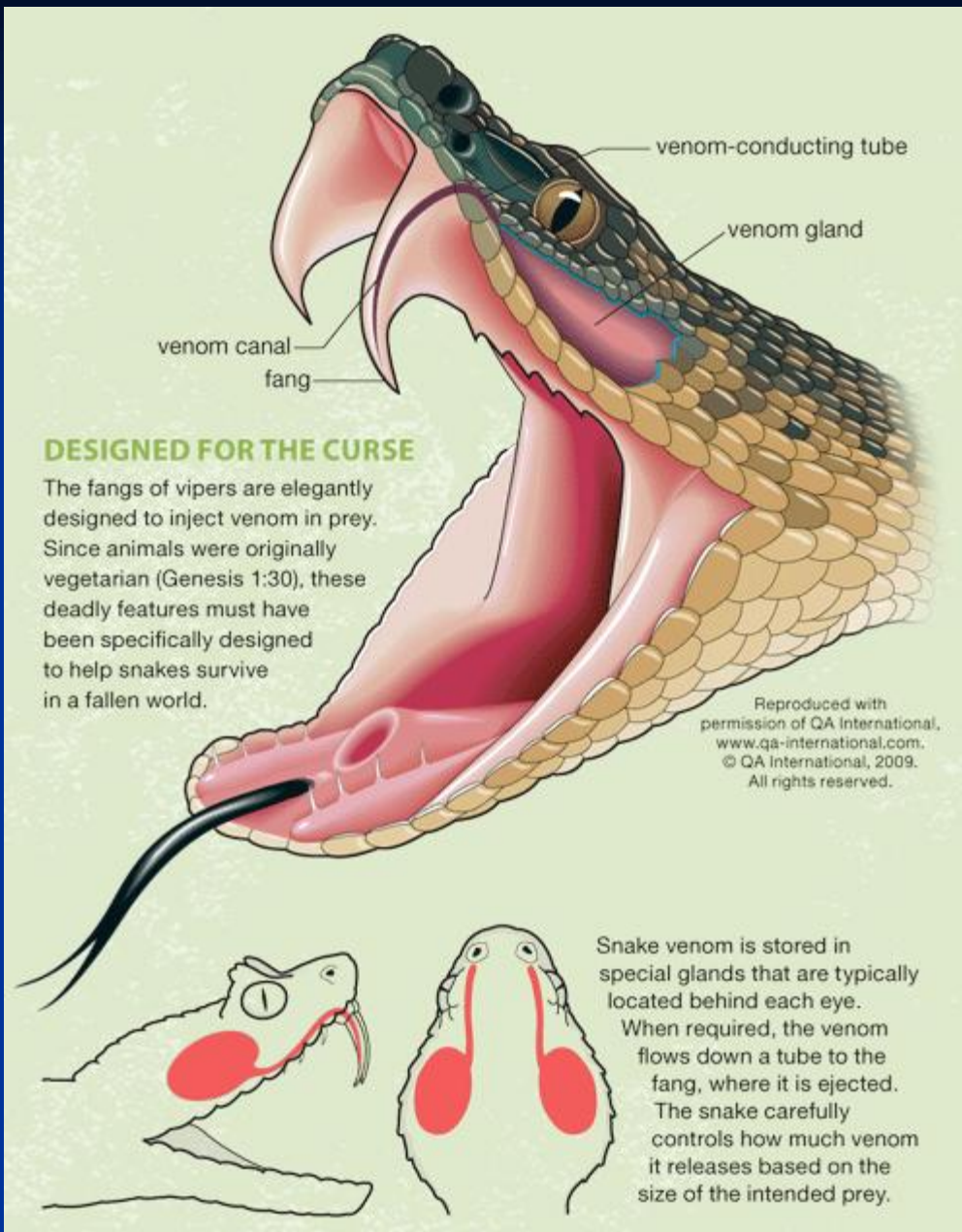

SNAKE JAW STRUCTURE

Quadrate Bone

Na světě žije

asi 500 druhů

jedovatých hadů.

Solenoglyfní hadi

(čeled' zmijovití)

vyklápějí zuby dopředu.

Jed protéká kanálkem

uprostřed zubu.

U solenoglyfních hadů

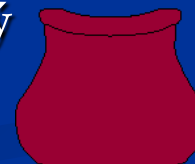
převažují zejména

hemotoxiny.

Nejjedovatější hadi

- 1.Vodnář Balcherův
- 2.Vodnář kobří
- 3.Taipan menší
- 4.Pakobra páskovaná
- 5.Taipan velký
- 6.Mamba černá
- 7.Zmije paví
- 8.Pakobra australská
- 9.Zmije gabunská
- 10.Chřestýš kostkovaný
- 11.Kobra královská
- 12.Korálovec americký
- 13.Smrtonoš zmijí
- 14.Pakobra malooká
- 15.Pakobra páskovaná
- 16.Pakobra zdobná
- 17.Chřestýš texaský
- 18.Křovinář Godmanův
- 19.Mamba zelená
- 20.Kobra kapská
- 21.Kobra indická
- 22.Bungar modrý
- 23.Zmije rohatá
- 24.Kobra černokrká
- 25.Zmije útočná
- 26.Křovinář němý
- 27.Chřestýš páskovaný
- 28.Mamba západoafrická
- 29.Kobra egyptská
- 30.Ploskolebec americký
- 31.Vlnožil užovkový
- 32.Pakobra žlutolící
- 33.Smrtonoš pouštní
- 34.Zmije pobřežní
- 35.Bojga stromová
- 36.Chřestýšovec běloretý
- 37.Bungar kroužkovaný
- 38.Kobra obojková
- 39.Kobra mosambická
- 40.Křovinář ostnitý

CLD - maximální smrtelná dávka v miligramech suchého jedu na 100 gramů myši

- vodnář kobří [Enhydrina schistosa] 0,015
- taipan [Oxyuranus scutellatus] 0,017
- kobra indická [Naja naja] 0,020
- pakobra páskovaná [Notechis scutatus] 0,024
- pakobra tygří [Notechis ater] 0,035
- mamba černá [Dendroaspis polylepis] 0,060
- smrtonoš zmijí [Acanthophis antarcticus] 0,070
- mamba zelená [Dendroaspis angusticeps] 0,080
- chřestýš brazilský [Crotalus durissus] 0,110
- pakobra diamantová [Austrelaps superba] 0,120
- korálovec kroužkový [Micrurus frontalis] 0,250
- **zmije obecná** [Vipera berus] 0,250

Vodnář Balcherův

relativně nejedovatější had

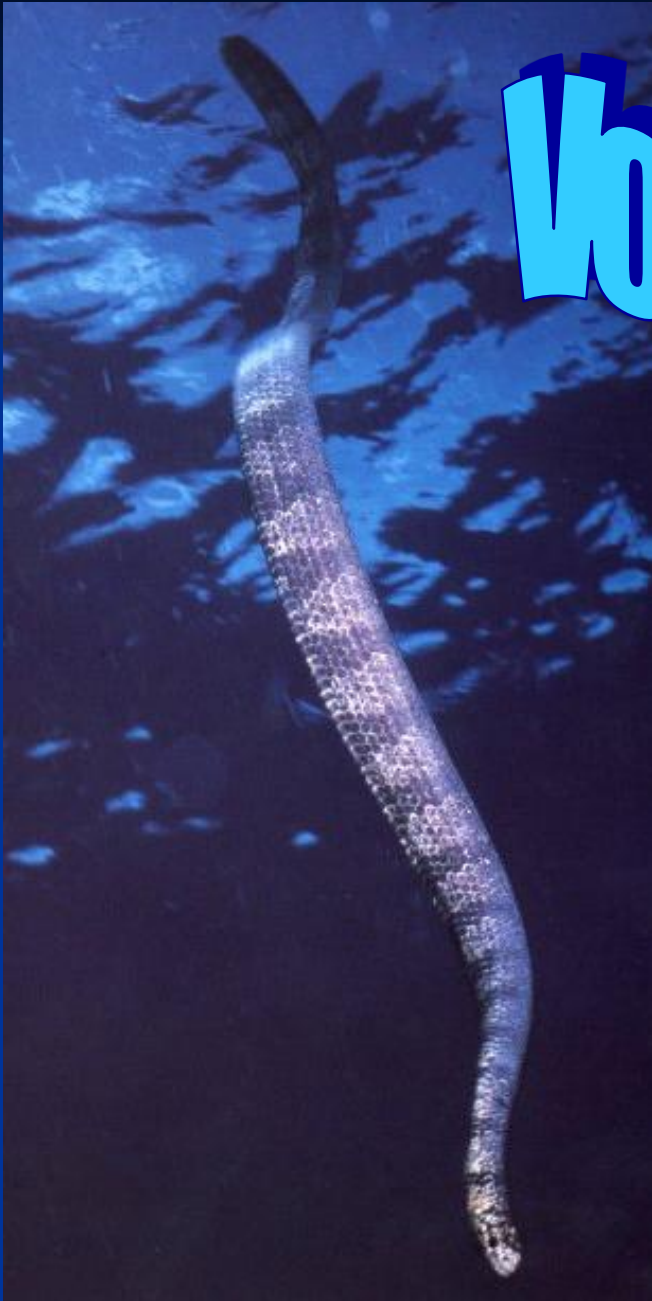

Vodňar kobra

Wodnan

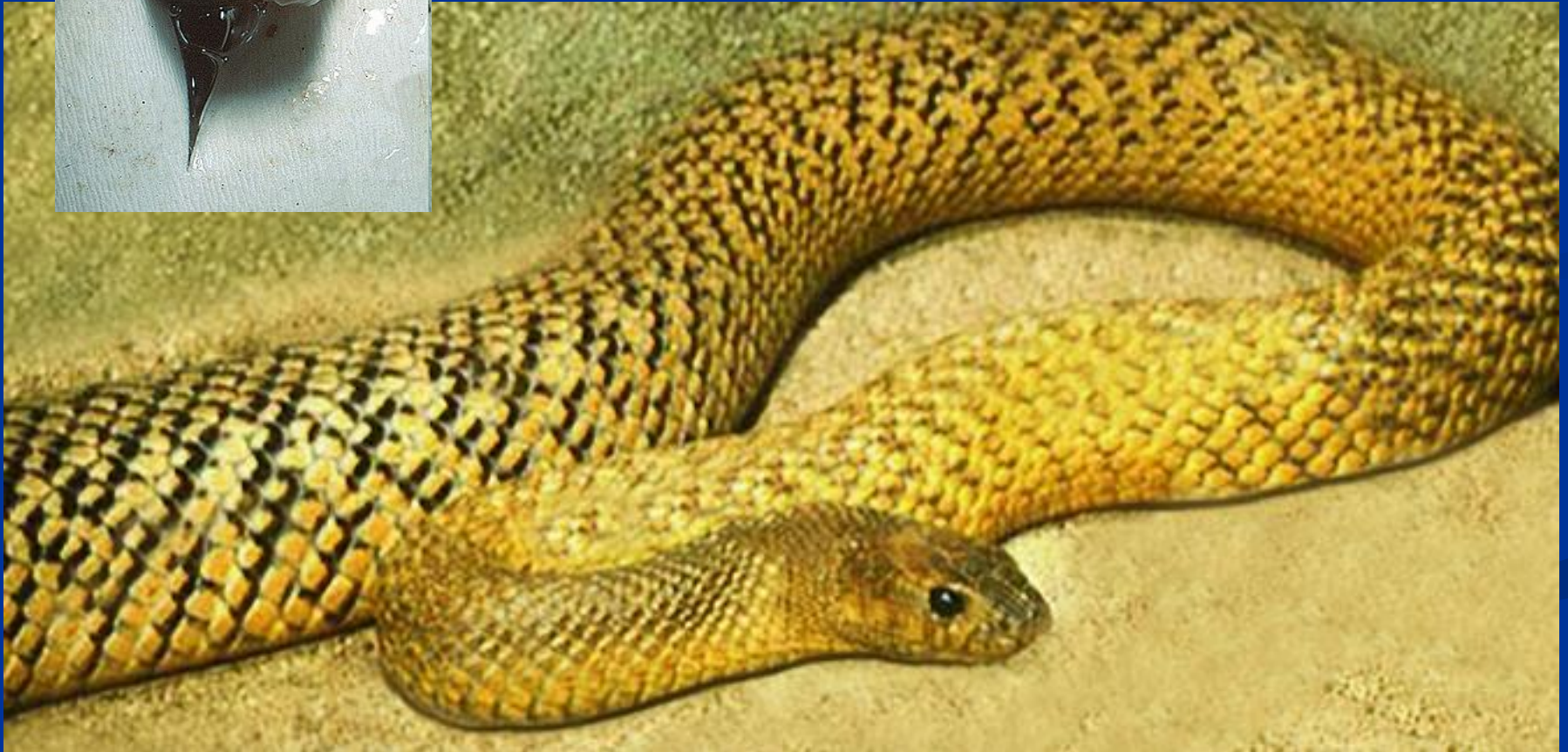

Taipan velký (pobřežní) absolutně nejedovatější had

Taipan menší

KOBRA KRÁLOVSKÁ

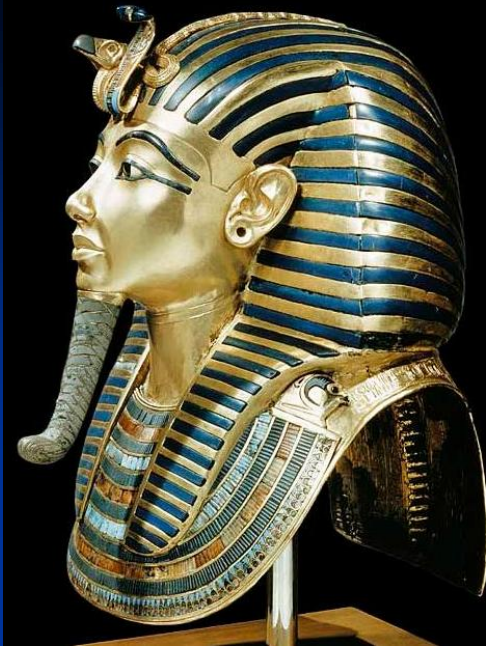
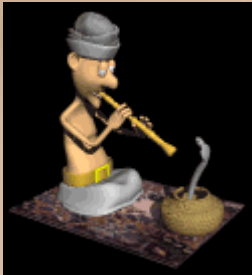
až 6 metrů délky

největší

jedovatý had

Největší jedovatý africký had

mamba černá

délka přes 4 m
rychlost 20 km/hod

M
A
M
B
A

Z
E
L
E
N
Á

Korálovci americký a arizonský a korálovka

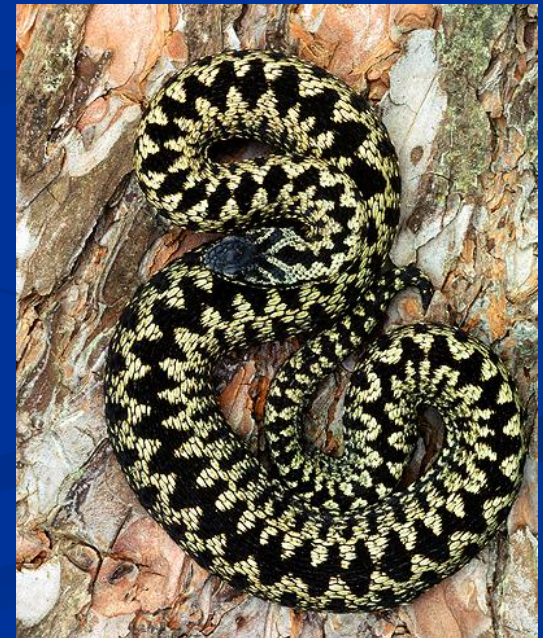
Mangusta

Zmije
obecná

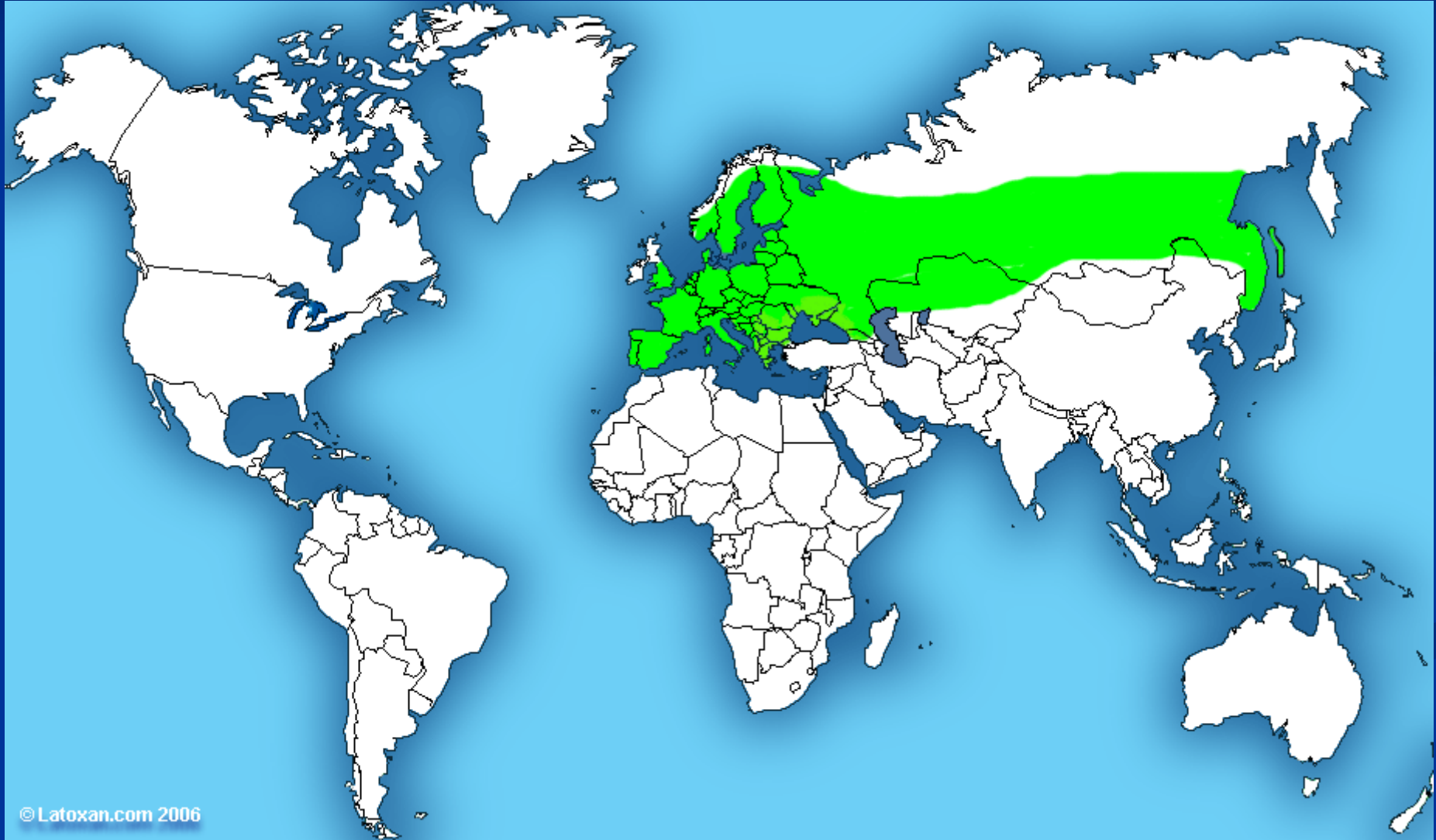

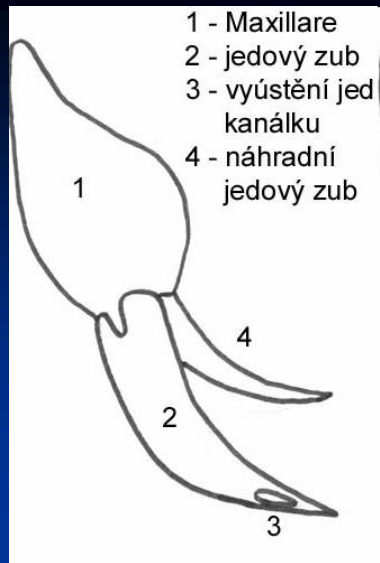
Varovná pozice zmije

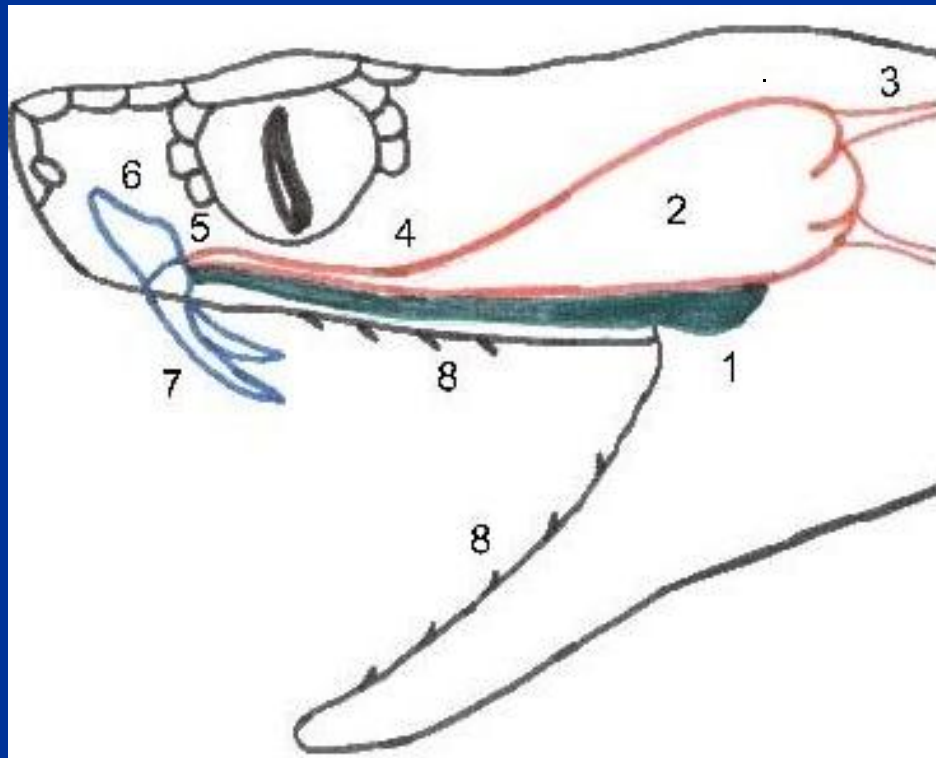

Zeměpisné rozšíření zmije obecné

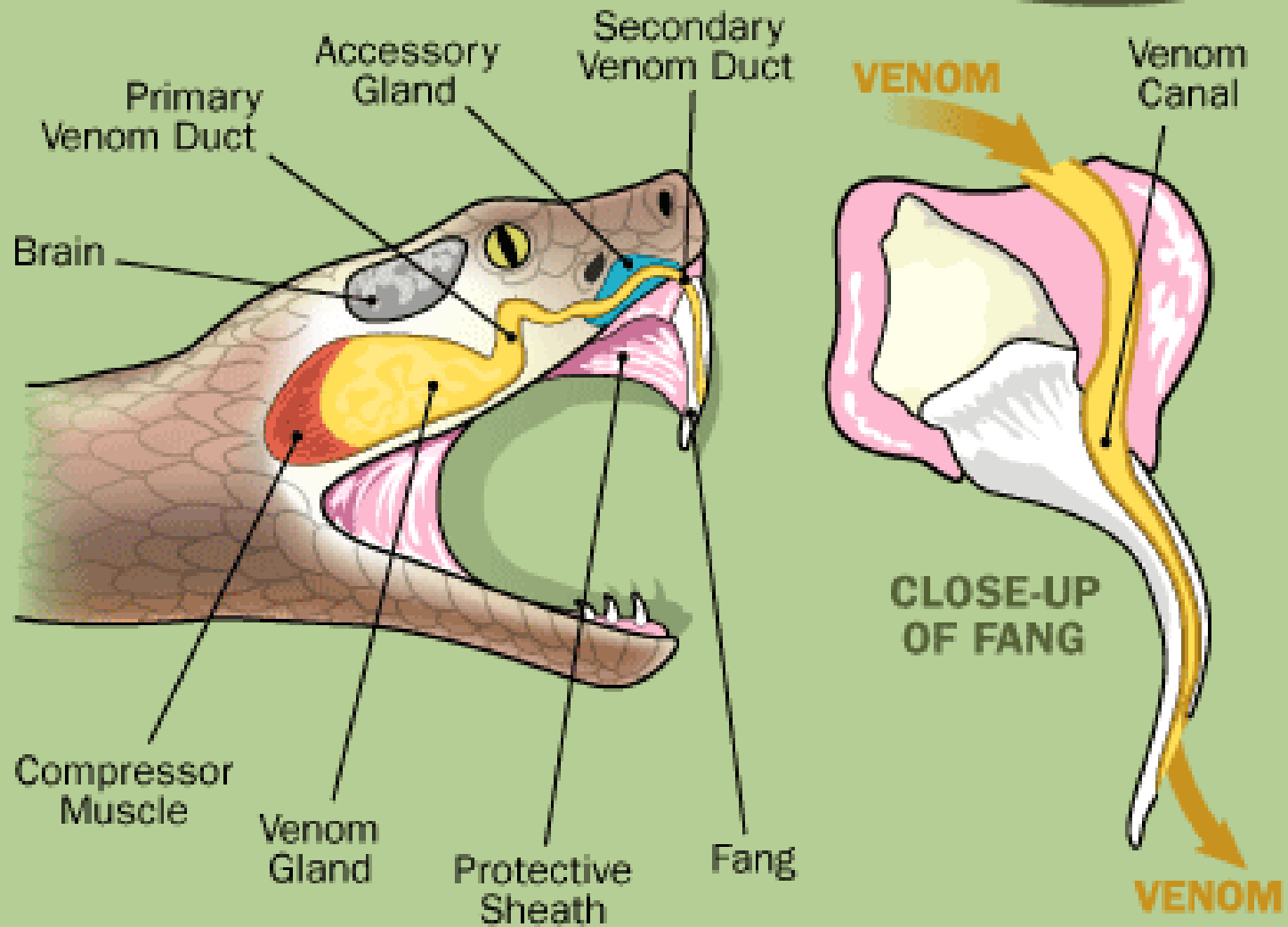
Jedový aparát hadů

- Glandula venenosa
Glandula maxillaria
Jedový zub
(náhradní zub
v záložním postavení)
- 1 - slinná žláza
  - 2 - jedová žláza
  - 3 - Ligament
  - 4 - jedový kanálek
  - 5 - napojení kanálku na jed. zub
  - 6 - Maxillare - při otočení postaví jed. zub
  - 7 - jedový zub
  - 8 - drobné zuby

SNAKE FANGS AND VENOM

Kobry

jed

stříkají

do očí

Klasifikace hadích jedů

- 1) neurotoxiny – působí na NS
- 2) hemorrhaginy – rozkládají cévní stěny
- 3) trombiny – způsobují srážení krve
- 4) hemolyzíny – rozkládají červené krvinky
- 5) cytolyzíny – rozkládají bílé krvinky
- 6) antifibriny a antikoaguliny - zpomalují srážení krve

První pomoc

- zachovat klid a zpomalit veškerou fyzickou aktivitu
- končetinu znehybnit. Při zasažení ruky sejmout náramky, hodinky a prsteny kvůli otoku
- omezení krevního oběhu se nedoporučuje
- místo uštknutí se nerozřezává, nevysává, nevypaluje ani jinak specificky neošetřuje, okolí vpichů by se mělo, pokud možno, pouze lokálně desinfikovat a překrýt sterilním mulem
- zjistit čas uštknutí, druh a velikost hada, počet a délku kousnutí a další informace vypovídající o závažnosti intoxikace
- pokud nedochází k rozvoji celkových příznaků intoxikace, je možno podávat nápoje, podání kávy (kofeinu) nebo alkoholu není vhodné

Variabilita zmije obecné

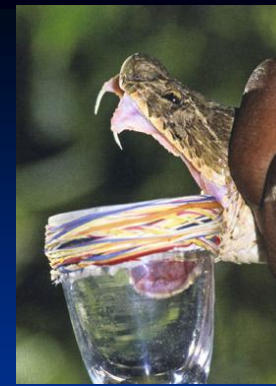
Červená
a černá
forma

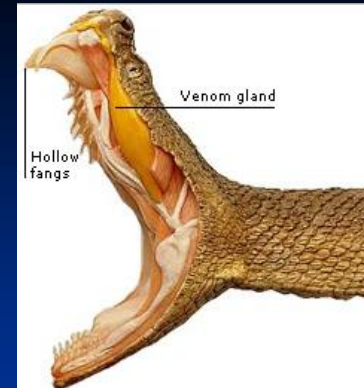

Zmijí jed

- obsahuje hlavně **hemorrhaginy**, **hemolyzíny** a **neurotoxiny** s převážně centrálním účinkem. Působí především na krevní systém kořisti. Některé složky jedu zabraňují vázání kyslíku na červené krvinky, jiné složky narušují cévní stěny či zabraňují srážení krve. K látkám nejvíce odpovědným za letální účinek patří neurotoxiny. Působí na neuromuskulární synapse, a tak způsobují svalovou paralýzu. Většinou se velmi rychle vstřebávají, proto první příznaky intoxikace můžeme zaznamenat již během několika minut po uštknutí. Charakteristická je celková malátnost, obrna faciálního svalstva, obrna hladkého svalstva duhovky, zahlenění dýchacích cest, postupně se rozvíjející obrna motorického svalstva.

Toxicita zmijího jedu

- Smrtelná dávka jedu je asi 15 miligramů, nicméně zmije obecná ho má sotva 10 miligramů a při jednom uštknutí neuvolní více než jednu třetinu jedu. Nebezpečnější je poddruh **zmije obecná bosenská**, který žije na Balkáně a má atypické složení jedu s větším podílem neurotoxinů

Zmije růžkatá

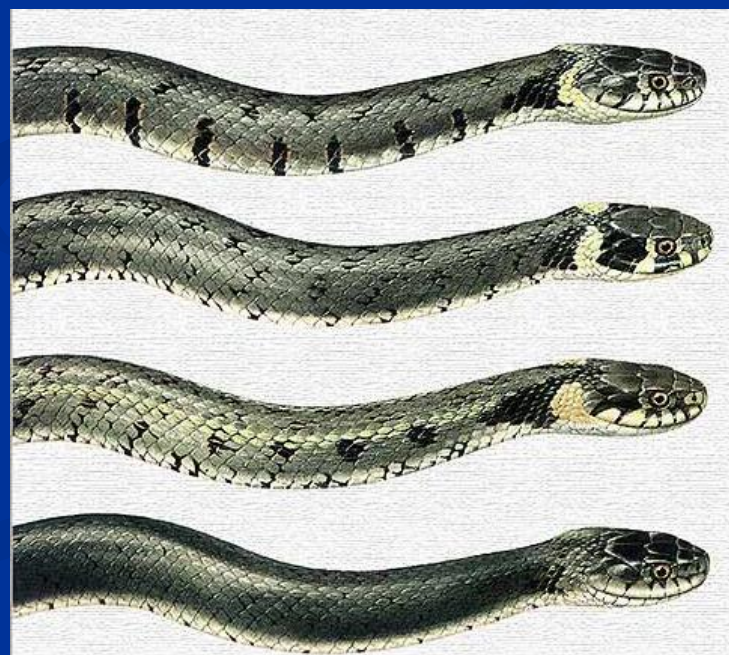
Chřestýš kostkovaný neboli diamantový (až 2,5 m)

Užovka obecná

Užovka obojková – varieta persa

Užovka hladká
vyhledává
suché biotopy

Užovka podplamatá

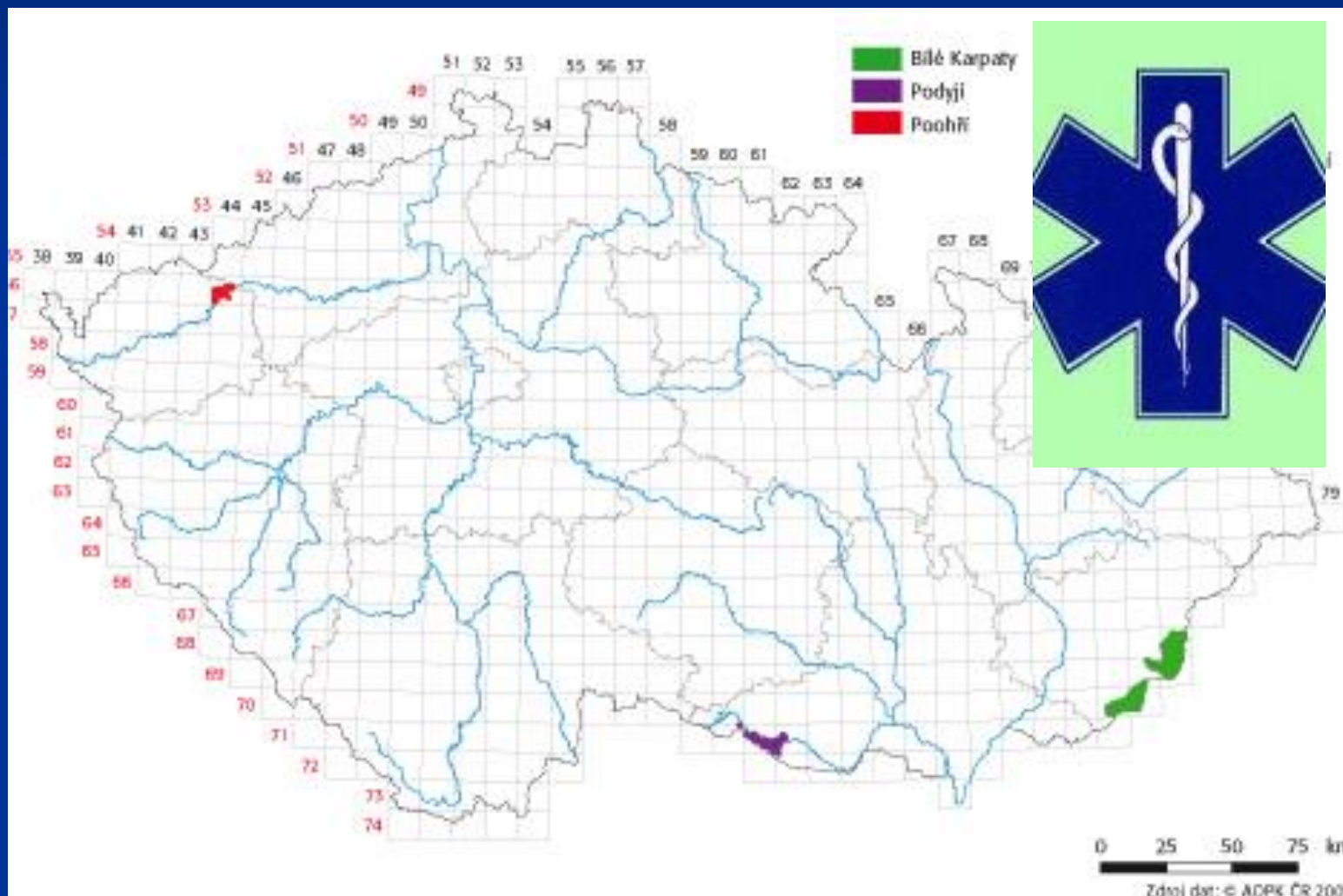

Užovka stromová (Aesculapova)

Areál rozšíření užovky stromové

Užovka červená
nejoblíbenější
domácí had

Podřád dvouplazi neboli pahadi

Dvounožka a zeměryj

